

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 15.

Tisdagen den 24 februari.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! Ett sorgbudskap av särskilt smärtsamt slag möter oss i dag. Vid tolv-tiden avgick vår kamrat, ledamoten av denna kammare, Hjalmar Branting, med döden.

Med honom går en av landets bornaste män ur tiden, lämnande efter sig ett oersättligt tomrum.

Sorg och förstämning råder nu över hela vårt land, och man kan säga, att detta gäller även vida kretsar i hela världen.

Jag skall här i dag inte ens göra ett försök att tolka Hjalmar Brantings person och hans stora livsgärning. Detta bör ske på annan tid och på annat rum. Vi, hans kamrater i kammaren, må erinra oss, att hans välljudande stämma med det formfulländade i hans anföranden icke mera kommer att höras i denna kammare.

Alla äro vi dock i dag säkerligen förvissade om, att minnet av denna stora, fina och nobla gestalt städse skall bevaras hos oss alla. Och jag är viss om, att kammarens samtliga ledamöter nu med sorg och saknad beklaga den borne kamratens för tidiga bortgång.

Må vi gemensamt lysa frid över hans minne!

Härefter yttrade

Herr **förste vice talmannen**: Rätt tolkade ni, herr talman, de känslor, vilka behärskade oss, då vi mottogo underrättelsen om Hjalmar Brantings frånfälle. Vårt land förlorar i honom en av sina störste män, vi en av våra mest avhållna kamrater. Dödsbudet sänkte oss alla i djupaste sorg, oavsett vilket parti vi i politiskt avseende tillhöra. Men ännu djupare må denna sorg och saknad kännas för den ädla kvinna, vilken under livet stått vid hans sida; och jag hemställer, att ni, mina herrar, ville åt talmannen uppdraga att till henne framföra vårt djupt kända deltagande i hennes tunga sorg.

Kammaren, vars ledamöter stående åhört herr talmannens och herr förste vice talmannens anföranden, biföll den av herr förste vice talmannen gjorda hemställan.

§ 2.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande februari.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 55, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en sär-

Andra kammarens protokoll 1925. Nr 15.

skild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bankoutsrottets utlåtanden nr 10, 12 och 13, första lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner om införande av proportionellt valsätt vid val av ledamöter i folkskolestyrelse;

statsutskottets memorial, nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden jämte i ämnet väckta motioner; och

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om visst tillägg till andra kammarens arbetsordning.

§ 6.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Normans interpellation angående tolkningen och tillämpningen av § 24 i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

§ 7.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 47, angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg, nämligen:

- nr 276 av herrar *Bäcklund* och *Vahlstedt*;
- nr 277 av herr *Hansson* i Trollhättan; samt
- nr 278 av herr *Hedin*.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Björklund</i>	under	7 dagar fr. o. m. den 25 febr.,
» <i>Nilsson</i> i Tånga	»	3 » » » 25 »
» <i>Olsson</i> i Broberg	»	8 » » » 25 »
» <i>Adler</i>	»	den 25 febr.,
» <i>Andersson</i> i Falkenberg	»	6 dagar fr. o. m. den 26 febr.,
» <i>Gustafsson</i> i Älfsered	»	5 » » » 27 » och
» <i>Sjögren</i>	»	5 » » » 24 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.49 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 25 februari f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 61, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen;

nr 62, angående anslag för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade; och

nr 57, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

I enlighet med därom den 20 innevarande februari fattat beslut företogos nu val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, än även sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Beskow*,
» *Borggren*,
» *Brännberg*,
» *Bäcklund*,
» *Eriksson* i Grängesberg,
» *Eriksson* i Stockholm,
» *Ernfors*,
» *Fast*,
» *Fjellman*,
» *Hamrin*,
» *Hansson* i Bäck,
» *Hedström*,
» *Jeppsson*,
» *Johansson* i Uppmälby,
» *Johansson* i Edsbyn,
» *Johansson* i Väby,
» *Kloo*,
» *Laurin*,
» *Lindman*,
» *Lindmark*,
» *Lovén*,
» *Rydberg*,
» *Rydén* och
» *Schill*,

var och en med 128 röster; samt

suppleanter:

herr *Västberg*,
 » *Norsell*,
 » *Paulsen*,
 » *Bodén*,
 » *Andrén* och
 » *Bernström*,

var och en med 74 röster.

Ordningen mellan suppleanterna, bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 4.

*Svar å
interpellation.*

Ordet lämnades nu till

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr J. D. Norman till mig framställt följande spörsmål:

»Har statsrådet sig bekant, att tolkningen och tillämpningen av 24 § i lagen av den 23 okt. 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet mångenstädes varit allt för strängt och att klagomål på grund härav uppstått?

Skulle statsrådet anse lämpligt att till vederbörande myndigheter göra en erinran, att ifrågavarande lagbestämmelse bör tillämpas med förstånd och varsamhet samt att besvärshänvisning alltid bör åtfölja föreläggande om huggning av skog enligt angivna lagparagraf?»

Den av interpellanten åsyftade paragrafen har genom lagen den 20 juni 1924, som trätt i kraft den 1 juli samma år, erhållit ändrad lydelse i syfte att bereda ökad möjlighet att bortröja träd och buskar för att underlätta vägunderhållet och minska anledningarna till trafikolyckor. Föreläggande att vidtaga sådan åtgärd meddelas vid vägsyn och kan av jordägare överklagas hos vederbörande länsstyrelse. Över länsstyrelses beslut får klagan föras hos regeringsrätten.

Med anledning av interpellationen har jag från sju länsstyrelser infordrat uppgift om antalet anförda besvär över dylika vid vägsyn givna förelägganden, huru många sådana besvärsmål blivit avgjorda och det antal fall, då upphävande av eller ändring i föreläggande må hava beslutats, samt huruvida vid delgivning av dylika förelägganden besvärshänvisning i allmänhet lämnats.

Av de inkomna svaren härå framgår, att hos de flesta av de hörda länsstyrelserna besvär ej alls eller endast i ett fåtal fall blivit anförda. Beträffande det län, interpellanten tillhör, hava besvären varit jämförelsevis tarika eller 21 stycken. Av besvären hava endast 5 — samtliga från jordägare i Kalmar län — blivit avgjorda, därvid 3 besvär föranlett ändring i givna förelägganden, medan i övriga 2 fall besvären ogillats. I flertalet fall synes inom de nu ifrågavarande länen besvärshänvisning hava blivit meddelad av vederbörande landsfiskaler, men har så dock ej alltid skett.

Med hänsyn till det ringa antal mål av förevarande beskaffenhet, som ännu blivit avgjorda, kan jag givetvis ej avgiva något uttalande om huruvida tolkningen av stadgandet, såsom interpellanten synes förmena, mångenstädes skulle varit för sträng.

Ej heller kan jag anse lämpligt eller påkallat att till vederbörande myndigheter göra någon erinran om ifrågavarande lagbestämmelses rätta tillämpning.

Den som är missnöjd med denna tillämpning, får däröver i enlighet med vad nyss antytts anföra besvär, och ankommer det här liksom eljest vid lagtillämpning på myndigheterna att fatta beslut med ledning av de till grund för stadgandet liggande motiven, däribland jordbruksutskottets av interpellanten åberopade utlåtande, samt de utslag, regeringsrätten på besvär över länsstyrelsernas beslut kan komma att meddela.

Beträffande spörsmålet, huruvida besvärshänvisning alltid bör åtfölja föreläggande av angiven art, må till en början framhållas, att jordägare erhåller särskild underrättelse om sådant föreläggande. Någon skyldighet att vid delgivning av föreläggande av nu förevarande slag meddela besvärshänvisning finnes icke stadgad. Ej heller finnes föreskrift utfärdad om, att vid delgivning av beslut i andra vägfrågor, fattade av annan än länsstyrelse, sådan hänvisning skall lämnas. Det synes näppeligen påkallat att för ett specialfall som detta genom författningsändring eller anvisning till landsfiskalerna söka nå det syfte, interpellanten avser. Enligt vad jag inhämtat, användes emellertid i vissa fall av landsfiskalerna tryckta blanketter för meddelande av föreläggandena i fråga. På grund härav har jag låtit efterhöra hos den s. k. blankettkommissionen, vilken omhänderhar tryckning av gemensamma blanketter för länsstyrelserna och dem underlydande tjänstemän, huruvida genom kommissionens försorg blanketter till sådana förelägganden med åtecknad besvärshänvisning anses böra gemensamt tryckas för att tillhandahållas landsfiskalerna. Enligt vad jag har anledning förmoda, torde sådana blanketter även komma att fastställas av kommissionen. Därmed torde komma att nås vad interpellanten i detta hänseende åsyftat.

Härpå yttrade:

Herr Norman: Herr talman: Jag ber, att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt värdsamma tack för det lämnade svaret. Detta tack ges så mycket mera oförbehållsamt, som herr statsrådet genom att punkt för punkt besvara mina med kammarens medgivande framställda frågor, följt gammal praxis, som före denna riksdag brukade användas vid interpellationers besvarande och som synes mig allt fortfarande böra komma till användning.

Interpellationen framkom efter en överläggning inom riksdagens jordbrukargrupp, varvid av riksdagsmän från olika delar av vårt land framhölls, att enligt deras personliga erfarenheter ifrågavarande lagstiftning tillämpats på ett sätt, som på många håll givit anledning till allvarliga klagomål. Nu säges visserligen i interpellationssvaret, att statsrådet av de uppgifter, som, efter herr statsrådets anmodan, avgivits av en del länsstyrelser, fått den uppfattningen, att klagomål anförts endast i ett förhållandevis fåtal fall. Men det är dock endast från 7 länsstyrelser, som herr statsrådet inhämtat uppgifter. Hade även från de övriga 17 länsstyrelserna uppgifter inhämtats, skulle det säkerligen visat sig, att antalet klagomål i verkligheten varit vida större.

Därtill kommer ju det i interpellationen påpekade förhållandet, att besvärshänvisning icke alltid åtföljt de förelägganden, som meddelats vederbörande jordägare, och att de jordägare, som fått föreläggande att verkställa röjning eller huggning, kanske ytterligt sällan känt till, att besvärstiden enligt väglagens föreskrifter endast utgör 15 dagar. Försумmar vederbörande jordägare att inom dessa 15 dagar besvara sig hos länsstyrelsen, är klagotiden utan återvändo försutten. Klagomål kunna icke anföras efter utgången av nämnda tid! Icke desto mindre ha, som i interpellationssvaret framhållits, till länsstyrelsen i Kalmar län inom behörig tid inkommit icke mindre än 21 klagomål, av vilka hittills dock endast 5 varit under handläggning.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Dels på grund av personlig kännedom om förhållandena och dels av vad jag inhämtat av de riksdagens ledamöter, med vilka jag samrått i denna fråga, har jag funnit, att lagen tillämpats på ett sätt, som icke stått i någon överensstämmelse med de i jordbruksutskottets motivering angivna synpunkterna. Förhållandet torde vara det, att vederbörande landsfiskaler i allmänhet endast läst lagändringen men icke motiveringen till densamma. En landsfiskal, som framför allt söker se till, att vägröjning sker så kraftigt som möjligt, och som icke tänker på, att nödig varsamhet bör iakttagas, kan komma att tillämpa denna lag alltför strängt. Jag har också efter interpellationens avgivande fått ett flertal meddelanden från olika delar av landet, som kraftigt understrukt de synpunkter, jag i interpellationen framhållit och som bestyrkt riktigheten av min uppfattning i frågan. Jag kan sålunda exempelvis nämna, att i ett icke så långt härifrån beläget län, styrelsen för en häradsallmanning blivit ålagd att röja bort skog på ömse sidor om en väg på ett avstånd av åtta meter från vägkanterna. Med anledning av detta åläggande infordrades länsjägmästarens i länet yttrande, vari, bland annat, i hithörande hänseende säges:

»2) vägen går nästan rak (kurva med c:a 500 meters radie) i nästan östlig — västlig riktning;

3) den mark, varöver vägen går, utgöres av torr mosand;

4) vägsträckan begränsas i öster av stora, öppna åkergården och i väster av 10-årigt eller yngre tallbestånd;

5) den skog, som måste avses, utgöres av c:a 50-årig tall och gran, sträckande sig på norra sidan av vägen c:a 150 meter och på södra sidan c:a 200 meter därutmed.

Härav finner jag framgå:

att god utsikt för trafiken redan finnes på vägen;

att vägbotten är genomsläpplig för vatten;

att en viss luftväxling bör äga rum och att således inga särskilda omständigheter föreligga för att i detta fall gå längre än 24 § i lagen om väghållningsarbetets utgörande på landet stadgar.

Jag tillåter mig därjämte framhålla, att detta beslut är av principiell betydelse. Här gäller det visserligen mark tillhörande en allmanning, men då bestämmelserna rörande skötseln av allmanningsskogar uppställa betydligt större fordringar än den allmänna skogsvårdslagen, bör det i denna fastställda förbudet att avverka yngre skog även gälla här. Om dessutom detta åläggande av landsfiskalen, vilket gäller en relativt litet trafikerad väg och för vilket inga särskilt vägande skäl synas kunna anföras, icke skulle bli upphävt, så följer därav, att liknande åläggande skulle kunna göras litet varstades i länet med påföljd, att betydande arealer nu skogsproducerande mark skulle förvandlas till impediment.»

Så yttrar sig, som sagt, länsjägmästaren i ifrågavarande län.

På andra håll ha likaledes klagomål blivit anförda. Jag har här ifrån ett annat län ett föreläggande för en jordägare att utföra en hel del rätt betydande huggningar. Detta har blivit utsatt för stark kritik av en fackman på det skogliga området, som här punkt för punkt ingår på åläggandets innebörd i fråga om de olika vägstyckena. Han säger t. ex. att »den påbjudna åtgärden om kallhuggning 4 meter på båda sidor om vägen genom hela vägstycket är omotiverad». I fråga om ett annat vägstycke heter det: »Genom huggning av ett 4 meters bälte på varje sida om vägen utlägges till impediment 1,192 kvm. god skogsmark, varå för närvarande växer 25-årig kulturskog, uppdragen genom sådd.» Och så skrives det sedan att »huggning av den vackra ungsko-gen intill 4 meter på båda sidor om vägkanten är omotiverad». — Och i den stilen fortsätter det alltigenom i det här fallet.

Det har förekommit — och jag har själv haft tillfälle att på sina håll konstatera det — förelägganden som gått ut på nedhuggning av alléer av vackra parkträd, av prydnadsträd, gamla vackra träd, som av ortsbefolkningen betraktas rent av som värdräd och som det ansetts som ren vandalism att hugga ned. Jag vet ett fall, där en lantnan fick åläggande att hugga ned ett gammalt päronträd, planterat under drottning Kristinas tid och betraktat av hela orten som ett minnesmärke. Detta träd stod icke vid vägkanten utan i ett åkerfält ett gott stycke från vägkanten. Jordägaren försummade anföra klagomål inom 15 dagar. Han fick stämning — jag har stämningen här — därför att han icke utfört åläggandet, och han fick svara inför rätta för detta åtal.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Jag har här vidare en stämning, som gäller fem syskon, ägande tillsammans en liten ägolott. Dessa fingo var för sig stämning, för att de icke fullgjort inom behörig tid en huggning, vilken var och en som känner saken — själv har jag haft tillfälle att vid en undersökning finna detsamma — måste betraktas såsom omotiverad.

Ja, man kan ju under dessa förhållanden icke undra på, om jordägarna tycka, att denna lagstiftning och framför allt dess tillämpning varit alltför sträng och hård.

Med anledning av de talrika klagomål, som inkommit till länsstyrelsen i Kalmar om föreläggande att verkställa huggning, har från vägkonsulenten i Kalmar län von Matern av länsstyrelsen inforrats yttrande, varav jag här vill uppläsa några brottstycken. Vägkonsulenten skriver, bland annat: »I den svenska väglagen stadgas, att om det är erforderligt 'för vägs upptorkande eller för erhållande av fri sikt', att träd eller buskar borthuggas eller att träd kvistas, må vid vägsyn föreskrivas skyldighet för jordägaren att inom viss tid därom besörja». Bestämmelsen i fråga är sålunda rent negativ och leder mest till den föreställningen, att den vägen omgivande terrängen skall alldeles kalhuggas på alla ställen och under alla förhållanden (jfr det protokoll som av vägsynenämnden upprättats vid ifrågavarande vägsyn. »Beträffande röjning av alléträd och verkliga prydnadsträd vid bostäderna lämnas anstånd tills vidare.»)

»Emellertid synes det mig» — fortsätter vägkonsulenten — »som om den ifrågavarande bestämmelsen bör tillämpas med en viss försiktighet och utan överdrift. Vad först beträffar röjning för vägens upptorkande, bör denna ske på fuktiga platser i svackor och dalgångar, där vägkroppen genom topografiska förhållanden länge håller sig fuktig. I skogsbygder bör en radikal uthuggning av ett brett bälte längs vägen utföras. Röjningen bör ske till större omfattning på vägens södra sida än på dess norra. Ligger däremot vägen på hög bank över omgivande terräng, eller är marken genomsläpplig för vatten, böra träden skonas i möjligaste mån. Likaså om vägen ligger på en slättbygd, utsatt för vindens upptorkande inverkan. I och omkring samhällen och gårdar böra träden nedhuggas endast om tvingande nödvändighet därtill föreligger. Vad beträffar röjning för erhållande av fri sikt, synes mig denna böra ske med mindre skonsamhet än röjning för vägens upptorkande. Ett önskemål i detta hänseende är, att fri sikt minst 50 och helst 100 m. bör finnas överallt på vägarna. Särskilt viktigt är detta vid järnvägsövergångar, där häckar och buskar ofta göra dessa till synnerligen riskabla platser att passera för motortrafiken.»

»Under det gångna året har röjning utmed vägarna företagits i stor utsträckning i länet, på många ställen likväl alltför litet — exempelvis i skogsbygderna; på andra ställen åter hade en större skonsamhet varit befogad. I södra länsdelen ha sålunda många vackra ekar blivit nedhuggna, som stått i vägkanten men på stort avstånd från varandra. På Öland, där vegetationen är synnerli-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

gen sparsam och vinden har fritt spelrum, synes mig röjning för vägens upp-
torkande i regel icke böra förekomma.»

Med anledning av ett speciellt klagomål, anført av en jordägare, säger vidare vägkonsulenten bl. a. följande: »I allén på Svartingstorpsvägen äro en del björkar bortsynade. Vägen är här rak, ligger tämligen högt samt är utsatt för vindens upptorkande inverkan. Alléträden äro huvudsakligen alar och björkar. Vägsyneförrättarens uppfattning, att björkarna äro de minst värdefulla, synes mig märklig. Enligt allmän uppfattning torde väl björkar räknas bland de vackraste prydnadsträden. Någon borthuggning av dessa björkar synes mig därför icke befogad. Däremot synes en kvistning av träden vara befogad.»

»I den ekpark, som finnes utmed norra landsvägen mellan Svartingstorps gård och Farebro, är markägaren ålagd att röja bort ekskogen till 6 m. bredd. Den ifrågavarande ekdungen ligger norr om vägen. För vägens upptorkning äro ekarna på detta ställe utan större betydelse. Däremot böra i kurvorna de träd borthuggas, som hindra sikten, varvid dock några av de vackraste träden torde kunna sparas.»

Ja, så långt vägkonsulenten i Kalmar län.

Härav torde framgå, att synnerligt fog funnits för de klagomål, som kommit fram, eftersom dessa klagomål givit anledning till att sakkunnig person uttalat sig på sådant sätt. Synenämnden har många gånger utgjorts av en ung tillförordnad landsfiskal med ett par mindre sakkunniga nämndemän som bisittare, vilka senare fullständigt böjt sig för landsfiskalens uppfattning om radikal huggning, och så har nämnden föreskrivit huggningar, som gått alltför långt.

Det har därför synts mig önskvärt, att uppmärksamheten bleve fästad på att nödig varsamhet borde iakttagas, och för vinnande av det syftet har interpellationsvägen ansetts vara den lämpligaste. Jag vill därför ännu en gång med synnerlig styrka understryka behovet av att vederbörande myndigheter erinra sig motiveringen i det utlåtande av jordbruksutskottet, vari utskottet tillstyrker den ifrågavarande lagändringen, och där utskottet framhåller behovet av varsamhet i tillämpningen.

Vad beträffar delgivningen av föreläggandena om huggning, vilka förelägganden sällan åtföljas av besvärshänvisning, förhåller det sig så, att besvärshänvisning finnes intagen i de i kyrkan upplästa kungörelserna. Dessa åhöras i regel av ett fåtal människor, och jordägarna rätta sig i regel endast efter förelägganden, som tillställas dem genom landsfiskalernas försorg, men om i dessa fall icke finnes någon besvärshänvisning, så försumma vederbörande att klaga, vilket medför absurditeter.

Jag ber att få tacka herr statsrådet för hans meddelande i interpellationssvaret, att landsfiskalerna genom blankettkommissionens försorg skola tillhandahållas blanketter med tryckt besvärshänvisning, varigenom de jordägare, som få sådana här förelägganden, erhålla möjlighet att klaga över förelägganden, som synas dem obefogade.

Jag vill endast uttrycka den förhoppningen, att interpellationen och det nu avgivna svaret på denna komma att medföra den nyttan, att vederbörande vägsynerämnaders och landsfiskalers uppmärksamhet fästes vid denna sak, så att alltför sträng tolkning och tillämpning icke vidare må äga rum, utan att, till gagu för alla, nödig varsamhet iakttagas vid tillämpningen av denna lagbestämmelse.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag vill understryka riktigheten av vad interpellanten framhållit. Det som här framkommit, ger ju vid handen, hur farligt det är för riksdagen att, då den fattar sina beslut, lägga för stor vikt vid vad som står i motiveringen. Riksdagens mening var

ju, att lagen skulle tolkas på ett synnerligen varsamt sätt. Detta står icke i lagtexten, utan blott i motiveringen, men denna kommer i allmänhet icke till myndigheternas kännedom, och det ligger därför en fara i att tillmäta motiveringen alltför stor betydelse. Först när ett mål kommer upp i de högre instanserna, såsom hovrätten eller regeringsrätten, fäster man något avseende vid motiveringen, men de lägre myndigheterna göra det icke och veta vanligen icke vad som står i densamma.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Jag tror emellertid, att saken skulle kunna redas upp på det sättet, att regeringen eller statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet låter länsstyrelserna få del av motiveringen i riksdagens skrivelse och därjämte anbefaller länsstyrelserna att i sina kungörelser även meddela motiveringens innehåll till landsfiskalerna. Därigenom skulle man vinna rättvisa i detta hänseende, och lagen komme att tillämpas på det sätt riksdagen önskat.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Med anledning av förste vice talmannens yttrande vill jag för min del säga, att det är väl sannolikt, för att icke säga, säkert, att alla länsstyrelser äga kännedom om motiveringen till denna lagbestämmelse. Jag är som sagt nästan övertygad om att det förhåller sig på det sättet, och om, såsom interpellanten synes ha tänkt sig, från min sida skulle göras en erinran till vederbörande myndigheter att iakttaga varsamhet, så skulle detta möjligen kunna leda därhän, att varsamheten bleve alltför stor och lagens syfte sålunda förfelades. Jag tror därför, att det hela är bäst tillgodosett därmed, att i händelse vederbörande, som få dessa förelägganden, anse att landsfiskalen eller synenämnden gått för långt, de då begagna sig av sin rätt att klaga. Jag kan för min del icke förstå annat, än att länsstyrelserna, då besvären komma, måste taga hänsyn både till lagens syfte och till behovet av varsamhet vid lagens tillämpning och att sålunda rättelse kan vinnas i de fall, då vederbörande ha gått för långt.

§ 5.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 276 av herrar *Bäcklund* och *Vahlstedt*, nr 277 av herr *Hansson* i Trollhättan samt nr 278 av herr *Hedin*.

§ 6.

Konstitutionsutskottets härpå föredragna utlåtande nr 3 bordlades åter.

§ 7.

Vidare föredrogs statsutskottets memorial, nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Den i denna punkt föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Ang.
intagande i
kammarens
protokoll av
namnen å de
i en gemensam
votering
deltagande
kammar-
ledamöterna.

Ordet begärdes härefter av

Herr **Hamrin**, som yttrade: Herr talman, det har enskilt meddelats, att det är meningen att plenum plenorum skall hållas nästkommande fredag och att den av riksdagen beslutade grundlagsändringen då skall i laga ordning stadfästas. Härigenom kommer alltså den öppna omröstningen att tillämpas för första gången vid lördagens sammanträde, då gemensam votering i den nu föredragna frågan kommer att äga rum.

Enligt de bestämmelser, som av riksdagen för några dagar sedan antogos med avseende å förfaringsättet vid den öppna omröstningens verkställande, skall alltså nu vid detta tillfälle, då voteringspropositionen godkännes, framställas yrkande på att denna votering skall äga rum medelst namnupprop och namnens införande i det tryckta protokollet.

Nu kan det i och för sig vara anmärkningsvärt, att man, när man första gången går att tillämpa den öppna omröstningen, möter en sådan situation som den nu föreliggande. Denna blir för övrigt icke enastående, såtillvida som man hädanefter, långt innan en gemensam votering skall äga rum, blir nödsakad att begära namnupprop och namnens införande i protokollet, om någon anser detta böra ske. Sådan begäran måste alltså ske flera dagar, ja, veckor innan den dag, då den gemensamma omröstningen skall äga rum, och detta medför alltså, att personer, som begärt namnupprop och namnens införande i det tryckta protokollet, själva kanske icke komma att vara närvarande, då själva voteringen äger rum.

Detta är ju en sak för sig, och det går givetvis icke att i det avseendet göra någon som helst ändring. Nu skulle jag emellertid för min del anse det synnerligen önskvärt, att man vid den gemensamma votering, som äger rum nästa lördag — under förutsättning att grundlagsändringen då är genomförd och den öppna omröstningen sålunda skall tillämpas — finge namnupprop och namnens införda i det tryckta protokollet.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka, att under förutsättning att plenum plenorum hålles så tidigt, att den öppna omröstningen i grundlagsenlig ordning kan komma att tillämpas vid den votering, som skall äga rum rörande den nu föreliggande frågan, denna votering sker medelst namnupprop, och att namnen införas i det tryckta protokollet. Jag tillåter mig också hemställa till de kammarledamöter, som instämma i detta yrkande — det bör, för att vinna beaktande, biträdas av minst tjugutvå utom mig — ville giva detta tillkänna.

I den sålunda av herr Hamrin under viss förutsättning framställda begäran om namnupprop och namnens införande i det tryckta protokollet instämde sjutton av kammarens ledamöter.

Herr talmannen meddelade, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensam votering angående det i förevarande memorial omförmälda ärende komme att anställas lördagen den 28 i denna månad.

Punkten 2.

Bordlades ånyo.

§ 8.

Föredrogs, men blev åter bordlagt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 9.

Härpå föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna, punkten 3, innefattande det från riks-

dagen år 1924 vilande förslaget angående ändrad lydelse av § 73 riksdagsordningen; och blev efter av herr talmannen givna propositioner i ämnet berörda förslag av kammaren antaget.

§ 10.

Till avgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelsen att den, som tillhör kyrkoförsamlingens redovisningsskyldiga och avlönade betjänte, ej kan vara ledamot i kyrkoråd eller skolråd.

Ang. hinder för vissa personer att vara ledamot i kyrkoråd eller skolråd.

Till konstitutionsutskottet hade hänvisats dels de likalydande motionerna, i första kammaren nr 6 av herr *E. Eli Svänsson* och i andra kammaren nr 9 av herrar *Wagnsson* och *Paulsen*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Konungen anhålla, att — oaktat frågan om klockarinstitutionen i annat sammanhang kunde komma på riksdagens bord — punkten f) i paragraf 24 av gällande kyrkostämmoförordning måtte strykas, dels ock motionen nr 19 i första kammaren av herr *Berge*, i vilken motion föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att 24 § f) skulle utgå ur förordningen om kyrkostämma samt kyrko- och skolråd.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Paulsen: Herr talman! Det var verkligen med en viss tvekan jag gick att underteckna den här motionen, icke därför att jag icke ansåg den riktig och välbefogad, utan därför att jag visste, att motionen skulle komma att behandlas av konstitutionsutskottet, och jag hade en tämligen rik erfarenhet av, att konstitutionsutskottet i sådana här fall icke bekymrar sig så mycket om vad som förehas i det levande livet, men så mycket mer om vissa paragrafer och utredningar.

Motionen kom emellertid och behandlades av konstitutionsutskottet, och här ha vi nu utlåtandet. Motionen går ju ut på att bereda dessa människor, som hemfalla under punkt f) av kyrkostämmoförordningens 24 §, möjlighet att bli ledamöter av kyrko- och skolråd. För att kammarens ledamöter må få en klar föreställning om hur saken förhåller sig, skall jag tillåta mig att anföra ett litet exempel.

Tänkom oss, mitt herrskap, en folkskollärare, som också är skolrådsledamot — det är ingenting ovanligt, tvärtom ganska vanligt. Mannen är samtidigt skolans kassaförvaltare och har att redovisa ganska betydande summor. Allt går bra flera år framåt, han är en duktig skolrådsledamot och en duktig kassaförvaltare. En dag blir klockarbefattningen i församlingen ledig. Mannen är fullt kompetent att sköta densamma, han söker och får den, men i och med detsamma hemfaller han under denna paragraf och är icke längre valbar till ledamot av kyrko- och skolråd.

Då frågar jag mig: Vad har den mannen för tjänstgöring, som gör honom så omöjlig såsom ledamot i skol- och kyrkoråd? Jo, han skall utföra sång- och musik i församlingens kyrka eller eljest vid kyrkliga förrättningar i församlingen, men därutöver har han egentligen icke någon tjänstgöring, såvitt jag vet.

För långa tider tillbaka fanns det någon bestämmelse om att klockaren skulle vara någon slags betjänt åt prästen, men det är slut för länge sedan. Jag förmodar emellertid, att det är denna gamla bestämmelse, som föresvävat kon-

Ang. hinder
för vissa
personer att
vara ledamot i
kyrkoråd
eller skolråd.
(Forts.)

stitutionsutskottets ledamöter, då de kommit till detta resultat. Det säger man naturligtvis icke i utlåtandet, utan man pekar på en lång rad av paragrafer i kommunalstämmodförordningen, på bestämmelser angående kommunalnämnd, barnavårdsnämnd, fattigvårdsnämnd och hälsovårdsnämnd. Jag får bekänna, att fast jag under flera år varit ordförande i samtliga dessa nämnder, har jag icke en aning om att inom dessa nämnder finns någon person som står i samma ställning som en klockare till kyrko- och skolråd. Sannerligen, det är en ovanligt låghalt jämförelse, som konstitutionsutskottet tillåtit sig komma med!

Jag hade hoppats, att prästerna i konstitutionsutskottet skulle ha hjälpt mig i denna sak, ty prästen intar ju en synnerligen privilegierad ställning i detta avseende. Han skall absolut vara ledamot av kyrko- och skolrådet, vore han än så oduglig och kanske icke heller villig, men klockaren får icke, om han är aldrig så duglig och aldrig så gärna vill. Nu hade jag som sagt hoppats, att prästerna i utskottet skulle lagt sig i selen för detta och arbetat för att motionen skulle gå igenom. Men nej, det finnes ingen reservant, prästen vill tydligen icke, att klockaren skall vara med.

Jag skall inte hålla på längre med detta, frågan torde stå klar för kammarens ledamöter; och därför vill jag sluta med att yrka bifall till motionen.

Herr Sävström: Herr talman! Jag skall be att med några ord få svara motionären.

Det är nog inte så dåligt ställt i konstitutionsutskottet, som herr Paulsen vill göra gällande. Kammarens ledamöter, som jag hoppas ha tagit del av utskottets utlåtande, finna ju, att utskottet hänvisar till att motion i samma syfte framfördes senast vid 1923 års riksdag, och utskottet anför vidare, att det stadgande, som det här är fråga om att taga bort, har sin motsvarighet inom kommunallagarna och därmed beslätade författningar. Nu har utskottet ansett, att det vore välbetänkt, om dessa stadganden underkastades en granskning för åstadkommandet av större enhetlighet, och 1923 års riksdag har ju också begärt en allmän revision av kommunallagarna för att kunna taga upp alla de yrkanden, som under många år framställts, och däribland även detta. Den revisionen har, om jag inte tar fel, påbörjats med landshövding Hammarskjöld såsom ordförande, och nu har man endast att vänta på, att den i sinom tid kommer fram. Det syftet, som motionären velat framföra, vinnes då, och utskottet säger, att det är angeläget att även denna fråga upptages i detta sammanhang.

Beträffande speciellt klockarna står det ju i kyrkolagen, att dessa skola vara församlingen »lydiga». På grund av detta stadgande anses en församling äga rätt att genom särskild instruktion närmare bestämma klockarens tjänsteplikt och genom stadganden i denna instruktion ålägga klockaren att förrätta uppdrag, som i och för sig icke eliest ingå i hans åligganden, men varmed ändå redovisningsskyldighet är förenad. I praktiken förhåller det sig ju på det sättet, att klockaren i många kommuner inte har någon egentlig redovisningsskyldighet. I vissa kommuner däremot har klockaren en sådan tjänsteplikt, där redovisningsskyldighet också åligger honom, och på grund härav har regeringsrätten diskvalificerat klockaren enligt kyrkostämmodförordningen från att vara ledamot av kyrko- och skolråd, även om vederbörande i det särskilda fallet ej skulle vara redovisningsskyldig. Utskottet har, som herrarna finna, i sitt utlåtande hänvisat till kyrkolagen, därför att om den lagen ändras i det avseendet, så behöver klockaren icke diskvalificeras enligt den förordningens stadganden.

Emellertid ha vi, som jag redan sagt, att vänta förslag till lösning av denna fråga, och då har utskottet ansett, att man icke precis bör rycka loss

den här punkten, utan att man i stället bör taga alla dylika krav, som i riksdagen framställas, mera enhetligt och i ett större sammanhang.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang. hinder för vissa personer att vara ledamot i kyrkoråd eller skolråd.
(Forts.)

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av spannmållullarna.

Ang. upphävande av spannmållullarna.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 2, hade herr *Herou m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta upphäva tullsatserna för samtliga de varuslag, som fölle under rubrikerna 74—79 b i gällande tulltaxa.

Vidare hade i en likaledes inom andra kammaren väckt och till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 157, herrar *Månsson* i Hagaström och *Lövgren* i Nyborg föreslagit, att riksdagen måtte

a) besluta upphäva tullsatserna å spannmål, omalen och malen, till följd varav rubrikerna 74—79 i tulltaxan skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Spannmål:

Omalen:

74, råg, vete och korn, ävensom arter och bönor, tjänliga till människoföda, fria.

75, havre, ävensom vicker, sojabönor samt andra arter och bönor, ej till nästföregående rubrik hänförliga, fria.

76, malt, även krossat, fritt.

77, majs, fri.

78, andra slag, fria.

Malen:

79 a, gryn av havre, fria.

79 b, gryn, andra slag, mjöl, alla slag, ävensom mjöl av arrowrot och andra vegetabilier, ej till annan rubrik hänförliga, fria; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att de under tulltaxans rubriker 74—79 b upptagna tullarna å omalen och malen spannmål måtte även för tiden från och med den 1 juli 1925 till innevarande års slut upphävas.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer

av herrar *Månsson* i Hagaström, *Lövgren* i Nyborg och *Olsson* i Gävle, vilka yrkat, att riksdagen måtte besluta att från och med 1 juli 1925 upphäva tullsatserna å spannmål, omalen och malen, till följd varav rubrikerna 74—79 i tulltaxan skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Spannmål:

— — — — lika med ovanberörda motion nr 157 i andra kammaren — — — —
— — — — hänförliga, fria;

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

av herrar *Wohlin, Johan Nilsson* i Kristianstad, *Boman, Borell, Jönsson* i Boa, *Olsson* i Golvvasta, *Bengtsson* i Kullen och *Johansson* i Krogstorp, mot utskottets motivering; samt

(Forts.)

av herr *Bärg* mot viss del av motiveringen.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Lövgren* i Nyborg: Herr talman, mina damer och herrar! Debatterna i den här frågan ha ju återkommit år efter år, och argumenten på ömse sidor äro så väl kända, att man ju kan vara tämligen kortfattad, när man går att motivera sin ståndpunkt i frågan i år.

Det som har föranlett mig att tillsammans med herr *Fabian Månsson* framföra en motion om tullfrihet för spannmål och mjöl, är ju inte bara det förhållandet, att vi äro anhängare av frihandelsprincipen, utan också det förhållandet, att läget i vårt land för närvarande är så pass allvarligt att man, enligt mitt sätt att se, även på den protektionistiska sidan bör börja att övertänka tidens allvar och se efter, om det inte finnes skäl att underkasta sin ståndpunkt en revision.

Tack vare våra indirekta skatter är vårt land nu ett av jordens dyraste länder. Jag har gått igenom kommerskollegii statistik och en del tidskrifter, som avhandla det här spörsmålet, och jag har kommit till det resultatet, att om Sverige inte är jordens dyraste land, är det i varje fall dess näst dyraste. För att vi skola kunna klara oss i den internationella konkurrensen, förefaller det mig, som om det vore ett livsvillkor, att prisnivån i vårt land hålles nere. Med den motion, som av oss är väckt, har nog i mycket hög grad också varit förenad en önskan att bilda en opinion mot det ständiga kravet på nedsättning av den direkta skatteprocenten, som framförts ifrån högerhåll. De indirekta skatterna trycka den arbetande befolkningen på ett mycket hårt och kännbart sätt, och innan vi överhuvud taget gå in för någon lindring uti de direkta skatterna, synes det mig riktigt, att man vidtager lättnader i den indirekta skattebördan.

Den svenska industrien drages, som jag nämnde, med mycket stora svårigheter. Uti ett av de senaste numren av den engelska »Economist» finner jag i en uppsats om trävarumarknaden, att man från Ryssland har överraskat med en mycket större export av trävaror än den, som man har från Sverige till England. Hur kan det komma sig, att Ryssland kan konkurrera och överflygla oss i fråga om trävaror, när vårt läge på grund av utomordentligt goda flottleder är ur teknisk synpunkt så överlägset Rysslands? Jo, det är beroende därpå, att den ryska arbetslönen ligger nere på en mycket låg nivå, enligt Sovjet-Rysslands egen statistik för 1923, på 58 % av förkrigsnivån. När våra standardindustrier på ett mycket kännbart sätt hotas av den utländska konkurrensen, måste ovillkorligen ett starkare krav än tillförne göra sig gällande att minska den indirekta beskattningen, att sänka levnadskostnaderna och därigenom göra vårt land konkurrenskraftigare, än vad det nu är.

Vidare kan man ju mot kravet på sänkning av den direkta skatteprocenten säga, att det är inga nödlidande industrier, som därigenom skulle få någon lättnad. Den som betalar en skatt han har haft en inkomst, han har klarat sig. Men här tager man ut en skatt på indirekt väg av medborgare, som kanske inte haft någon inkomst eller i varje fall icke en inkomst, som svarat mot levnadskostnaderna.

Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om vårt krav på sänkning av de indirekta skatterna vore mycket starkt motiverat, och vi ha i vår motion velat göra början med spannmålstullarna.

Nu skall jag, med herr talmannens medgivande, också komma över på be-

handlingen av det nästföljande ärendet, nämligen bevillningsutskottets betänkande nr 6, som handlar om tillfälligt slopande av spannmålstullarna.

Det är ju så, att det bland socialdemokraterna såväl som inom vänstern i dess helhet finnes en mycket stark majoritet, som resonerar som så: Vår tulltaxa är en solidarisk tulltaxa, där jordbrukstullar betinga industritullar och tvärtom. För att kunna göra en rubbning fordras, att man rubbar på tulltaxan i dess helhet, en tulltaxerevision alltså utöver hela linjen. När jag studerade detta problem, kom jag till det resultatet, att en tulltaxerevision utöver hela linjen är oerhört svår att genomföra, om den överhuvud taget är genomförbar. Ty när man knutit fast landets näringsliv under 30—40 år vid en tulltaxa, är det inte så lekande lätt att genomföra en tulltaxerevision utöver hela linjen. Jag tror, att man, när man går att revidera vår tulltaxa, får lov att göra det på det sättet, att man bryter ner en gren i sänder av det protektionistiska trädet. Man tar bort de värsta utväxterna och gör vad man kan för att råda bot på så många områden som möjligt.

Vad spannmålstullarna beträffar, förhåller det sig på det sättet, att kvarringen under de senaste åren har stoppat tullskyddet i sina fickor, under det att jordbruksbefolkningen icke fått någon eller åtminstone mycket liten del därav. Jag stöder mig härvid på uttalanden från en för jordbruket så intresserad person som professor Wohlin i första kammaren. Under de abnorma förhållanden, som för närvarande råda, när världsskörden är liten, är det klart att priset på grund av knapphet springer i höjden, så att bönderna få ett tillfredsställande pris på spannmål utan någon tull alls. Vi ha därför — och detta så mycket mera, som två tredjedelar av vårt lands jordbrukarebefolkning överhuvud taget icke är spannmålsproducerande — i vår motion föreslagit ett slopande av spannmålstullarna för all framtid.

Uti en annan motion, som också framförts av socialdemokrater, och där det kräves ett tillfälligt slopande av spannmålstullarna, utgår man i sin argumentation ifrån det förhållandet, att den svenska skörden praktiskt taget nu är såld och att spannmålstullarna på grund därav för närvarande endast hava statsfinansiell karaktär, och man vill därför begagna tillfället att lätta det tryck, som tullarna medföra, åtminstone för tiden fram till den 1 augusti. Sedan man avlämnat motionen, kom man emellertid genom en utredning, som företagits i finansdepartementet, underfund med att det finansiella läget inte är så där ljusst, som man hade trott. Man får intet överskott på 20 miljoner utan ett överskott på endast en miljon kronor. Då avstodo socialdemokraterna, d. v. s. de, som väckt motionen, från att yrka bifall till sin motion; och vi finna här ett enhälligt utskottsbetänkande för avslag å motionen om tillfällig suspension av spannmålstullarna.

Jag har biträtt den ståndpunkten, icke av statsfinansiella skäl, ty det är uppenbart, att, om jag vill vara med om att slopa spannmålstullarna definitivt, och jag anser att kassafonden kan bära detta, så är jag naturligtvis inte rädd för att slopa den för en tidrymd av 3—4 månader; men slopar jag dem för en tid av 3—4 månader, åstadkommer jag därigenom dels ett restitutionsförfarande, när förordningen skall träda i kraft, och dels ett efterbeskattningsförfarande, då tullarna åter skola träda i kraft den 1 augusti. Men jag är inte säker på, att inte spekulationer komma att ske i dessa tullförändringar, och att personer skola komma att på sådant sätt tillgodose sig genom denna anordning, som inte är önskvärdt. Jag har funnit, att om det gäller att för tillfället lätta på det indirekta skattetrycket, det går oerhört mycket lättare att göra det genom en sänkning av sockerskatten eller kaffetullen. Av en sådan åtgärd skulle beröras precis samma personer, och det skulle ske ungefär på samma sätt, som när det är fråga om sänkning av spannmålstullen. Skillnaden är bara den, att saken är så oerhört mycket lättare genomförd, om jag tager denna

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

minskning i den indirekta skattebördan på sockerskatten eller kaffetullen. Ur den synpunkten har jag menat, att jag kunde vara med om att avslå förslaget om tillfällig suspension av spannmålstullarna.

Nu skall jag, herr talman, komma in på ett kapitel, som ligger litet utanför riksdagen, men som likväl har sin politiska betydelse. När socialdemokraterna gingo på den linjen, att de med hänsyn till det statsfinansiella läget avstodo från att yrka bifall till sin motion, slog den kommunistiska avisan Folkets Dagblad Politiken upp saken på första sidan dagen därpå på fyra spalter och med sex stycken porträtt över dem, som »förrätt» arbetarklassens intressen — sex stycken förrädare. Att jag, Fabian Månsson och Adolv Olsson vidhöllo vår ståndpunkt om ett definitivt slopande av spannmålstullarna, imponerade ej ett dugg. Sedan det nämligen från vårt håll skickats ut en rättelse och sedan jag angivit, att jag ingalunda givit avkall på min principiella ståndpunkt, min ståndpunkt överhuvud taget, upprepade man beskyllningarna på ett ännu perfidare sätt under tre eller fyra dagar efteråt.

Då måste jag fråga: Är frihandel en kommunistisk princip, eller är frihandel bara en kommunistisk metod, varmed man vill komma åt socialdemokrater, som med hänsyn till det praktiska läget i landet hava en ståndpunkt, som är betingad av omständigheterna? Är det så, att frihandel är en kommunistisk princip, så har den funnit ett märkvärdigt uttryck i kommunisternas idealland, Sovjet-Ryssland. Jag har nämligen sökt reda på den ryska tulltaxan. Den är så pass färsk som för januari förlidet år. Jag skall nu referera några av rubrikerna. Den tulltaxan omfattar 300 rubriker och flera hundra under-rubriker. Den har för ris, som ju är ett av de lägre klasserna mycket guterat näringsämne, en tullsats av 6 rubel per 100 kg. Det gäller här guldvaluta. och tullsatsen motsvarar således ungefär 11 svenska öre per kilogram. På ris, oskalad, utgör tullen 90 kopek per 100 kg.; på potatismjöl, stärkelse utgår tullen med 18 rubel per 100 kg., d. v. s. 35 svenska öre per kg.; på cikoria och kaffesurrogat utgår den med ungefär 23 svenska öre per kg.; på kaffe — det böra ni skriva er till minnes, när ni gå ut och skälla på socialdemokrater i detta land, att Sovjet-Ryssland har en kaffetull — är den 37 rubel per 100 kg., d. v. s. ungefär 72 svenska öre per kg.; på rostat kaffe är tullen 74 rubel, d. v. s. 148 svenska öre per kg.; på te, infört över den europeiska gränsen, är tullen 148 rubel per 100 kg., vilken tullsats icke är så hög i betraktande av varans värde. På råsocker har man en tull av 18 rubel per 100 kg. eller ungefär 35 svenska öre per kg.; på kandissocker och raffinerat socker en tull av 27 $\frac{1}{2}$ rubel per 100 kg., alltså 52—53 svenska öre per kilogram. På koksalt har man en tull av 2 rubel 75 kopek per 100 kg., d. v. s. en tull, som motsvarar minuthandelspriset på salt här i landet före kriget; men det är icke nog därmed, utan ovan på detta har man en accis å koksalt, uppgående till 3 kopek per kg. I taxan finner jag tullar å kött och fisk. Sjötung och forell är belagd med en tull av 200 rubel per 100 kg.; för fiskkonserver, alla slag, 122 rubel per 100 kg., för sill och stockfisk 3 rubel per 100 kg., för lax, sjöforell, stör, sterlett m. fl. 30 rubel per 100 kg., för kaviar, alla slag 244 rubel per 100 kg. För bomull, ofärgad, upptager taxan 27 rubel per 100 kg. och för färgad 53 rubel per 100 kg., för hygroskopisk och antiseptisk vadd 62 rubel per 100 kg., för bomullsgarn med lägre nummer än 30, engelsk numring, 39 rubel per 100 kg. för blekt eller färgat 89 rubel per 100 kg. och för färgat turkiskt rött 107 rubel per 100 kg. Man måtte på något sätt hata den röda färgen i Sovjet-Ryssland, eftersom man har en särskild strafftull på den röda färgen.

Den frihandelsprincip, som kommunisterna hylla, har således fått ett mycket underligt uttryck i den ryska tulltaxan. Nu laborerar den ryska tulltaxan med differentialtulltariffer, så att vi västeuropéer måtte vara något sämre slags

folk, enär för varor från oss gäller högre tariff än den för varor från kineser, japaner och överhuvud taget för alla varor, som komma över den asiatiska gränsen.

Nog tycker jag, att, när kommunisternas idealland har en tulltaxa, som ser ut på det sättet, våra kommunister skulle akta sig för att slå upp »socialdemokraterna som förrädare» på fyra spalter på första sidan i Politiken. Och ännu mer skulle de akta sig för att tre eller fyra dagar å rad upprepa lögnaktiga beskyllningar mot politiska motståndare, sedan dessa politiska motståndare gjort en deklaration om sin ståndpunkt.

Läget för den svenska arbetarklassen är nu så svårt, att det fordras utav folkrepresentationen, att den går in för en sänkning av de indirekta skatterna och därmed en minskning av levnadskostnaderna. När jag begär ordet i dagens debatt har det huvudsakligen varit för att hävda denna ståndpunkt, att, innan man överhuvud taget sänker den direkta skatteprocenten, det skall åvägbringas en sänkning av levnadskostnaderna genom en sänkning av de indirekta skatterna. När vi revidera militärorganisationen vid detta års riksdag och därigenom åstadkomma en besparing på ungefär 40 miljoner per år, som jag hoppas, så är enligt min mening det riktigaste, att hela denna besparing kommer Sveriges arbetande folk till godo i form av en sänkning av de indirekta skatterna, framför allt skatterna på spannmål, mjöl, kaffe, socker och andra livsmedel. Därigenom skulle man ge den bästa tänkbara hjälp åt den svenska industrien, åt det svenska näringslivet, en oerhört mycket större hjälp, än den man ger, om man lättar på det direkta skattetrycket genom en sänkning från siffran 175 till 165, 160 eller 150. Ty vi böra inte glömma, att de, som betala dessa direkta skatter, äro människor, föreningar och bolag, som hava haft en inkomst och som kunna betala, under det att de indirekta skatterna utgå ur deras fickor, som i oerhört många fall hava svårt att klara sig.

Med detta skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av, förutom mig, herrar Månsson i Hagaström och Olsson i Gävle. Jag kommer också, herr talman, att begära votering för att utröna, i hur hög grad denna kammare är sammansatt av element, som vilja verklig frihandel.

Herr Röing: Slutorden i den siste ärade talarens anförande förvånade mig, då han väl vet, att bland dem inom utskottet, som yrkat avslag på hans motion, även befinner sig undertecknad, vars frihandelsvänliga åsikter icke borde be-
tvivlas ens av herr Lövgren i Nyborg.

Anledningen till att jag vid föregående riksdagar yrkat avslag på dylika motioner som de föreliggande borde vara för kammarens flertal väl bekant. Sedan numera tull- och traktatkommitténs utredning rörande tullsystemets verkningar är slutförd, framgår av denna utredning klart och tydligt, hur rätt riksdagen har haft, när riksdagen gång efter annan har uttalat, att om det protektionistiska systemet skall revideras i frihandelsvänlig riktning, så får man icke gå till väga på så sätt, att man avskaffar agrartullarna och bibehåller industritullarna. Det är riktigt, att riksdagen år 1888, när densamma införde agrartullarna, avsåg att införa i vårt land ett s. k. solidaritetstullsystem, en åtgärd, som för det nu levande släktet torde vara obegriplig, då man undersöker motiven för denna åtgärd, nämligen att hjälpa det betryckta jordbruket. Samtidigt som riksdagen gav jordbrukarna, som riksdagen trodde, en fördel genom agrartullarna, ville man belasta dessa producenter med motsvarande ökade utgifter genom industritullar. Nu visar utredningen, att ett dylikt solidaritetstullsystem aldrig blev infört utan att jordbrukarna så långt ifrån att de genom tullskyddet fingo en ökad inkomst, som täckte den ökade belastningen, de i stället genom det protektionistiska systemet, sådant det utformades vid 1892 års riksdag, då förhöjda

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

och nya industritullar beslutades — det var icke möjligt att företaga förändringarna av industritullarna tidigare till följd av de år 1888 ännu gällande franska och spanska handelstraktaterna — fingo vida större nackdelar av industritullarna än fördelar av spannmålstullarna.

Skall man därför, herr Lövgren i Nyborg, — och det ger jag herr Lövgren rätt i att riksdagen bör göra, när normala förhållanden inträtt — verkställa en revision av det protektionistiska systemet, så bör riksdagen icke börja med att, på sätt han föreslår, avskaffa det skydd, som jordbruket har och låta industridkarna sitta kvar i orörd besittning av det höga tullskydd, som dessa producenter i regel ha för de artiklar de tillverka. Skall skyddstullsystemet revideras och en gång avskaffas, får det ske systematiskt. Riksdagen bör då göra övergången mjuk för att icke ställa till ett nytt ekonomiskt kaos efter denna fruktansvärda kris, som vi genomlevat. Riksdagen bör således, enligt min bestämda uppfattning, ej gå till väga på det sätt som de ärade motionärerna tänkt sig. Denna fråga är, som herr Lövgren i början av sitt anförande framhöll, genomdebatterad; det enda nya, som inträffat, sedan frågan sist behandlades, är det resultat, vartill tull- och traktatkommittén kommit. Och detta resultat ger stöd åt riktigheten av de beslut, som vid föregående riksdagar fattats, då dylika motioner som den föreliggande avslagits. Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Herou: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag vill i anledning av herr Lövgrens angrepp mot den kommunistiska ståndpunkten i denna fråga endast anför, att jag kommer att taga upp den saken och att jag kommer att besvara herr Lövgrens »interpellationer», när vi komma till bevillningsutskottets betänkande nr 6, där detta rätteligen hör hemma.

Jag var i alla fall en smula förvånad över herr Lövgrens angrepp. När herr Lövgren förklarade, att han var principiell frihandlare, borde han i anledning av denna sin ståndpunkt icke ha någon anledning angripa de svenska kommunisterna för deras insats i den svenska politiken. Om vi nu till äventyrs skulle handla, och man måste konstatera, att vi handla i denna fråga, efter svenska förhållanden, så får väl det vara bevis för, att det är inte alldeles så riktigt allt det där talet om att vi bara handla på direktiv från utlandet.

När jag läste utskottets motivering för spannmålstullarnas bibehållande, vilken motivering framlyste även i fjol, kunde jag, om jag såg saken ur de synpunkter, som de kommunistiska motionärerna gjort, få den uppfattningen, att bevillningsutskottet bildat någon sorts ny sofistisk skola, som icke ger de grekiska sofisterna så särdeles mycket efter. Vår tids lärare i logik bruka ju karakterisera den grekiska sofismen med det allbekanta exemplet: Alla rävar äro listiga. Cajus var listig. Alltså var Cajus en räv. I ett betänkande år 1923 hette det: »I sådant hänseende må erinras, att en grundtanke i det gällande tullsystemet är den inbördes avvägning av å ena sidan industritullarna, en avvägning som är påkallad, bland annat, därav, att jordbruket och dess binärningar i deras egenskap av viktiga avsättningsområden för landets industri röna påverkan av de högre priser på arbetskraft och redskap, som betingas av det tullskydd, industrien åtnjuter.»

Bevillningsutskottets ärade ordförande utvecklade i sitt anförande i dag ungefär samma synpunkter, och de synpunkterna återspeglas också i årets utskotts-betänkande. Men i detta har utskottet klart utsagt, att därest industritullarna fördyra priserna för jordbruket, så är det riktigt, att jordbruket blir kompensert för denna fördyring. Nu har utskottet därjämte konstaterat, att en beräkning av totalbeloppen av nettotullbördan för landets jordbrukare i deras förenade egenskap av producenter och konsumenter givit ett årligt belopp av 36 miljoner kronor. Men utskottet har också konstaterat, att medan tullsystemet

met medfört fördelar för brukare av större jordbruk i Sydsverige (med gårdar ned till 30 hektar och för brukare av större jordbruk i Mellansverige (med gårdar över 100 hektar), har för samtliga övriga jordbrukare bördan av tullsystemet övertvägt fördelarna, och detta i starkt växande progression, ju mindre brukningsdelarna varit. För brukare av de minsta brukningsdelarna, 1—2 hektar, beräknas tullbördan ha uppgått till närmare 70 kronor per hektar i genomsnitt.

*Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)*

Det var vad bevillningsutskottet sålunda har konstaterat. Då kan man ju inte tala om något avvägt tullsystem. För att kunna göra det, måste man dels bortse från jordbrukets nettotullbördan, dels också betrakta jordbruksnäringsen som en förening av delar, där varje del har likartad jordbruksekonomi. Att det senare icke alls är fallet, framgår av utskottets nyss citerade yttrande men än mer av det här ofta i kammaren påpekade sakförhållandet, att tre fjärdedelar av landets jordbrukare alls icke förtjäna på spannmålstullarna utan t. o. m. förlora på dem. Därtill kommer emellertid, som ju envar vet, numera, att kvarntrusten tager det skydd, som de spannmålsförsäljande jordbrukarna eljest skulle hava haft. Man får väl anse den saken synnerligen klart bevisad, enär t. o. m. bondeförbundsorganet Kvällstidningen i stora rubriker i slutet av januari månad sagt ifrån, att vetenskapen och erfarenheten äro jordbrukets bästa stöd, och att tullskyddet är effektivt för kvarntrusten men icke för jordbrukarna.

Vi kommunister hålla under sådana omständigheter före, att det icke kan vara någon som helst reson, det kan icke vara rimligt och riktigt, att genom spannmålstullarna medverka till att i dubbel mening utsuga flertalet jordbrukare och konsumenterna för att platoniskt lova de spannmålsförsäljande jordbrukarna ett understöd, som de bevisligen icke kunna få, enär kvarntrusten ju tar detsamma. Men bevillningsutskottet har i sitt betänkande hävdad en bevisföring, som man skulle kunna omskriva på följande sätt: Då och emedan jordbrukarna i vårt land bliva föremål för den synnerligen starka brandskattning, som industriidkarna i skydd av industritullar kunna pålägga dem, så är det rimligt och riktigt, att större delen av de sämst ställda jordbrukarna som tröst och ersättning härför också få lämna över portmonnäen ett tag åt statsmakterna och kvarntrusten. — Ja, det är verkligen den filosofi, som döljer sig i bevillningsutskottets betänkande.

Det är uppenbart, att utsugningen via industritullar är synnerligen kraftig och synnerligen hårt drabbar de fattiga jordbrukarnas ekonomi. Den summa, som på grund av tullarna tages ur de små jordbrukarnas fickor, stannar icke vid deras andel i jordbrukets nettotullbördan. Nej, utan när det gäller de 319,000 jordbrukare i vårt land, som ha brist på tullskyddad spannmål, får man också förstora siffran med summan för den tullbördan, som ligger på denna brist av egen spannmål, en summa brist av spannmål, som under normala år torde uppgå till omkring 1,300,000 deciton, varför man kan säga, att denna grupp av små fattiga jordbrukare i vårt land även på spannmålstullarna hava en förlust att anteckna på omkring 4 miljoner kronor varje år. Vår ståndpunkt blir således denna: Den omständigheten, att 319,000 fattiga jordbrukare få bära sin dryga andel av jordbrukets nettotullbördan på 36 miljoner kronor, kan aldrig få medföra, att de skola ytterligare brandskattas genom spannmålstullar på minst 4 miljoner kronor; de ha tvärtom rätt att fordra raserandet av ett system, som pålägger dem så orättvisa bördor.

Det är en synpunkt till, som anmäler sig, och jag vågar tro, att den är tämligen ny, trots det att tullfrågan debatterats rätt mycket. Det är den synpunkten, att jordbrukarnas nackdelar av tullbördorna bli ofrånkomliga. De kunna icke med några som helst lönerörelser framtvinga en ändring i förhållandet till levnadskostnadsindex. Deras priser för försålda produkter bestämmas ju av världsmarknadspriset, som icke påverkas vare sig av småbrukarnas tullbördan

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

eller andra ofrånkomliga utgifter. Småbrukaren är fullkomligt rätts- och värnlös mot de tullbördor statsmakterna behaga pålägga honom.

Granskar man nu socialdemokraternas ståndpunkttagande i bevillningsutskottet, om man över huvud får göra något sådant, finner man, att fyra av dem vilja behålla spannmålstullarna, under det att tre, däribland herr Lövgren i Nyborg, som gu'bevars är mycket principiell frihandlare, vilja avskaffa dem. Varför vill man inte enstämmigt sätta gärning bakom valrörelsens löfte? Förr sade socialdemokraterna inte bara »Kamp mot tullarna!» utan även »Giv oss åter våra miljoner!» — Varför vill man inte längre på den kanten? Möjligen är det väl så, att partiet endast är en stor valkartell, som lovar runt men i gärning sviker det arbetande folkets intressen. Man kan ur ingen synpunkt förstå, varför partiet skulle spricka på en fråga, som ur det arbetande folkets synpunkter är så pass självklar som denna.

Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till den reservation, vari yrkas på spannmålstullarnas definitiva avskaffande.

Herr Jönsson i Boa: Herr talman! Då jag reserverat mig mot utskottets motivering, har detta skett bland annat därför, att jag icke kunnat godtaga den utredning, som åberopas från tull- och traktatkommittén, och sålunda anser, att denna icke bort anföras som ytterligare skäl för avslagsyrkandet. Den lilla hänvisning till tull- och traktatkommitténs utredning angående tullsystemets verkningar, som finnes i utskottets historik, kan icke anses vara tillfyllest för bedömande av den föreliggande frågan. Inom utskottet har man ej heller ingått i någon saklig diskussion härom.

För min del anser jag, att tillräckliga andra motiv finnas för ett avstyrkande av de föreliggande motionerna. Bland dessa vill jag endast nämna frågan om vårt lands självförsörjning. Under all den oro, som nu råder i världen, anser jag det vara av största vikt, att vår brödsädesareal ej minskas. Jag vet mycket väl, att många finnas, som driva den satsen, att jordbrukarna skola odla det, som lönar sig bäst. Lönar det sig ej att odla brödsäd, så odla annat är deras råd. Skulle emellertid brist på brödsäd uppstå i exportländerna och dessa av denna eller annan anledning se sig nödsakade förbjuda export härav, och vi då icke själva hava sört för en tillräcklig odling inom landet, så tror jag dessa råd kunna komma att stå vårt land och folk dyra. Då givetvis tullskyddet genom att skapa en större trygghet för brödsädesodlingen bidrager till ökande härav, så borde efter mitt förmenande detta skäl kunnat anföras i motiveringen.

Ett annat skäl, som jag anser, att utskottet bort beröra, är den statsfinansiella synpunkten. För närvarande spela dessa tullinkomster en avsevärd roll i vår budget, och man bör givetvis göra klart för sig, huru dessa medel på annat sätt kunna anskaffas.

Då jag sålunda icke med samma trovissitet som utskottets majoritet är beredd att godkänna tull- och traktatkommitténs siffror och utredning, är jag dock i likhet med utskottet av den uppfattningen, att föreliggande motioner böra avslås. På den grund, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lithander* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr Olsson i Golvvasta: Herr talman! Herr Lövgren i Nyborg uttalade i en passus i sitt anförande, och det har han också gjort tidigare, ganska tydligt, att han icke kan vara med om att företaga en revision av vårt tullsystem i hela dess vidd. Han tycks hålla på den satsen, att för industrien behövs tullskydd. Han uttalade här i dag, att när man knutit landets näringsliv i 30—40 år vid detta, så går det icke an att med ens bryta sönder det. Man borde

i stället, menar han, först taga bort den värsta utväxten. Nå, vad är då den värsta utväxten i vårt tullsystem? Ja, enligt herr Lövgren i Nyborg skulle det vara livsmedelstullarna, spannmålstullarna. Jag kan inte underlåta att göra den reflexionen, att herr Lövgren tycks vara ganska kättersk gentemot sin lärofader, om man nu skulle våga kalla herr Fabian Månsson för lärofader åt herr Lövgren. Ty, om jag icke är illa underrättad, har herr Månsson utan någon reservation skrivit under tull- och traktatkommitténs betänkande, vilket bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 5 över herr Herous motion har citerat. Utskottet säger: »Det resultat, till vilket kommittén i nu berörda ämne kommit, giver otvetydigt vid handen, att den åsyftade jämvikten mellan tullskyddet för jordbruket och tullskyddet för industrien icke blivit förverkligad i det gällande tullsystemet, utan att detta fastmera skänker industrien en utpräglad företrädesställning.» Sedan säger utskottet längre ned, att det vill icke vara med om att göra en revision av tulltaxan med mindre än att övervägandet upptages i samband med frågan om revision av det tullskydd, som tillkommer industrien. Om det är riktigt, vilket jag förmodar, att herr Fabian Månsson skrivit under denna tankegång, så förvånar det mig att herr Lövgren i Nyborg kan ge sig till att så helt och hållet nonchalera tull- och traktatkommitténs huvudriktlinjer. Vi känna ju till, att uppe i Norrbotten kommunisterna ha rätt många anhängare. Det är kanske för att försöka skydda sig och sitt skinn mot kommunisterna, som herr Lövgren får lov att anlägga just denna synpunkt. Det är en förmodan från min sida, och jag skulle tro att den är riktig. Den tankegång tull- och traktatkommittén anlagt i sitt betänkande, att jordbruket är missgynnadt kan även jag skriva under och den första delen av utskottets motivering kan jag också vara med om.

Jag hade inte tänkt att bli långrandig i denna debatt, men det är så att i utskottets citat ur tull- och traktatkommitténs betänkande läses, att de minsta jordbruken, om 1—2 hektar, skulle vara så oerhört belastade, ända till 70 kronor per hektar i genomsnitt. Det kan jag emellertid icke vara med om. Jag har den uppfattningen — vilken jag kommit till efter en ganska lång erfarenhet på jordbrukets område — att man kan icke kalla ett jordbruk på 1—2 hektar för ett verkligt jordbruk. På ett sådant jordbruk kan åtminstone icke en man ha arbete under hela året, och det finns ingen möjlighet för en man att bedriva ett så litet jordbruk så, att han kan få bärgning därav. Jag betraktar ett sådant jordbruk som en binäring till någon annan förvärvskälla. Man kan då tvista om, huruvida egentligen mannen i fråga åtnjuter skydd av tullsystemet; det beror på vilken annan sysselsättning mannen har. Om en sådan liten småbrukare har sin huvudsakliga sysselsättning i industrien, så borde, om man skall draga ut konsekvenserna av tull- och traktatkommitténs betänkande, en sådan man ha vinst på vårt tullsystem.

Det är därför jag inte på något vis kan tillägna mig eller skriva under dessa siffror. Jag vill inte heller binda mig för de siffror, som kommittén kommit till, då den angivit, att jordbruket skulle vara belastat med 36 miljoner kronor till förmån för industrien. Fast nog kan det få anses fastslaget, att det är jordbruket, som varit styvbarnet. Vi jordbrukets utövare hava nog länge haft på känn, att förhållandena så ligga till vid avvägningen av vårt tullsystem. Jag kan således skriva under den första delen av utskottets yttrande. Däremot har jag mycket svårt att oförbehållsamt godkänna den andra delen, där utskottet talar om att förslag om avsevärd och bestående minskning av det tullskydd, som jordbruket åtnjuter, under viss förutsättning kan upptagas. Utskottet säger, att »överhuvud någon fråga om avsevärd och bestående minskning av det tullskydd, jordbruket åtnjuter, icke bör upptagas till övervägande utan i samband med frågan om revision av det tullskydd, som tillkommer industrien». Men jag skulle vilja fråga: Vilken re-

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

vision skulle behövas av industritullarna för att med bibehållande av önskemålet om jämvikt en avsevärd och bestående revision av jordbruksskyddet skulle kunna företagas?

Jag är icke övertygad om att det vore till *landets* bästa att på detta sätt blottställa vår industri, men vad jag är övertygad om och även har säkra bevis på det är, att många vilja vara med om att på detta sätt blottställa jordbruket. Det förvånar mig icke, att socialdemokraterna och herr Röing med sina kända ståndpunkter kunna gå in för detta, men vad som förvånar mig är, att herr Olsson i Ramsta, vilkens tidigare ställning vi känna, skrivit under på samma sak, som dock otvivelaktigt är en antydan om en revision, som säkerligen skulle bringa jordbruket i en ytterligare försämrad ställning. Skola vi fullfölja denna antydan i bevillningsutskottets utlåtande och söka ernå en avsevärd och bestående minskning i jordbrukstullarna, då ha vi väl ingenting annat att stödja oss på än tull- och traktatkommitténs kalkyler. Antingen skola vi således helt eller så gott som helt avskryva industritullarna eller också skola vi göra den nuvarande orättvisan mot jordbruket ännu mycket större. Jag skulle vilja fråga herr Olsson i Ramsta, vilken av dessa vägar han tänkt sig, att vi skulle gå.

Efter vad jag hörde av den förste talaren, har talmannen givit tillåtelse till att vi skulle få yttra oss över samtliga bevillningsutskottets nu föreliggande betänkanden i tullfrågorna och sålunda även om betänkandet nr 6. Jag skall icke ge mig närmare in på eller vara långrandig i denna fråga, men jag vill säga, att vad herr Örne och herr Vennerströms motion beträffar, är det ofattbart, vilka ansträngningar det göres för att få ned priserna på spannmål, så snart priskurvan för jordbruket stiger litet i höjden. Jag vill ej klandra denna förunderligt stora känslighet och den omsorg, som lägges i dagen för en viss del av vår befolkning, fast jag kunde önska, att åtminstone en liten del av densamma lades i dagen även vid de tillfällen, då jordbrukarna äro särskilt utsatta för svårigheter. Jag har ju också skrivit under utskottsutlåtandet, ehuru jag får bekänna, att jag vad motiveringen beträffar varit minst sagt mycket tveksam, huruvida en suspendering av spannmålstullarna kunde förväntas medföra någon lättnad för konsumenterna. Hade det emellertid ej mött statsfinansiella svårigheter, hade jag personligen gärna kunnat vara med om att så att säga bryta udden av en sådan pristopp, som den vi nu fått, naturligtvis under förutsättning att herrar Örne och Vennerström med liktänkande velat vara med om att på något sätt medverka till att hålla tillbaka prisvägen, när den en annan gång svänger onormalt åt andra hållet.

Jag vill med detta hava sagt, att jag ej ser på sådana frågor med endast det ena ögat utan skulle gärna, om det finnes möjlighet, vara med om att medverka till en jämnare prisbildning. Men jag har lärt känna herrarna på den andra sidan och tyvärr fått den uppfattningen, att de däremot ha svårt att se med båda ögonen, varför det torde vara små utsikter att på denna väg komma till ett gott praktiskt resultat.

Vi ha ju en ytterligare fråga, som kommer i ett följande betänkande. Vi ha från vårt håll väckt en motion om utförselbevis. Denna fråga debatterades ju i fjol, och jag deklarerade då min ställning så pass utförligt, att jag anser mig icke i år behöva gå in i detalj på denna sak, utan jag skall inskränka mig till att, när den frågan skall avgöras, yrka bifall till motionen i fråga.

Herr talman! Jag skall med denna motivering, be att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande betänkande nr 5.

Herr Lindman: Herr talman! När jag läste bevillningsutskottets nu föredragna betänkande, fäste jag mig ovillkorligen vid det däri intagna åberopan-

det av tull- och traktatkommittén. Men det förvånade mig icke, att det kommit in, då jag läste det namn, som står under betänkandet, namnet på en man, som ju även har varit med om att i nog så hög grad utarbета tull- och traktatkommitténs betänkande. Man förstår ju, att det passat honom väl att begagna tillfället för att få fastslaget, att det, som tull- och traktatkommittén uttalat, skulle genom att slinka in i utskottets betänkande bli godkänt från riksdagens sida. Utskottets ärade ordförande sade, att frågan varit så genomdebatterad, och han tillade, att det resultat, som man kommit till i tull- och traktatkommittén, styrkte oss alla i den uppfattningen, som han uttalat i sitt anförande. Herr talman! Mig styrker det icke. Jag måste säga, att det styrker mig icke alls, detta tull- och traktatkommitténs betänkande. Om man tänker närmare efter, så finnes det icke något yttrande över detta tull- och traktatkommitténs betänkande avgivet från någon myndighet. Varken lantbruksstyrelsen eller annan myndighet har yttrat sig om denna utredning eller uttalat sig, om de påståenden, som gjorts i tull- och traktatkommitténs betänkande, äro riktiga. Det finnes dock en ganska vidlyftig reservation fogad till detta betänkande. Har nu bevillningsutskottet under sina förhandlingar om detta ärende grundligt genomdebatterat frågan om tull- och traktatkommitténs betänkande i nu förevarande delar, särskilt de sidor av kommitténs betänkande, som åberopas i utskottets utlåtande? Jag har frågat utskottsledamöter och icke hört, att det varit någon ingående debatt om den saken, och lika fullt går man in här och anför vissa sidor för att få fastslaget, att så och så sagts och anförts i en viss del av detta betänkande. Jag frågar, varför icke även andra sidor anföras, som beröra samma spörsmål. Jag skulle vilja fråga, varför man endast fastslagit, genom åberopande av sidorna 108 och 109, att brukare av gårdar om ned till 30 hektar i södra Sverige och brukare av gårdar om över 100 hektar i mellersta Sverige ha nytta av tullarna, men att brukare av gårdar under dessa arealer icke ha nytta av tullarna.

Herr Olsson i Golvvasta har alldeles nyss påpekat, att småbrukare på 1 à 2 hektar icke äro att betrakta som jordbrukare och icke borde tagas upp på sätt som kommittén gjort. Jag skall icke upprepa de skäl han anført härför, men jag har samma uppfattning. Varför ha icke också andra uttalanden av tull- och traktatkommittén åberopats, t. ex. det uttalande som finnes i kommitténs betänkande om att spannmålstullarna haft den betydelsen, att de höjt jordvärdena? Det står i betänkandet, att på 1880-talet föll jordvärdena och att det berodde på de fallande spannmålspriserna, men från början av 1890-talet stego spannmålspriserna och därmed jordvärdena. Det är väl också av betydelse, men det har icke kommit in i utskottets betänkande.

Jag skulle vilja framhålla mot detta fastslående av vissa delar av kommitténs betänkande något, som reservanterna i kommittén tala om. Reservanterna påpeka, att man har i betänkandet icke rätt behandlat de s. k. uppskattningslistorna och icke rätt upptagit de kvantiteter av brödsäd, som åtgå för konsumtion per hushåll eller per person. Av kommittén har denna siffra upptagits till 225 kg., men reservanterna säga, att det är oriktigt och att den är för hög. Jag tillåter mig anföras, vad reservanterna säga, då de väl också kunna få ha en uppfattning, värd att refereras, och icke bara majoriteten. De ha rätt goda skäl, när de åberopa en utredning av socialstyrelsen om vad som verkligen går åt och som visar, att det går åt vida mindre för sådana »småbrukare-arbetarehushåll» än det som kommittén räknat med eller 200 kg.

Reservanterna ha gjort en utredning av detta, i vilken de då tagit upp uppskattningen till 5 % högre än kommittén gjort och konsumtionen till 200 kg. i stället för av kommittén upptagna 225 kg. Vad blir resultatet av detta? Jo, det blir, att när kommittén räknar, att av jordbruk på 5—10 hektars storlek 16,400 av 75,000 eller 22 % ha spannmål till avsalu, så komma reservanterna

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

till det resultatet, att av 75,000 det är icke 22 % utan 66,7 %, som ha spannmål till avsalu. Dessutom, när man läser kommitténs siffror, bör man tänka efter en smula. Om man tar ett jordbruk på 7 hektar, kan det odla höstsäd på en hektar, och det blir minst 1,700 kg. Om man räknar med 200 kg. konsumtion på person, skulle det bli brödsäd åt 8 $\frac{1}{2}$ personer. Men det kan man icke räkna med i genomsnitt, utan ett sådant jordbruk måste följaktligen ha spannmål till avsalu.

Herr talman! Jag har velat anföra detta blott därför, att från min sida, liksom alldeles nyss från herr Jönssons i Boa, det alldeles bestämt skall sägas ifrån, att man kan icke få, om jag så får säga, smussla in detta uttalande av tull- och traktaatkommittén i utskottets betänkande, som sedermera kanske jämte motiveringen godtages av riksdagen; utan har åtminstone jag däremot velat avgiva min bestämda erinran.

Med herr Lindman förenade sig herrar andre vice talmannen *Nilsson, Johansson* i Krogstorp, *Petersson* i Lerbäcksbym, *Lilliecreutz, Persson* i Falla, *Olsson* i Blädinge, *Göranson, Olsson* i Berg och *Fjellman*.

Herr *Månsson* i Hagaström: Jag hade svårt att återhålla ett löje, när jag hörde de många instämmandena i herr Lindmans anförande. Det visade verkligen, vilken ekonomisk uppfattning kammaren har. Tyngdpunkten i herr Lindmans anförande var, att vi försummat att framhålla i detta betänkande — icke vi, ty jag tillhör reservanterna, utan utskottet — att jordvärdena ökats genom tullen på spannmål. År 1888 eller så omkring, säger herr Lindman, när spannmålspriserna voro låga, voro jordvärdena låga, men sedermera ha de gudskelov tack vare spannmålstullarna blivit höga. Ja, det må jag säga, det är en lysande bevisföring till förmån för tullarna. Om jag skulle använda den, då kunde man begripa det, men att herr Lindman gör det, det är upp- och nedvända världen. Vad innebära höjda jordpriser för jordbruket? Jo de innebära, att när far dör och jag har tre syskon och jag övertar gården, får jag, om jordvärdet höjts med 10,000 kronor, ge till Per, som är postexpeditör, och Nils, som är fiskare, och Johan, som är grosshandlare, 2,500 kronor mera åt dem var än annars, d. v. s. att jag har 7,500 kronor mera i skuld på gården, än jag annars skulle ha. Det är en glädjande utveckling, och det borde vi icke ha glömt att tala om, eller hur, herr Röing?

När jag i år förde fram denna motion, kom jag med ett tillägg till den motivering, vi förut återigen haft, och det är frågan om just jordvärdena, just det som herr Lindman förde på tal. Tack vare jordvärdena, d. v. s. att jobbarna genom tullen kunnat lyfta stora grödor i förskott från bönderna, tack vare att kapitalet kunnat utsuga bondeklassen genom jordvärdestegringen — talar herr Lindman som kapitalist och bankdirektör, då förstår jag honom, men talar han som bonde, förstår jag honom icke alls — tack vare det, säger jag, att tullarna höjt jordvärdena, så har det varit mig angeläget att föreslå, att vi nu, medan spannmålspriserna äro höga, de högsta som varit sedan 1868, skola passa på och under förhållanden som göra, att ett avskaffande av tullarna icke alls kommer att kännas, återgå till normala förhållanden. Visst kan det hända, att gårdarnas hypoteksvärden icke bli så höga som förut, d. v. s. att bankerna icke ha precis samma procentuella säkerhet som förut för lånen. Men för bönderna, för de sittande bönderna, kommer det icke att spela någon roll. För deras barn blir det en ofantlig lättnad, när de skola övertaga gårdarna. Men framför allt har det syntts av vikt att nu gå över till frihandel på jordbruksproduktionens område för att få ned priserna på de stora godsens, som måste delas och lämnas ut till de uppväxande bondsönerna. Jag skall icke upprepa de anföranden, som jag hållit i remissdebatten och interpellationsdebatten. Jag ber att få hänvisa de

intresserade till dessa debatter. Alla upplysningar finnas där, som jag ansett böra föras fram, och detta anförande anser jag endast vara en fortsättning och ett tillägg till de anföranden, som jag höll vid dessa tillfällen.

I enlighet därmed säger jag, att, när vi ha omkring 20,000 unga bondsöner växande upp för varje generation utan någon levande möjlighet att veta vart de skola taga vägen, när Europas och Sveriges industri stagnerar och inom kort kommer att gå tillbaka, när vår furuskog är uthuggen och vi kunna motse en mycket mörk framtid i fråga om timmerexportens utveckling, även om pappersmasse- och pappersexporten kommer att fortfara, när Amerika stänger sina gränser, när frågan i de små bondehemmen blir allt mer brännande, vart barnen skola taga vägen, när det ropet överdövar allt annat, vad skola bonde- och arbetarebarnen leva av om 8—10 år, då är det av vikt att se till att den jordvärdeförhöjning, som uppkommit av tullarna, icke får bäras av de oskyldiga människor, som offras för andras brott i Europa, utan man måste se till att den jord, de måste erhålla från staten, kyrkan och kommunerna, om det finns någon, och från de stora gårdarna, att den jorden blir så billig i inlösen som möjligt. Det är huvudmotivet för min motion här.

Utskottet talar om en amsaga, som man hållit på med i snart tio år, nämligen om jordbruks- och industritullarnas inbördes *avvägning*. Har någon människa hört talas om och kan säga mig, när den avvägningen ägde rum? År 1888, sade någon, i ett inpass hör jag! Nej, då gällde det, vem som kunde muta en tidning och få talesmän för sig. Då gällde det vem som kunde servera champagne-supéer här nere i riksdagshuset och på andra håll och värva röster. Den fick tullar och andra icke. Det var hela avvägningen. En verklig avvägning har aldrig skett ens efter allmänna nationalekonomiska principer och ännu mindre efter genomgående och ingående prövning av vederbörande närings ställning. Hela talet om avvägning mellan industritullar och jordbrukstullar är samma bluff som tullen själv.

Jag yrkar bifall till min motion.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina damer och herrar! Det förvånar mig, att en så klok karl som herr Lövgren i Nyborg gjort sig skyldig till en så svår inkonsekvens, att han ej gått med på att provisoriskt avskaffa spannmålstullarna men däremot vill *definitivt* avskaffa dessa tullar. Ty jag tycker, att om man icke vågar sig på ett sådant provisorium, för de statsekonomiska konsekvensernas skull, kan man icke heller gå med på det definitiva avskaffandet, som måste ha ett ännu starkare inflytande på statsbudgeten. Och vidare, när herr Lövgren talade om nödvändigheten av att sänka levnadskostnaderna i landet för att såmedelst göra exportindustrien konkurrenskraftig på världsmarknaden, vill jag fråga honom: Med hur många enheter tror herr Lövgren, att dessa 3 kronor 70 öre per 100 kilogram spannmål komma att sänka levnadskostnadsindex i landet? Han talade om, att den ryska konkurrensen på trävarumarknaden i England var svår, samt att detta skulle bero på, att de ryska arbetslönerna lågo på 58 % av förkrigslönerna. När han så samtidigt talade om, vilka tullar och indirekta skatter man har i Ryssland, har man svårt att förstå, hur de ryska arbetarna kunna leva alls. Det är emellertid klart att när arbetarna kunna existera på så låga löner, bli de — under förutsättning att de kunna prestera liknande arbete som de svenska arbetarna — mycket svåra konkurrenter. Men jag tror ej, att dessa 3 kronor 70 öre spela någon större roll i det avseendet. Ehuru motionären herr Herou själv framhåller i sin motion det orättvisa uti att jordbruket belastas genom industritullar, utan att åtnjuta kompensation i form av jordbrukstullar, vill han dock i alla fall, att man skall lösa frågan på det sättet, att man skall taga bort den enda jordbrukstull, som har någon betydelse för jordbruket. Ty ingen skall få mig att

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

tro, att t. ex. smörtullen eller fläsktullen är av minsta betydelse för jordbruket. Herr Fabian Månsson vill ha bort spannmålstullarna för att pressa ned det enligt hans mening allt för höga jordvärdet. Jag undrar emellertid, huruvida man i närvarande stund kan tala om något egentligt jordvärde i landet. Om jag undantar den bästa skånska jorden, i fråga om vilken många generationers samlade arbete ju åstadkommit en mycket hög kultur, som givetvis har ett värde, ha nog för det stora flertalet större egendomar i landet åbyggnaderna ett värde motsvarande ungefär egendomarnas försäljningsvärde. Och jag är övertygad om, att om dessa åbyggnader skulle nyuppföras, och man skulle betala arbetslöner efter stockholmurmurarnas taxa, skulle försäljningssumman icke täcka byggnadskostnaderna. Och när motionären talar om, att i vårt land är det en liten procent jordbrukare, som ha någon nytta av spannmålstullarna, eftersom de övriga i stället för att sälja spannmål ju måste köpa sådan, vill jag framhålla för honom, att han tycks förbise, att dessa större jordbruk ha en betydande personal anställd hos sig, vilken de givetvis måste betala arbetslöner. Och han tror väl icke, att dessa jordbrukare, om de få sänkta inkomster, ha precis samma möjlighet som förut att betala arbetslöner. Och skulle han tro, att detta är möjligt, vill jag rekommendera honom att i stället för att gå så långt tillbaka i tiden som till det gamla Grekland och dess sofister i stället ägna ett litet studium åt den ungerska kommunistdiktaturens historia. När kommunismen på sin tid kom till makten i Ungern, fick man till finansminister i den kommunistiska ungerska regeringen en skolad nationalekonom, som hette Wargas, och denne ansåg för sin del, att de ungerska lantarbetarna, som hade en ytterligt låg levnadsstandard, kunde ha fullt berättigade anspråk på att i det fallet bli likställda med städernas arbetare. Hans åtgärder därvidlag att höja upp lantarbetarna — och det är att märka, att i Ungern kunde man åtminstone icke tala om ett för högt jordvärde, eftersom staten exproprierat jorden utan att betala någon ersättning därför — blev i alla fall följden en högst betydande stegring av priset på alla livsmedel, med vilken städernas arbetare och befolkning i övrigt blevo synnerligen missnöjda. Den kommunistiska regeringen fick sålunda klart för sig, att det alltid finnes ett mycket starkt sammanhang mellan de inkomster, som jordbruket ger, och de löner, jordbrukaren kan betala till sina arbetare. Och därför, herrar Herou och Månsson, måste en följd av spannmålstullarnas avskaffande enligt de ekonomiska lagarna bli en sänkt levnadsstandard för jordbruksarbetarna. Då emellertid jordbruksarbetarna ha den lägsta levnadsstandarden i landet, anser jag för min del, att kammaren icke har anledning att gå med på en sådan åtgärd, som måste leda till sådana konsekvenser. Jag hör, att herr Månsson säger, att Englands lantarbetare ha de högsta lönerna i världen. Ja, det måste bero på andra faktorer, om så är. Ty det är självklart, att ingen kan betala mera till sina arbetare, än han själv har i inkomst, åtminstone icke i längden. Icke ens en jordbrukare står ut med att varje år hålla på och skuldsätta sig, utan han måste något år göra den vinst, som är nödvändig, för att han skall kunna betala de föregående årens skuldsättning.

Jag är för min del övertygad om, att den här ensidiga tullsänkningen inverkar ytterligt litet på levnadskostnadsindex. Och jag vill ytterligare fråga herr Fabian Månsson, hur många procent han tror, att spannmålstullens avskaffande kommer att inverka på priset å det bakade brödet i Stockholm. Tror han, att det blir många ören, som detta brödpris kommer att sänkas? Under sådana förhållanden kan jag för min del icke finna annat än, att bevillningsutskottet nu liksom tidigare haft fullt fog för att avstyrka avskaffandet av spannmålstullarna. Ty om man skall ge sig in på en omjustering av tulltaxan, måste den ske i ett sammanhang. Och sammanhanget finnes mellan industritullarna och spannmålstullarna. Men jag är övertygad om, att det kommer att möta högst betydande svårigheter att sänka industritullarna, eftersom hela vårt ekono-

miska liv är anpassat efter sedan många år gällande förhållanden. Man tycker, att det här tullspörsmålet är så enkelt, därför att man kan påvisa, att det berör endast en del av Sveriges jordbrukare. Men även dessa jordbrukare och deras arbetare, som komma att beröras av åtgärden, kunna ju också ha vissa rättigheter, som ej böra åsidosättas genom ett ensidigt riksdagsbeslut.

*Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)*

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Röing: Herr talman! Vi, som tillhört denna kammare under föregående riksdagar, känna väl till den argumentering, som herr Lindman tillåter sig använda vid tulldebatterna här i kammaren. Men att han skulle prestera en sådan praktblomma, som han i dag gjorde, hade jag dock knappast väntat. Herr Lindman tillät sig med instämmande av flera kammarens ledamöter klandra bevillningsutskottet, därför att bevillningsutskottet i det föreliggande utskottsbetänkandet hade anfört vissa utdrag av tull- och traktatkommitténs utredning. Och varför hade utskottet gjort det? Jo, påstod herr Lindman, därför att utskottet, och naturligtvis i första rummet dess ordförande, hade ett stort intresse av att, som herr Lindman tillät sig påstå, smussla in dessa utdrag i motiveringen, så att riksdagen sedermera skulle genom ett bifall till utskottets hemställan ha godkänt de resultat, vartill tull- och traktatkommittén kommit. Om herr Lindman hade gjort sitt inträde i riksdagen i år och hans anförande hade varit ett jungfrutal, skulle jag möjligtvis kunnat förstå denna uppfattning. Men menar verkligen herr Lindman på allvar, att därför att ett utskott i den delen av betänkandet, som gäller historiken, redogör för en kommittés utredning, riksdagen genom att sedermera antaga utskottets hemställan gör sig ansvarig för riktigheten av alla de resultat, som i historiken anförts. Det kan icke vara herr Lindmans allvar, utan det måste bero på något missförstånd av herr Lindman. För den under historiken återgivna utredningen står tull- och traktatkommitténs uteslutande ansvarig. Men vad har utskottet sagt om denna utredning? Jo, att genom utredningen ett starkt ytterligare skäl tillkommit för den ståndpunkt riksdagen förut intagit. Genom att antaga utskottets hemställan delar riksdagen denna utskottets uppfattning. Herr Lindman har säkert vid varje tillfälle, när det varit fråga om att borttaga spannmålstullarna, röstat på samma sätt som jag, nämligen för avslag på motionerna och tullfrihet å dessa produkter. Och det torde vi båda ha gjort, därför att vi anse, att en dylik förändring av det protektionistiska systemet icke bör genomföras, utan att en revision av tullsystemet i sin helhet äger rum, så att icke ensidigt agrartullarna borttagas och industritullarna bibehållas. Nu har bevillningsutskottet i de få raderna vid kantrubriken »utskottets yttrande» på sid. 3 i betänkandet uttalat, att tull- och traktatkommitténs utredning av tullsystemets verkningar ger utskottet stöd för riktigheten av den uppfattning, utskottet förut har uttalat, att man icke bör i enlighet med motionärernas hemställan på det sättet revidera det protektionistiska systemet, att industritullarna bibehållas och spannmålstullarna avskaffas, detta desto mer som utredningen bland annat visar, att industritullarna mycket hårdare belasta jordbrukarna, än jordbrukstullarna belasta industrien. Jag skall icke förlänga denna debatt. Därtill finnes ingen anledning. Rätt snart återkommer kanske ett tillfälle för mig att ingå i bemötande av herr Lindmans yttrande om tull- och traktatkommitténs utredning samt om den reservation, som är bifogad denna utredning. Denna reservation har icke med den föreliggande frågan att göra. Ty den föreliggande frågan gäller endast: Bör riksdagen enligt motionärens hemställan på så sätt revidera det nuvarande tullsystemet, att riksdagen avskaffar spannmålstullarna och bibehåller industritullarna. På den frågan svarar utskottets majoritet nej och har som stöd för detta nekande svar hänvisat till vissa resultat, vartill tull- och traktatkommittén i sin utredning kommit. Det fin-

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

nes, såvitt jag kan förstå, ingen anledning för denna kammare att bifalla någon annan hemställan än utskottets, till vilken jag, herr talman, tillåter mig att yrka bifall.

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman, mina damer och herrar! Jag begärde ordet, när herr Olsson i Golvvasta hade sitt uttalande. Han angrep mig och frågade: »Hur kan herr Olsson i Ramsta skriva under ett betänkande, som dock otvivelaktigt är en antydan om en revision av tullarna, som skulle bringa jordbruket i en ytterligare försämrad ställning?» Jag förstår, att ur bondeförbundssynpunkt kan det vara av intresse att lägga ett sådant yttrande i min mun. Men, herr Olsson i Golvvasta, var står det, att vi förutsätta en sådan revision av tullarna, som skulle bringa jordbruket i ett sämre läge. Det står faktiskt icke. Jag vill uppmana herr Olsson i Golvvasta att läsa igenom, vad vi yttrat, litet noggrannare. Det är ganska kort, utskottets yttrande, så att jag tar mig friheten att citera det.

»Det resultat, till vilket kommittén i nu berörda ämne kommit, giver otvetydigt vid handen, att den åsyftade jämvikten mellan tullskyddet för jordbruket och tullskyddet för industrien icke blivit förverkligad i det gällande tullsystemet, utan att detta fastmera skänker industrien en utpräglad företrädesställning.» Där säga vi tydligt ifrån, att vi ha icke fått jämvikt i tullsystemet, utan att industrien har övertaget, och så fortsätter utskottet: »Härmed har ett starkt ytterligare skäl tillkommit för den ståndpunkt, som bevillningsutskottet och riksdagen, såsom ovan erinrats, tidigare intagit till förslag om upphävande av spannmålstullarna.» Alltså ett starkt skäl till dem, som vi haft tidigare. »I överensstämmelse härmed», heter det vidare, »hyser utskottet alltjämt den uppfattningen, att förslag härom eller överhuvud någon fråga om avsevärd och bestående minskning av det tullskydd, jordbruket åtnjuter, icke bör upptagas till övervägande utan samband med frågan om revision av det tullskydd, som tillkommer industrien.»

Här står alltså icke alls talat om, att man skulle åstadkomma en revision av tullsystemet, som skulle sätta jordbruket i en sämre ställning än för närvarande. Tvärtom påvisas det, att det tullsystem, som vi ha, icke är gynnsamt för jordbruket, utan industrien har ett ganska stort övertag. Herr Fabian Månsson har också, när det gällt frågan om spannmålstullar, sagt, att tullarna fördyra jorden och höja jordvärdet. Herr Fabian Månsson är specialist på statistik och siffror, men jag tror, att han här förbiser att det är många andra faktorer, som bidragit till att höja jordvärdet under den tid vi haft spannmålstullar i landet. Det har blivit en hel omläggning av det svenska jordbruket under denna tid. Vi ha övergått till systematiskt skiftesbruk, moderna maskiner, bättre avdikning, bättre användning av gödseln än förr; allt detta har bidragit till att höja jordens avkastning. Och när man höjer jordens avkastning, stiger jordens värde samtidigt med avkastningen. Det förbiser herr Fabian Månsson. Jag tror således, att den stegring, som tullsystemet åstadkommit i fråga om jordvärdet, är högst minimal, och att det är andra faktorer, som huvudsakligen bidragit till att höja jordvärdet. Man får ej förbise, att samtidigt som det varit faktorer, som bidragit till att höja jordvärdet, har det varit andra faktorer, som bidragit till att verka i motsatt riktning, dels beskattningsåtgärder och dels också stegringen av arbetslönerna. Vi få icke förbise, att under denna tid har jordbrukets arbetskostnader stigit undan för undan. Det anser jag för övrigt fullt berättigat, ty den klassen av arbetare har alltid legat under industriarbetarna och haft sämre ställning. Det är berättigat, att de fått bättre villkor, men det motverkar i sin mån stegringen på jordvärdet. Det skulle vara mycket att säga om herr Lövgrens i Nyborg ställning till detta system. Han tyckes nu endast vilja taga bort spannmålstullarna och det skydd jordbruket

har, inen då det gäller industriens skydd genom tullar, är han mycket rädd för att rucka på dessa tullar. Han anser nämligen, att vi genom tullskyddet ha kommit in i ett ekonomiskt system, som det är mycket svårt att rucka på, och han är naturligtvis rädd för att industriarbetarna skola komma i en sämre ställning.

*Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)*

Herr Lövgren i Nyborg sade, att, om vi skola göra något åt saken, skola vi rycka bort den ena grenen efter den andra på tullträdet, och han ville för sin del börja med spannmålstullarna. Om det emellertid nu är bevisat genom tull- och traktatkommitténs utredning, att det just är den andra grenen, industri- tullskyddet, som har växt och blivit för stor, borde man väl som en klok träd- gårdsmästare beskära den grenen först. Jag tror, att den ställning, som herr Lövgren i Nyborg intager till tullspörsmålet, icke kan komma att vinna riksdagens bifall. Ty jag förmodar i alla fall, att det socialdemokratiska partiet dock i stort sett måste ge bevillningsutskottet rätt däri, att skola vi gå till en revision av tullsystemet, måste det göras enhetligt över hela linjen, och man måste se till att det blir jämvikt. Tidigare ha vi icke kunnat åstadkomma en sådan jämvikt, därför att vi aldrig haft frågan så utredd, som den nu är. Jag hörde också nyss genom bevillningsutskottets ordförande, att det icke finns något land i världen, som har presterat en sådan utredning om tullsystemets verkningar som den, som föreligger hos oss.

Vi må därför hoppas, herr talman, att när frågan en gång på allvar tas upp, det skall bli möjligt att på grundval av denna utredning åstadkomma jämvikt i hela systemet. Jag håller för min del visst icke på att vi absolut skola ha spannmålstullarna kvar. Finns det möjlighet att få bort dem och att samtidigt åstadkomma jämvikt, skall jag för min del gärna vara med om ett sådant förslag.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har lärt känna herr Jönsson i Revinge som en mycket klok och duktig karl, och jag är därför något förvånad över att han icke kan förstå min ståndpunkt i denna fråga. Herr Jönsson i Revinge, det är ju så, att jag vill vara med om ett definitivt slopande av spannmålstullarna, men jag är litet betänksam, när det gäller slopande för endast tre, fyra månader. Jag angav skälen härför i mitt förra anförande. De tekniska svårigheterna att slopa tullarna endast under några månader äro så stora och kostnaderna för denna anordning äro så betydande, att jag tror, att vi lättare vinna en motsvarande lindring av den indirekta beskattningen genom att taga den på socker eller kaffe. Nu tycker jag, att herr Jönsson i Revinge och jag skola kunna komma överens, om vi se på problemet litet närmare.

Vidare skulle det väl ändå verka en smula egendomligt, om jag i bevillnings- utskottets betänkande nr 5 vore med om att yrka på ett definitivt slopande av spannmålstullarna men i bevillningsutskottets betänkande nr 6 vore nöjd med ett tillfälligt slopande. Jag kan icke förena två ståndpunkter samtidigt. Det är ju möjligt, om mitt yrkande om spannmålstullarnas definitiva slopande först blivit avslaget, och det stode kvar ett yrkande om en tillfällig suspension, att jag skulle ha röstat för det senare, men när icke ens motionärerna själva av skäl, som förut här angivits, vilja vidhålla sin motion, finns det väl icke någon rimlig anledning för mig att taga upp och försvara deras ståndpunkt, så mycket mindre som jag anser, att det går mycket, mycket lättare att göra en lindring i den indirekta beskattningen på ett annat område än just detta, om det endast skall göras på tre, fyra månader.

Sedan har jag hört sägas — jag var icke själv närvarande i kammaren — att herr Olsson i Golvasta har förklarat, att min ståndpunkt i denna fråga vore

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

beroende därpå, att det finns så många kommunister i övre Norrland, som jag är rädd för. Ja, jag måste säga, att herr Olsson i Golvvasta icke är någon vidare god människokännare. Vi ha dock suttit tillsammans i bevillningsutskottet i flera år utan att han kommit underfund med att jag överhuvud taget icke brukar låta kommunisterna kommendera mig till att intaga vare sig den ena eller andra ståndpunkten. Om herr Olsson i Golvvasta ser litet närmare på saken och drar sig till minnes mitt ståndpunktstagande exempelvis i fråga om den öppna omröstningen eller frötullarna, kanske han kommer underfund med att vad jag än kan beskyllas för så icke tar jag mot några direktiv från Moskva och icke heller från Moskvas avläggare i Norrbotten.

Gentemot herr Olsson i Ramsta och herr Röing vill jag säga, att deras ståndpunkt är ingenting annat än protektionism. Det är att ligga i högerns gamla skyttegrav, som herr Fabian Månsson en gång sade, och därifrån försvara sig emot ytterligare krav i protektionistisk riktning. Jag tror icke ett ögonblick, att man kan få en revision av tulltaxan i sin helhet genomförd, ty med den kändedom, jag har om tidningspressens förmåga att ställa till oväsen, är jag ganska övertygad om att allt det kapital, som är intresserat av tullarnas bibehållande, kommer att finansiera så mycket oväsen på denna punkt, att vi aldrig få till stånd en genomgripande tulltaxerevision. Här erbjuder sig emellertid ett lämpligt tillfälle. Spannmålspriserna äro så höga, som lantbrukarna överhuvud taget kunna önska, även utan tullsatser. Om vi nu ta bort tullarna, märks det icke.

Det är vidare ett faktum, att lantbrukarna klarat sig bra under alla de år förut, när kvarntrusten praktiskt taget tagit hela tullens belopp. Vad är det då för mening i att tala om det omöjliga i spannmålstullarnas borttagande, då detta ingalunda behöver betyda, att jordbrukarna få en sämre ställning.

I samma ögonblick få vi emellertid även den politiska plattformen för att skriva ned industritullarna. Det är ingalunda riktigt, som herr Olsson i Ramsta sade, att jag är rädd för att skriva ned dessa tullar. Visst icke! Vår motion innebär ju ett lika starkt ingrepp på industritullarna som på jordbrukstullarna. Mjöltullen är väl en industritull, såvitt jag kan förstå. Jag skall sannerligen icke dra mig för en revision av industritullskyddet, men vi få ju bara en så mycket bättre plattform för att göra denna revision, herr Olsson i Ramsta, om vi genom att taga bort spannmålstullarna solidarisera jordbrukarna med oss i kravet på en nedskrivning av industriens tullsatser.

Vårt förslag betyder ingalunda, som herr Jönsson i Revinge sade, en sänkt levnadsstandard för de svenska lantarbetarna, ty i samma ögonblick som vi gå till en nedskrivning av de indirekta skatterna, som utgå i form av tullar, och i samma mån som vi också gå in för att borttaga de indirekta skatterna i form av acciser, i samma mån möjliggöra vi ju en högre levnadsstandard även med en sänkning av nuvarande löner.

Jag tycker därför, att den ståndpunkt, som jag här har förfäktat, är synnerligen stark, och jag kommer, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Osberg: Herr talman! Jag skulle vilja framställa ett spörsmål till herr Fabian Månsson med anledning av att han, då han en gång hade ordet i denna fråga, ville uppmana de svenska lantbrukarna att avstå från att odla spannmål. Han sade nämligen, om jag minns rätt, att våra klimatiska förhållanden icke voro lämpliga, utan att man borde låta de länder, som arbeta under gynnsammare förhållanden, ägna sig åt denna produktion, och att vi i stället borde ägna oss åt att i största möjliga utsträckning förädla våra naturtillgångar, d. v. s. våra skogar och malmer. Nu skall jag tillåta mig att med anledning därav framställa den frågan till honom, nämligen om han, som ju är en

duktig statistiker, kan säga, hur mycket den svenska konsumerande allmänheten under innevarande konsumtionsår får betala i merpris på grund av det ogynnsamma skörderesultatet och avsaknaden av svensk spannmål på marknaden.

Det resonemang, som herr Fabian Månsson m. fl. för, har märkvärdigt nog inverkat på folket ute i bygderna, och till och med våra jordbrukssakkunniga ha hållit hundratals föredrag ute i landet om att vi borde mera begränsa vår spannmålsodling och i stället ägna oss åt produktion av animaliska födoämnen. Detta är dock enligt min mening en ofantligt betänklig väg att beträda. Om alla Sveriges lantbrukare trodde detta vara riktigt, och lade om sin produktion på detta sätt, och det sedan såsom nu är fallet utbryter kreaturspest och allt annat, som följer därmed, vad skulle då lantmännen ägna sig åt, herr Fabian Månsson?

Jag tror det var min vän herr Olsson i Ramsta, som här talade om cirkulationsjordbruk. Det är ju helt naturligt, att man icke kan kasta sig över från den ena produktionsgrenen till den andra utan att detta medför stora rubbningar både på det ena och det andra hållet. Cirkulationsjordbruk är naturligtvis det bästa, och jag vågar påstå, att om man håller sig till detta och odlar brödsäd, även om man icke kan sälja den inom landet, är det i alla fall en bättre odling, ty animaliska födoämnen trollas icke fram på något märkvärdigt sätt, utan det skall produkter från jorden till för att omsättas i djurkropparna för att få fram fläsk, kött, smör och mjölk. Jag värderar min vän Fabian Månsson i mångt och mycket, men jag får säga, att på detta spörsmål ser han alldeles för ensidigt.

Jag är ingen stor beundrare av tullar, men så länge våra industriprodukter äro tullskyddade, kan jag icke inse, varför icke också jordbrukarna skulle ha rätt att få vara med. Herr Fabian Månsson känner nog lika bra som jag till hur bedrövligt det är, då vi jordbrukare skola skaffa oss redskap och maskiner. I priset ingår icke endast tullskyddet, utan man har även att dras med den osunda mellanhandeln, trustbildningar och dylikt. Jag kan säga herr Fabian Månsson, att jag för icke länge sedan gjorde mig underrättad om, när en lantbrukare skall köpa maskiner och redskap för 2,000 kronor, att fabrikören för dessa endast erhåller 1,000 kronor. Det går sålunda bort 1,000 kronor på vägen mellan fabriken och den, som skall använda dessa redskap och maskiner. Så länge sådana förhållanden råda, tycker jag, att vi allesammans här i kammarerna, vare sig bönder eller kroppsarbetare eller rättare sagt lönearbetare — kroppsarbetare äro vi ju allesammans — gjorde mera gagn med vårt arbete, om vi lade oss vinn om att få bort de osunda handelsprinciper, som vi ha att dras med.

Vår spannmål, herr Fabian Månsson, får icke göras till en vanlig månglarevara, det är den alldeles för nödvändig till för svenska folket. Finns det skörd i landet, tar kvartrusten in så mycket spannmål, att de icke ha behov av den svenska, äro vi däremot i avsaknad av svensk spannmål, veta de att även då utnyttja chanserna. Jag är säker på att allmänheten i år fått betala tiotals miljoner i överpris, därför att vi varit i avsaknad av svensk spannmål.

Problemet är icke så lättlost, som herr Fabian Månsson tycks tro. Varför skola vi ständigt och jämt strida? Äro vi icke arbetare allesammans, eller kan någon påvisa, att bönderna ha en lättare uppgift än löntagarna att få det hela att gå ihop? Gå ut i bygderna och se på hur det ligger till, så skola ni verkligen bli blyga för att ni så många gånger här stått och pekat på bönderna och hur de ta för sig. Det är visst icke på det sättet. De ha i många år haft all möda att hålla sig uppe. Det var endast under de värsta krigsåren, som de fingo in rätt så mycket, men de pengarna ha tagit slut och nu arbetar jordbrukaren under alldeles ovanligt bekymmersamma förhållanden.

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Jag skulle som sagt gärna vilja ha svar på den frågan till herr Fabian Månson, hur mycket han tror den konsumerande allmänheten fått betala i merkostnad, därför att det icke funnits svensk spannmål att få. Hade vi haft en riklig skörd i landet, är jag säker på att detta hade sparat den konsumerande allmänheten flera tiotal miljoner kronor bara under detta år. Man bör därför icke taga så lättvindigt på frågan, utan vi böra i vårt resonemang visa mera samhörighetskänsla för hela folket.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Lindman: Herr talman! Jag begärde ordet för att få yttra två saker. Den första är, att jag vill framhålla, att tull- och traktatkommittén själv påvisar, att det uppstått en jordvärdestegring även för det mindre jordbruket på grund av de ökade spannmålspriserna. Alltså säger kommittén därmed, att även de jordbruk, som ligga under 100 hektar i mellersta och under 30 hektar i södra Sverige, ha dragit nytta av tullarna. Annars hade ingen jordvärdestegring kunnat uppkomma. Följaktligen ha de haft något att sälja. Med vad kommittén säger på sid. 104 och följande motbevisar den sålunda sig själv.

Det andra, jag ville säga, gällde den praktblomma, som herr Röing talade om. Denna praktblomma skulle bestå därunder, att jag icke skulle ha observerat, att detta tull- och traktatkommitténs yttrande icke ingår i utskottets motivering. Nu vill jag säga, att innan jag vågar yttra mig i en fråga, brukar jag alltid läsa igenom utskottets betänkande, och jag har i detta fall naturligtvis mycket väl observerat kantrubrikerna i betänkandet; men ingen som läser detta, kan väl ändå undgå att se sammanhanget mellan de båda sakerna.

Jag ville framhålla i mitt första yttrande två saker. Det ena var den brist på objektivitet, som ligger i att utskottet endast återger denna lilla bit av tull- och traktatkommitténs betänkande. Det andra var, att det finns ett samband mellan utskottets yttrande och det anförda stället från tull- och traktatkommitténs betänkande. Jag menar, att utskottet har tagit detta tull- och traktatkommitténs yttrande till intäkt för vad det anför i sitt yttrande, och detta bestyrktes ju av herr Röings sista anförande, då han sade, att tull- och traktatkommittén gett utskottet ett stöd för dess mening. Skulle det emellertid, som herr Röing sade, icke få betraktas på det sättet, ja, herr talman, då har jag vunnit mitt syftemål, nämligen att få herr Röing själv att förklara, att vad som i betänkandet är anført från tull- och traktatkommittén, ingenting har med utskottets yttrande att göra. Det var endast det jag ville få fram, och det målet har jag sålunda vunnit. Det var sålunda icke så övert gjort av den där påstådde jungfrutalaren att få fram just det, som han ville.

Herr Röing: Herr Lindman! Icke behöva vi två uppehålla tiden med att försöka lägga in i varandras yttranden något, som aldrig har avsetts. Riksdagen har år efter år godkänt bevillningsutskottets betänkanden i fråga om avskaffandet av spannmålstullarna genom att framhålla den jämvikt i tullsystemet mellan agrar- och industritullar, som ansetts förefinnas, och som åtminstone i viss utsträckning bör förefinnas, så länge vi ha ett protektionistiskt system. Det enda nya, som inträffat sedan i följ och som bevillningsutskottets majoritet i sin korta motivering har påpekat, är att tull- och traktatkommittén nu slutfört sin utredning om tullsystemets verkningar och att denna utredning ger stöd för denna uppfattning. Genom ett bifall till utskottets hemställan godkänner riksdagen detta uttalande, men självklart tar däremot riksdagen icke någon som helst ståndpunkt till de resultat i övrigt, som utredningen har lämnat.

Herr **Beskow**: Herr talman! Herr Lövgren i Nyborg har i sitt första anförande meddelat, att anledningen till motionen om suspension av spannmålstullarna skulle vara en förmodan, att budgeten för år 1924/25 skulle komma att ge ett överskott på 20 miljoner kronor. Jag ser i detta uttalande en reflex av vissa angrepp, som ha gjorts emot denna budget, för vilken jag av naturliga skäl har särskilt intresse, och jag ber därför att till herr Lövgren i Nyborg få rikta den frågan, på vilken grund han stöder sitt påstående, att man har beräknat ett överskott på 1924/25 års budget på 20 miljoner kronor.

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Den förevarande diskussionen är ju en gammal bekant för oss, som varit med i riksdagen några år, men jag har dock i dag hört åtskilliga uttalanden, som icke riktigt stämmer överens med de uttalanden, som på sina håll förut ha gjorts. Jag tillät mig för några år sedan att väcka en motion, i vilken jag föreslog, att under den tid, spannmålstullarna voro suspenderade, skulle även tullarna på de maskiner och redskap, som jordbrukaren behöver köpa, suspenderas, men den, som jag då icke fick med mig, var just min gamle vän och trätobroder, herr Månsson i Hagastrom. Han påstod, att jag bara hade lagt ut en rävsax, och att han skulle akta sig för att gå i den.

Det är också i viss mån belysande vad herr Lövgren i Nyborg här yttrade, nämligen att vi först skola taga bort spannmålstullarna, och sedan ha vi därmed fått ett starkt motiv, som han sade, att »nedskrivna» industritullarna. Det var också ett särskilt ord, »nedskrivning». Där heter det icke ta bort.

Nåja, vi hade verkligen i det fall, som jag nämnde, tagit bort spannmålstullarna, för en tid, om den också var kort, men jag fick icke då med mig herr Månsson i Hagastrom om att vare sig nedskrivna eller ta bort industritullarna. Jag tror, att det blir precis på samma sätt nu.

Det är också egendomligt, att när det blir tulldebatter i stort, så känna även de, som så starkt slå på frihandelssträngarna, på åtskilliga punkter en viss liktorn i sin övertygelse. Så har jag haft det nöjet att kunna konstatera isbrytarprotektionism, fröprotektionism — det kan vi för övrigt fråga herr Lövgren i Nyborg om — musikprotektionism och likadant överallt på hela fältet.

Jag tror, att skola vi verkligen ta i på allvar och gå över från den protektionistiska linjen, där vi nu stå, till frihandel, få vi alla producenter i landet följas åt. Nog vet jag, att man har försökt den metoden, som herr Lövgren i Nyborg rekommenderar såsom säkraste sättet att komma fram, nämligen att man skall bryta av en gren i taget. Framför allt rekommenderades den av Mr. Richard Cobden på sin tid, då han framhöll, att om man i ett land samlade alla intressen mot ett visst producentintresse, skulle det icke vara någon konst att riva ned detta. Om man t. ex. samlar alla intressen mot skomakarna, så finns det ju bara så och så många skomakare i landet men det finns ofantligt många flera, som gå med skor, och det är ju klart, att icke skola vi gynna detta fåtal som skomakarna äro på flertalets bekostnad. På detta sätt få vi bort skotullen. Nästa gång ta vi skräddarna, och då visar det sig, att just skomakarna bli våra bästa bundsförvanter för att klämma efter skräddarna. Det är nog en viss taktik att söndra på det sättet, som kanske kan visa sig vara givande för den som vill riva ned det hela, men sedan man passerat alla producentgrupper på detta sätt kanske man då finner, att större delen av produktionen är omöjliggjord och förstörd synnerligast för arbetarna.

Jag vill också rikta en fråga till herr Månsson i Hagastrom. För ett par år sedan diskuterade vi i stort sett samma sak, nämligen frågan om brödsädesodlingen i landet och vad därmed sammanhänger. Herr Månsson rekommenderade

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

derade då ett system, som han kallade det halvslutna hushållet. Jag blev aldrig riktigt klok på vad han menade, men det ingick väl även bröd i den halvslutna metoden. Det skulle vara intressant att få veta, hur han tänkte sig, att brödsädesproducenterna skulle ställas i hans halvslutna system.

§ 12.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 47, till Konungen, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar.

§ 13.

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av spannmålstullarna; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **Olsson** i Ramsta, som anförde: Herr talman! Endast en kort replik till herr Lövgren i Nyborg, då han försökte bevisa sitt intresse för jordbruket genom att han samtidigt med sitt yrkande om borttagande av spannmålstullarna även yrkade på borttagande av mjöltullen. Ja, det skulle bara fattas, att den skulle få stå kvar. Frågan är emellertid, om det verkligen ligger något industritullskydd i denna mjöltull på 6:50. Därom lära de lärde verkligen tvista. Vid behandlingen av denna fråga i utskottet hade vi inkallat sakkunniga på området utan att klarhet kunde vinnas, om det verkligen ligger något industritullskydd i denna tull, och hur mycket skydd den kan ge, är nog litet svårt att visa. Nej, kan herr Lövgren icke ge något annat bevis för sitt intresse att skapa jämvikt mellan jordbruks- och industritullskyddet än att påvisa denna omständighet, då ha vi icke mycket att vänta från herr Lövgrens sida, då det gäller att gå till en revision och försöka skapa jämvikt i tullsystemet.

Vidare yttrade:

Herr **Månsson** i Hagaström: Herr talman! Jag begärde ordet på grund av herr Jönssons i Revinge anförande. Han kom med det gamla argumentet, som han mycket väl vet är felaktigt, men man använder ju även en felaktig hacka, när nöden är stor, nämligen att, om tullarna toges bort, skulle våra lantarbetare icke kunna få lika mycket betalt som nu. Jag skulle vilja göra en motfråga till herr Jönsson i Revinge och till alla dem, som komma med liknande påståenden. Hur kan det komma sig, att man i Skåne alltid betalar 100 kronor lägre lantarbetarlön än i Norrbotten, Västerbotten och Hälsingland? Beror det på att spannmålstullarna verka så kraftigt i Norrbotten, Västerbotten och Hälsingland, därför att man där skördar så mycket mera än i Skåne? Hur kan det komma sig, att jordbruksarbetarna i Danmark, där man icke har några spannmålstullar, ha åtskilligt högre löner än i Sverige? Hade jag en timme på mig att gå ned i biblioteket, skulle jag kunna ta fram lönerna för lantarbetarna i Danmark och Skåne för tiden före kriget och alla förändringar sedan dess, och dessa siffror skulle visa, vilken skillnad det är på lönerna i Skåne och Danmark. Hur kan det vara, att man i England, där man aldrig haft en tull nära nog på århundraden, betalar Europas högsta och näst Förenta staterna världens högsta lantarbetarlöner, och det är ändå med åtta timmars arbetsdag och med betydande övertidsbetalningar för varje timme därutöver? Om herr Jönsson i Revinge vill läsa det nya löneavtalet för Englands lantarbetare, som bör-

jade tillämpas den 29 december 1924, skulle han få se, vilken skillnad det är på dessa löner och dem, som vi ha här i landet. Jag kan låna honom avtalet, om han vill ha det. Annars ha vi ju ett handelsdepartement, som nog kan skaffa honom det.

Vad herr Jönsson i Revinge än sade om jordvärdet i Sverige, så är det väl ändå fastslaget, att Danmarks jordvärde är lägre än Sveriges. Ingen kan väl ändå påstå, att den danska jorden ger mindre än den svenska. Alltså är det skatterätten, som här är kapitaliserad. Det är ju alldeles klart. Om jag innehar en befattning, som ger mig 6,000 kronor om året, men med denna befattning följer exempelvis genom riksdagens medgivande en beskattningsrätt på herr Jönsson i Revinge på 2,000 kronor, har jag ju bevisligen 8,000 kronor i inkomst. Om nu denna befattning är säljbar, som ämbetena voro förr i världen, är det klart, att jag kan sälja mitt ämbete åt någon annan för några kronor under 8,000 kronor om året, men om herr Jönsson i Revinge befrias från sin skattskyldighet, kan jag icke få mer än några kronor under 6,000 kronor för denna befattning, om jag avhänder mig den. Samma sak är det också här. Det är ju här icke fråga om något annat än om storjordbrukarens beskattningsrätt över de fattiga, en beskattningsrätt, som de fattiga aldrig ha medgivit, eller som gamle Herslow yttrade här i kammaren till majoriteten den gången, tullarna gingo igenom: »Såsom rövare ha ni kommit här in, såsom rövare ha ni uppträtt och brandskattat näring efter näring. Framtiden skall döma mellan eder och oss.» Systemet har aldrig, säger jag, blivit godkänt, utan det beslutet tillkom genom ett juristknep därigenom att stockholmsbanken ströks för en obetald skattsedel skull. Så vanns majoritet för detta beslut. Det har vilat på folks efterlåtenhet och på en härskande klicks fräckhet och tilltagsenhet.

Herr Jönsson i Revinge sade, att systemet icke kan avskaffas, förrän det kommer bort i sin helhet. Ja, det är alldeles riktigt, och jag skall be att få instämma däri. Det här systemet kommer icke bort, förrän den här kammarens sammansättning kommer bort, ty den här kammarens sammansättning är en borgaresammansättning och icke en bondekammare eller arbetarekammare. Den här kammarens intresse är lika med borgarens intresse, och vad borgarens intresse är, vill jag icke säga. Det känna vi ju ändå. Härvid är intet parti gömt eller glömt, här äro de tämligen lika allihop.

Det har här ett par gånger förut påståtts, och det har i dag också framhållits av herr Olsson i Golvvasta, att jag skulle ha underskrivit tull- och traktatkommitténs betänkande icke blott med pennan utan även andligen. Nej, herr Olsson kan fråga alla, som voro med i kommittén, att jag hela tiden förberedde en reservation på åtskilliga viktiga punkter, men när jag märkte, hur protektionisternas strävanden gingo ut på att riva kommittén i trasor, så att det skulle bli en minoritet av dess frihandelsvänliga majoritet, tog jag mitt förnuft till fånga under trons lydnad och skrev under för att icke skingra den frihandelsvänliga majoriteten. Detta innebär emellertid alls icke, att jag i alla detaljer har samma uppfattning som kommittén. Tvärtom anser jag, att även i det officiella betänkandet har kommittén på många, många punkter gått protektionisternas ärenden.

Herr Osberg riktade en hel del frågor till mig, av vilka jag dock endast skall ta upp ett par. Han frågade mig, vilken merkostnad jag trodde, att Sveriges folk fått betala, därför att vi icke haft nog med vete och råg här i landet. Vad tror herr Osberg, att det skulle kosta, om vi i stället hade haft råg och vete att utföra ur landet? Precis detsamma, icke ett öre mer och icke ett öre mindre. Europa har för närvarande icke någon spannmål utan måste, vilket är mycket ovanligt numera, hämta vete från Indien, utom vad som kan bekommas från Australien och Argentina, medan jobbarna i Amerika hålla uppe det ena tiotalet miljoner bushels spannmål efter det andra. Börsnoteringen på vete var i

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

går i New York enligt tidningarna 206 $\frac{3}{8}$ cents per bushel, d. v. s. omkring 29 kronor per 100 kilogram. Läger man till detta pris frakten mellan Amerika och hit, så blir det ett större belopp än de 31 kronor per 100 kilogram, som vi i dag notera. Så ligger det till för närvarande. Följaktligen skulle det icke vara ett öre billigare eller dyrare, om vi för närvarande hade en miljon ton spannmål att utföra i stället för att som nu behöva taga in 300,000 eller 400,000 ton. Dels genom knappheten i världsskörden, dels genom att man i Japan övergår från risätning till brödätning, vilket för närvarande sker i ett våldsamt tempo, dels på grund av att en mängd stater, som förut varit exporterande, nu blivit importerande, dels genom Chicagoringens knep att hålla spannmål i händerna på bankerna, som jag om ett par minuter kommer att tala om, och dels slutligen genom den panik, som framkallats av allt detta, ha spannmålspriserna drivits upp i en höjd, som de icke haft sedan 1868. Härigenom äro alla tullmurar över-svämmade, och det är just med anledning härav, som jag vill, att vi nu, när tillgången på spannmål i världen är knapp, skola taga bort spannmålstullarna, då det kan ske utan att medföra något obehag för jordbrukarna.

Den andra fråga, som herr Osberg riktade till mig, gällde den där handlanden, som tog 2,000 kronor för en maskin, som fabrikanten endast fått 1,000 kronor för. Ja, med den kännedom, jag har, om vad järnvaror kosta vid bruken och vad de kosta i affärerna, tycker jag, att det är ovanligt billigt med 2,000 kronor. Det är ur borgarsynpunkt en rätt hygglig mellanhandsvinst, när handlanden får lika mycket som fabrikanten. Vi veta t. ex. från England och andra håll, att handlanden tar tre, fyra eller fem gånger så mycket som fabrikanten. Det har det lämnats exempel på i höstas under en offentlig debatt i ämnet. Fårkött kostar t. ex. närmare 3 kronor per kilogram i England, medan bönderna i Australien endast få 33 öre per kilogram. Jag har ett annat exempel från Times om en fabrikant i Bradford, som tillverkade tyg till en kostym för 29:70 men som för samma kostymtyg fick betala sin skräddare 288 kronor. Alltså ur borgarsynpunkt är det ingen oskäligen mellanhandsvinst, herr Osberg, och vi äro ju alla borgare här i kammaren, men om vi däremot se det ur mänsklig synpunkt, ur arbetare- och bondesynpunkt, är det naturligtvis avita. Då frågar jag emellertid herr Osberg: Varför skriver icke herr Osberg en motion om att få ett sådant system avskaffat, eller varför interPELLERAR icke herr Osberg regeringen, om den är villig att hjälpa oss att ändra detta förhållande. Det är icke svårt att ändra. Vi ha bara att förnä Sveriges bönder att bilda en kooperativ organisation, som skett i Jugoslavien och Danmark och Ryssland och många andra länder. Konstigare är det icke. Men de bondeledare, som här skola hjälpa bönderna till detta, de äro inga bönder. De äro borgare.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! På den fråga, som ställdes till mig av herr Beskow, skall jag be att få svara, att jag visserligen aldrig fått siffran 20 miljoner fixerad direkt av någon, men jag har både i bevillningsutskottet, i riksdagsgruppen och i övrigt här hört resoneras om en summa på ett 20-tal miljoner i överskott. Jag skulle vilja säga, att herr Beskow har kanske i sin mån bidragit till att ge mig detta intryck, liksom också mina partivänner, som ha laborerat med denna siffra. Ty i remissdebatten sade herr Beskow i sin plädering för en skattesänkning, att föregående års budget gav ett överskott av 41 miljoner kronor, som hade tillförts kassafonden, och att med den ställning, som nu efter allt att döma rådde, skulle det komma att uppstå överskott på detta års budget. Och vidare har t. ex. herr Lindman pläderat för en skattesänkning av 10 enheter, vilket ju skulle ge en summa av 8 miljoner kronor. Nu veta vi att mul- och klövsjukan har kostat 9 miljoner kronor. Tillsammans bilda alltså dessa båda poster 17 miljoner kronor.

Jag har, det vill jag säga, inte fått den här ifrågavarande siffran bestämt

fixerad av någon. Men hela den anda, som vilade över remissdebatten och över alla dessa krav från högerhåll på en sänkning av den direkta skatteprocenten, bidrog till att ge oss alla den uppfattningen, att det fanns ett överskott på budgeten. Emellertid är jag, som sagt, oförmögen att svara på varifrån den precisa siffran har kommit mig till handa, och jag tror inte heller, att det överhuvud taget är möjligt att fixera en sådan summa så alldeles bestämt. Men ett faktum är, att alla trodde, att det fanns ett överskott på budgeten. Till och med herr Beskow trodde det. Vidare är det ett faktum, att motionen om suspension av spannmålstullarna för tre, fyra månader framåt tillkom för att bilda en motvikt, skulle jag tro, emot kravet på en sänkning av den direkta inkomst- och förmögenhetsskatten, eftersom vi från våra utgångspunkter anse det bra mycket nyttigare för land och folk att vidtaga en sänkning av den indirekta skatteprocenten, innan man gör någon sänkning av den direkta.

*Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)*

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Det förefaller som om herr Lövgren i Nyborg skulle vilja handskas en smula vårdslöst med statsinkomsterna, om han finge gehör för sin mening. Han föreslår för det första, att man skall taga bort spannmålstullarna definitivt, och sedan talar han om att man bör ta bort sockerskatten och kaffetullen. Jag föreställer mig, att dessa åtgärder sammanlagt skulle betyda ett alltför betänkligt minus i statskassan, och förstår verkligen inte för min del på vad sätt man skulle fylla detsamma. Ty herr Lövgren har visserligen talat om, att man inte bör sänka de direkta skatterna, men han har inte vågat sig på att föreslå, att man skulle höja dem, då de redan utgå enligt en beräkningsgrund av 175 procent.

Till herr Fabian Månsson vill jag säga, att jag inte känner till de engelska lantarbetarnas förhållanden, och inte till de norrbottniska heller, vadan jag inte kan förklara, vad det kan bero på att t. ex. arbetslönerna för lantarbetarna i Norrbotten skulle vara högre än i Skåne, som de enligt hans utsago äro. Jag föreställer sig emellertid, att det inte finns några jordbruksarbetare i Norrbotten, som uteslutande äro sysselsatta med jordbruk, utan de som finnas där, äro förmodligen sysselsatta med skogsarbete emellanåt. Och det kan då tänkas, att detta skogsarbete, redan med hänsyn till att levnadsomkostnaderna i Norrbotten torde vara betydligt högre än i Skåne, alldeles givet också där uppe är högre betalt än vad fallet är nere i Skåne. Och vad nu beträffar hans yttrande om att den danska jorden skulle vara billigare än den svenska, är det väl en sanning med mycket stor modifikation. Visserligen är det på det sättet att det finns en del skånska egendomar, som betalas högre än motsvarande danska, men säkert är, att de också i allmänhet stå i en högre kultur än de danska. Det är fullkomligt ostridigt, att det skånska jordbruket i de bästa distrikten ligger över det danska, och det kan utgöra förklaringen till att vissa skånska egendomar betalas med högre pris än de danska. Men inte tror jag, att t. ex. egendomarna uppe i Västergötland eller Östergötland, eller i andra jordbruksbygder, på långa vägar nå upp till de danska priserna.

Jag har emellertid inte alls fått svar på min första fråga till herrarna, vad inverkan egentligen den här föreslagna åtgärden skall ha på levnadskostnadsindex. Jag tycker dock, att ett svar på den frågan borde vara ganska avgörande för frågans bedömning. Innan man nu vidtar denna som jag vill påstå ganska betänkliga rubbning i våra ekonomiska förhållanden beträffande lantbruket, bör väl var och en ha klart för sig: Hur mycket förtjäna då konsumenterna på att man vidtar denna åtgärd? Ty man skall väl inte i blindo, bara därför att det är ett populärt önskemål att sänka brödpriserna, ge sig in på saken.

Så tyckte herr Månsson, att ifrån borgarsynpunkt sett skulle det ingalunda vara något orimligt med en vinst på 100 procent för en handlare, som sålde maskiner. Jag tycker, att det helt enkelt är blanka vanvettet. En sådan handlande

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.

borde ögonblickligen häktas för ocker, som tar 100 procent för försäljningen av en maskin, d. v. s. lika mycket som fabrikanter skall ha för hela tillverkningen. Beträffande sådana affärsmän rekommenderade han också bildandet av kooperativa sammanslutningar, vilka då skulle hålla alla jobbare i schack. Nu ha vi redan inom jordbruket en hel del sådana kooperativa sammanslutningar, som söka tillvarata jordbrukarnas intressen, men man har exempel på att det har gått galet, även när vinstbegäret ej legat till grund för affärerna. Jag vill påminna herr Fabian Månsson om, att under kristiden hade man en potatisbyrå här i Stockholm, och kommunen hade utsett representanter för att sköta om förvaltningen av denna byrå för Stockholms stads invånares förseende med potatis. Priset på potatis, maximipriset genom riksdagsbeslut, var 12,50 kronor per 100 kg. Potatisbyrån tog 51 öre per kg, alltså betydligt mer än 100 procent. D. v. s. om potatisbyrån fått potatisen till skänks, skulle den behövt taga 38 per kg. för att få det hela att gå ihop. Det tycker jag är belysande för, vad man anser sig behöva ha för betalning i Stockholm gentemot vad de som arbeta ute på landsbygden få nöja sig med. Och det är ju absolut ett faktum, att transporten av en säck potatis från exempelvis Centralstationen här i Stockholm och till en lägenhet ute i stadens utkant tar inemot hälften av vad man kan köpa hela potatissäcken för nere i Skåne. Något som är belysande för skillnaden i fråga om anspråken på betalning för utförd prestanda, i stad eller på landet.

Jag skulle kunna inskränka mig till det här sagda. Jag tror, att jag har tillräckligt motiverat min ståndpunkt. Och den har alltid, det vet herr Fabian Månsson, gått ut på status quo i tullfrågor. Eftersom jag inte var med här 1888, kan jag knappast göras ansvarig för de tullar, som den gången infördes. Men nu ha vi dessa tullar, och vi ha haft dem så länge, att man måste räkna med att deras omedelbara avskaffande på en viss punkt måste medföra ekonomiska rubbningar. Den omständigheten att man har ett mycket högt spannmålspris för närvarande kan väl omöjligen motivera, såvitt jag kan begripa, ett definitivt avskaffande av tullarna, utan på sin höjd kan det motivera ett provisoriskt. Men detta provisoriska avskaffande avstyrkes enhälligt av bevillningsutskottet. Jag vill framhålla, att i januari kostade, enligt motionen, 100 kg. råg kronor 14,96. Det är precis detsamma som förkrigspriset, men index är ju uppe i 170, vadan även det pris, som i slutet av år 1924 beräknades, nämligen kronor 26,24 per 100 kg. råg, inte är så orimligt, om man tar hänsyn till vad alla andra varor kosta. Jag vidhåller sålunda, herr talman, mitt yrkande.

Herr Beskow: Herr talman! Jag vill till en början uttrycka min tillfredsställelse över att herr Lövgren i Nyborg uttryckte sig åtskilligt försiktigare än den socialdemokratiska pressen har gjort i sina angrepp mot budgeten 1924—1925. Till bevis för detta påstående skall jag endast ta en rubrik i Social-Demokraten för den 13 februari, i vilken med stora bokstäver meddelas: »Beskows budgetkalkyler ha icke hållit streck. En miljon mot beräknade 20.» Det är ju tydligt att de som endast läsa rubriken — det är gud nås så visst många människor — måste få den uppfattningen, att hela budgeten är så räknad, att det nu finns en miljon, där det borde finnas 20.

Jag skall därefter be att med några ord få rekapitulera de uttalanden, som jag haft om 1924—1925 års budget, och går då först tillbaka till remissdebatten föregående år. Vid denna framkom det beskyllningar från åtskilliga håll, att denna budget var överstark, inkomsterna tendentiöst för lågt beräknade och utgifterna väl försiktigt upptagna. För min del bemötte jag då det talet och förklarade, att den budget, det var fråga om, helt säkert inte komme att lämna sådant överskott, som på många håll framförts förmodanden om. Jag skall alldeles särskilt be att få fästa uppmärksamheten på ett uttalande,

som jag hade i remissdebatten, där jag talade om de brister som förekommit i en tidigare budget. »Den omständigheten», sade jag, »att utgiftssidan givit brist, ligger väsentligen däri, att förslagsanslagen överskridits, och detta ligger egentligen i förslagsanslagets natur. Huru försiktigt man än räknar, vill man i alla fall icke gärna taga upp det högre än det verkliga kan komma att gå till, därför att man räknar som så, att det frestar till att utnyttja anslaget i större utsträckning än vad strängt taget är nödvändigt. Därför kommer anslaget att upptas i underkanten, och det har skett i alla tider — kanske mindre på senare tid än tidigare. Under sådana förhållanden är det alldeles felaktigt att upptaga inkomsten efter en fullt teoretisk beräkning, om en sådan kunde åstadkommas.»

Jag uttryckte ytterligare under debatten om dyrtidstilläggen föregående år min åsikt om budgetens styrka. Jag sade i den debatten bland annat: »Jag tror, att, om man går ut ifrån vad som nu har anförts, kan man lugnt säga, att beskyllningarna för att inkomstberäkningen varit alltför försiktig — ja, man har ju till och med fällt det uttrycket, att den varit tendentiöst försiktigt hållen — i varje fall äro högst betydligt överdrivna. Jag tror, att, om det skulle bli något litet överskott på budgeten för 1924—1925, behövs det med hänsyn till kassafondens ställning. Å andra sidan tror jag, att det skulle vara synnerligen betänkligt, om det skulle uppstå en brist.»

Nu har emellertid herr Lövgren i Nyborg förmenat, att jag vid årets remissdebatt skulle ha fällt ett yttrande, som skulle ge anledning till att tro, att det fanns ett väsentligt överskott. Jag skall be att få läsa upp vad jag i den punkten har sagt: »Detta budgetresultat», det vill säga de 41 miljoner på 1923—1924 års budget, som herr Lövgren också talade om, »ger i och för sig en antydning om, att också budgetåret 1924—1925 skall kunna lämna ett överskott, och tack vare den åtminstone relativt gynnsamma konjunkturutveckling, som vi fått vara med om, komma de beräknade inkomsterna särskilt av tullmedel att rätt väsentligt överskridas. Finansministern har ju också i sin finansplan uttalat den förhoppningen, att budgetåret 1924—1925 skall lämna ett överskott.»

Där finns inte ett ord, som talar för att jag väntat mig ett överskott på 20 miljoner.

Nu är frågan, hur budgeten slutligen kan komma att gå ihop. Jag tror för min del, att det är klokast att inte alltför mycket profetera om den saken, och jag ser också, att utskottet i sin motivering uttryckt sig synnerligen försiktigt på denna punkt. Om det blir en miljon, två miljoner eller kanske rätt många miljoner, är svårt att säga. Ingen kan heller garantera för att det icke kan bli en liten brist, ehuru väl all sannolikhet talar för att det torde bli något överskott.

Emellertid säger man då på vissa håll: det är gott och väl att budgeten går ihop. Det är nog bra. Men det beror därpå att den är lika illa räknad på bägge sidor, både på inkomstsidan och på utgiftssidan. Man pekar på att tullmedlen ha överskridits väsentligt på inkomstsidan, och att på andra sidan särskilt försvarshuvudtiteln och den nionde huvudtiteln ha överskridits. Utskottet har ju inte angivit några uppgifter på denna punkt, men lyckligtvis har på ett eller annat sätt Social-Demokraten fått tag i några siffror. Jag skall då be att först få peka på själva utgifterna. Det visar sig då, att första huvudtiteln naturligtvis har gått ihop. På den andra skulle däremot anslaget ha överskridits med 0.2 miljoner, den tredje 0.2 miljoner, den fjärde 6.7 miljoner, den sjätte 2 miljoner, den sjunde 1.75 miljoner, den åttonde 1.55 miljoner, den nionde 10.1 miljoner, den tionde 0.5 miljoner och den elfte 2.4 miljoner kronor. Jag ber få fråga kammarens ledamöter, huruvida man inte, därest detta verkligen blir slutresultaten, kan säga att utgifterna äro väl beräknade?

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av spannmåls-
tullarna.

(Forts.)

Jag går nämligen ut ifrån, att anslaget på nionde huvudtiteln överskridande med 10.1 miljoner så gott som helt och hållet beror på mul- och klövsjukan. Jag vill fästa uppmärksamheten på att 1923—1924 års budget, som på utgiftssidan tycktes vara mycket bättre räknad än någon tidigare, lämnade ungefär motsvarande siffror i anslagsöverskridande.

Nog känns det litet egendomligt, att sedan man hela tiden under budgetbehandlingen förfäktat den ståndpunkten att budgeten i fråga inte var för stark, och det sedan visar sig att man verkligen hade rätt, man får en kraftig reprimand för att man — haft rätt. Hela denna historia beror givetvis på, att man har sökt efter en reträttväg, när man funnit, att man misstagit sig i fråga om motionen om spannmålstullarnas suspension. Jag tycker, att det varit riktigare att inte söka syndabocken på det håll, där den faktiskt inte bör sökas. Det vapen man kastat, har visat sig vara en bumerang, och risk föreligger för att hugget kommer tillbaka på den som kastat den.

Herr Lövgren har också till slut i sitt anförande angivit det verkliga motivet till att motionen om spannmålstullarnas suspension har kommit till. Motivet skulle ligga i att söka hindra en sänkning i inkomst- och förmögenhetsskatten. För min del anser jag i stället, att det vore lyckligt, om man verkligen kunde åstadkomma en sådan sänkning. Vi veta, att inkomst- och förmögenhetsskatten en gång är konstruerad att utgå efter högst 150 procent. Nu äro vi uppe i 175 procent. Det är sant att även de indirekta skatterna trycka hårt, och att vi alla böra sträva efter att få så låga skatter som möjligt, både direkta och indirekta. Jag vill dock tillåta mig fästa uppmärksamheten på att de direkta skatterna, om man räknar ihop kommunalskatt, landstingsskatt och statsskatt, utgöra 60 procent, under det att konsumtions-skatterna utgöra 35 procent och stämpelmedlen 5 procent av hela skattetrycket. Den frågan skall emellertid inte i dag behandlas. Men jag tror, att man skall ta hänsyn till detta förhållande, om det slutligen skall visa sig möjligt att vid fastställandet av inkomstberäkningarna i budgeten åstadkomma en skattesänkning. I ett dylikt läge bör man åstadkomma en sänkning av de direkta skatterna.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att fortsätta kontroversen mellan förre finansministern herr Beskow och vissa talare i denna kammare angående beräkningen av föregående års stat. Jag har begärt ordet för att med några ord motivera, varför jag för min personliga del i den nu snart stundande voteringen kommer att lägga min röst till förmån för utskottets förslag.

Som bekant gick den socialdemokratiska gruppen tidigt på den linje, på vilken reservanternas här stå, nämligen att vi skulle söka få bort spannmålstullarna. Det visade sig emellertid, att den vägen inte var framkomlig här i riksdagen, varför partiet då för sin del slog in på den linjen, att vi skulle dels kräva en undersökning om tullsystemet i hela dess vidd och dels kräva, i enlighet med vår frihandelsståndpunkt, en nedsättning av tullsatserna över hela linjen. Nu lyckades man att få till stånd en sådan utredning. Den är nyss verkställd, och den ligger, antar jag, hos myndigheterna för yttrande. Och då frågan om ingrepp i tullsystemet, i synnerhet om det sker kraftiga ingrepp, är av den allra största ekonomiska räckvidd inte blott för vederbörande industri, utan även för närgränsande industrier, synes det mig, att detta i allmänhet är sådana frågor, som måste av en regering omsorgsfullt planläggas för att genomföras med en lämplig övergångstid. Det är denna ståndpunkt, som gör att man mycket väl kan vara principiell frihandlare och ändå känna sig tvungen att rösta för utskottets förslag, och jag ber för min del att få yrka bifall till detsamma.

Herr **Molander**: Herr talman! Endast ett par ord! Herr Jönsson i Revinge sade, att han inte fått något svar på sin fråga, hur mycket konsumenterna verkligen skulle förtjäna, om spannmålstullen slopas. För min del föreställer jag mig, att konsumenterna skulle komma att tjäna ungefär lika mycket som godsägarna och kvarnarna nu förtjäna på tullen, plus 18 miljoner kronor, som bevillningsutskottet räknar med att staten skall få vidkännas i minskade inkomster på tullmedel, om tullen slopas.

Jag ber, herr talman, att få instämma i yrkandena om bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Månsson med flera.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag kan inte låta det svar, som herr Fabian Månsson gav, stå oemotsagt. Jag vet mycket väl, att världsmarknadspriset här spelar en stor roll, men det är helt naturligt, att det, som ligger till grund för beräkningarna, är knappheten på spannmål. Och då är det också helt naturligt, att om många länder, liksom vårt, äro i avsaknad av spannmål, så veta dessa amerikanska spannmålshandlare att skruva upp priserna. Och det är detta som kommer ut över konsumenterna härvidlag. Skulle nu herr Fabian Månssons uppmaning till jordbrukarna att inte odla spannmål vinna gehör, och han får likatänkande i andra länder att följa exemplet, blir det bara Amerika och några andra centra, som komma att bestämma hela marknaden. Och då komma vi verkligen att få betala våra brödbitar, det kan jag försäkra herrarna.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Månsson i Hagaström m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Månsson i Hagaström m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 106 ja mot 60 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Vidare upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckta motioner om tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m.

Ang. tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 119 i första kammaren av herr *Örne m. fl.* och nr 159 i andra kammaren av herrar *Vennerström* och *Johansson* i Uppmälby, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta:

- a) tullfrihet intill den 1 augusti 1925 å spannmål, omalen, råg och vete;
- b) lämplig jämkning i kvarnskyddet för mjöl av råg och vete; samt
- c) restitution av tullen å vid tullfrihetens ikraftträdande inom landet befintlig importerad och förtullad omalen spannmål — råg och vete — samt av

Ang. tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m.

sådan spannmål vid svenska kvarnar framställt mjöl, resp. efterbeskattningsmjöl, resp. efterbeskattningsmjöl av vid tullfrihetens upphörande inom landet befintlig importerad spannmål och mjöl av utländsk spannmål.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Mot vissa delar av motiveringen hade herrar *Lövgren* i Nyborg, *Aström* och *Olsson* i Gävle anmält reservation.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Vennerström: Herr talman! Efter den långvariga debatt som här nyligen har varit i en tullfråga, och som bitvis rört frågan om spannmålstullarnas tillfälliga suspendering, kan det vara tämligen onödigt att ägna någon längre tid åt just detta betänkande. Jag vill bara för min del kort och gott som motionär i kammarens protokoll notera, att jag anser, att de statsfinansiella svårigheter, som utskottet anför som huvudskäl för sitt avslagsyrkande, enligt min mening inte böra tillmätas den avgörande natur de erhållit i utskottsförslaget. Man har ju verkställt en uträkning inom finansdepartementet, och den visar, som alla veta, att överskottet på budgeten 1924—1925 blir det minsta möjliga. Och utskottet anför sedan, att detta skäl har för utskottet varit fullkomligt avgörande.

Jag vill mot detta anföra, att dels har ju finansdepartementet självt anfört, att beräkningen självfallet är ytterst approximativ, och att den alltså mycket väl kan slå fel på en eller annan siffra. Och jag vill hänvisa till det uttalande, som nyligen kom från en sådan finansexpert som den föregående finansministern herr Beskow. Han yttrade även han, och han är ju fader till denna budget, att den kan slå fel, och han ville inte heller själv profetera. Det kan bli ett överskott på en, två eller flera miljoner kronor. Detta innebär alltså, att hela denna beräkning, som självfallet rör sig för rätt långa tider framåt, inte kan tillmätas absolut kategorisk natur.

Jag vill även hänvisa till att man utanför riksdagen har fortsatt, efter offentliggörandet av dessa undersökningar, sin agitation för sänkning av skattesatserna, utan hänsyn till det statsfinansiella läget. Jag hänvisar till ett uttalande jag nyligen läst i Svensk Finanstidning, som hävdar tanken på en skattehindring med visshet om att statsfinanserna ha detta beräknade läge. Jag hänvisar till en annan känd finansexpert, f. d. statsrådet Stridsberg, som nyligen även han med kännedom om detta läge har gått in för en lindring av skattebördan, varvid han ansåg, att man i sådant fall mycket väl kunde göra ett ingrepp i kassafonden.

Alltså skulle en sänkning av skatteprocenten, som motsvarar cirka 8 miljoner kronor, vara behörig med hänsyn till det statsfinansiella läget. Och jag vill bestämt säga, att jag anser, att en tillfällig suspension av spannmålstullarna, som skulle taga bort samma summa eller ungefär 8 miljoner kronor, kan motiveras fullkomligt lika starkt med hänsyn till statsfinansernas läge.

Emellertid vill jag som starkaste argument, då jag inte utan vidare sträcker vapen, för min del säga, att den väsentligaste orsaken till att herr Beskows budget ändå går förhållandevis väl ihop är den oberäknat stora tillströmningen av tullmedel. Man har beräknat 135 miljoner kronor, men enligt den approximativa beräkningen komma tullmedlen att ge cirka 19 miljoner kronor därutöver. När detta är fallet, när alltså denna post verkligen är 19 miljoner kronor större än vad man från början i detta avseende beräknade, då anser jag för min del det vara fullkomligt befogat, att man höjer kravet på en tillfällig tullsuspension, varigenom alltså överskottet av tullmedlen skulle minskas

med en summa av ungefär 8 miljoner kronor. Gör man detta ingrepp i tullmedlen får man i varje fall ett överskott på 11 à 12 miljoner över den beräknade tillförseln av tullmedel, och man kan med dessa 11 à 12 miljoner ändå klara den av herr Beskow oberäknade mul- och klövsjukan och en del andra utgiftsposter, som herr Beskow för sin del inte beräknat.

Alltså, med en sådan argumentering tillåter jag mig även ur statsfinansiella synpunkter upprätthålla kravet på ett tillfälligt lindrigt upphävande av spannmålstullarna. Det för mig avgörande skälet gentemot en sänkning av dem är de rent praktiska svårigheter, som resa sig i sammanhang med restitutionsförfarandet och även efterbeskattningen. Jag vill för min del på intet sätt underskatta eller bagatellisera dessa synpunkter. Jag förstår helt och hållet svårigheterna och jag uppskattar helt och hållet de invändningar, som på denna punkt kunna resas emot motionen. Motionärerna ha för sin del visst inte varit ovetande om denna svårighet. Men de ha ansett, att den saken bör ordentligt av utskottet penetreras och framläggas för kamrarna. Detta har tyvärr inte skett, därigenom att utskottet hängt sig uteslutande fast vid den statsfinansiella ståndpunkten. I sitt betänkande har utskottet yttrat följande ord: »Sedan utskottet intagit denna ståndpunkt i frågan», d. v. s. skjutit fram de finansiella svårigheterna, »har utskottet avstått från att fullfölja eller låta fullfölja utredningarna om tullrestitution och efterbeskattning.»

Med den syn, jag för min del har på frågan, och med den stora vikt, jag för min del lägger på de rent praktiska svårigheterna, skulle det alltså vara för mig logiskt att yrka återremiss till utskottet för att utreda frågan just huruvida de praktiska svårigheterna kunna eller inte kunna låta sig övervinnas. Emellertid är jag fullkomligt medveten om att i detta nykterhetens tidevarv är ett sådant yrkande fullkomligt fåfängt, och jag ser redan nu av den ärade utskottsordförandens minspel, att det är fruktlöst att göra det. Och jag skall inte heller göra någonting över förmåga. Jag skall sträcka vapen på denna punkt, och endast tillåta mig, för tidens korthets skull och för att rädda min egen syndiga själ, yrka bifall till min egen motion. Jag gör det bara av rent platoniska skäl och är fullkomligt övertygad om att det inte leder till något som helst praktiskt värde, ty voteringen i förra frågan är säkerligen utslagsgivande även i denna fråga. Men jag har velat för egen del frälsa min själ, och jag yrkar bifall till motionen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Herou: Herr talman, ärade kammarledamöter! När jag i den föregående debatten meddelade, att jag ville besvara vissa frågor som av herr Lövgren ställts till kommunisterna, och att jag ansåg, att det passade bäst ihop med behandlingen av den nu föreliggande frågan, så hade jag den uppfattningen, att den kritik, som utgick från det kommunistiska Stockholmsorganet riktade sig, i vad den gällde alla utskottets medlemmar, uteslutande mot den punkt, som nu föreligger. Det är att minnas, att Telegrambyråns meddelande vid den tidpunkten endast gav den upplysningen, att alla bevillningsutskottets ledamöter av statsfinansiella skäl hade avstyrkt den motion, som från socialdemokratiskt håll hade väckts, och där man just på grund av statsfinansiella skäl yrkade på spannmålstullarnas suspendering. Det är därför inte att förvåna sig över, herr Lövgren, om det, innan herr Lövgren haft tillfälle att framföra de synpunkter han anförde senare, d. v. s. att han är villig att på andra områden minska skatterna — det är inte att förvåna sig över, säger jag, om det rests en smula protester runt om i arbetarlederna inför det första meddelandet om de socialdemokratiska ledamöternas ställningstagande. Naturligt-

Ang. tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m.

(Forts.)

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)

vis riktar sig denna kritik mindre mot dem som av praktiska skäl ha gått på avslagsyrkandet, eller mot herr Lövgren, därest hans ställningstagande skulle vara beroende av, om jag får använda uttrycket, tekniska svårigheter att på en gång i utskottet företräda dels yrkandet om avskaffande och dels yrkandet om tillfällig suspendering av tullarna. Sedan var det i herr Lövgrens anförande en annan passus, som var synnerligen anmärkningsvärd. Det var det påståendet, som utkastades om att Rysslands överlägsenhet på världsmarknaden i vissa avseenden skulle bero på att levnadskostnaderna och arbetslönerna voro så mycket lägre i Ryssland. Jag antar, att det argumentet skulle vara en synnerligen söt lukt för alla arbetsköpare, som säkerligen ur sina intressens synpunkter alltid överdriva arbetslönernas betydelse i det fallet, under det att vi veta, att när det gäller möjligheten till konkurrens på världsmarknaden, då äro flera orsaker samverkande. Rysslands överlägsenhet, när det gäller trävaruexporten, beror kanske också på det sakförhållandet, att man icke alls har att räkna med några rotpriser, utan har besparade skogar i oerhörd omfattning, och att transportkostnaderna icke bliva så stora, därför att man där har, om icke så mycket flottleder, segelbara floder.

Sedan frågade herr Lövgren, om frihandel var en kommunistisk princip eller en kommunistisk metod, och han angav, att var det en kommunistisk princip, så vore den egendomligt tillämpad i Ryssland. Såvida jag icke är alldeles felaktigt underrättad, herr Lövgren, är frihandel icke en kommunistisk princip, utan en liberal princip, och härmed har jag i den punkten besvarat frågan rent formellt. Men realiter kan jag också säga det, att frihandeln i och för sig icke för oss kommunister är en principfråga. Den princip vi företräda i varje situation är att i klasskampen gagna de arbetande massorna, gagna arbetarna och bönderna mot bourgeoisien. Herr Lövgren trodde väl, att han fullkomligt dräpt oss kommunister, då han läste upp den ena paragrafen efter den andra av den ryska tulltaxan, och ju flera han läste upp, ju bättre skulle det vara. Han kunde naturligtvis icke därmed hava försvarat sitt eget partis söndersprängning. när det gällde frågan om ett definitivt avskaffande av spannmålstullarna — jag menar hans partikamraters splittring i bevillningsutskottet. Han kan icke anklaga dem, som enligt hans egen uppfattning måste hava en riktig arbetaruppfattning i den frågan, med att påvisa, att i Ryssland har man tullar. Jag vill säga, att den omständigheten, att man i Ryssland har tullskydd grundar sig bl. a. därpå, att man inom den arbetare- och bondstaten står inför den tvingande nödvändigheten att utveckla sin produktionsapparat, en nödvändighet, som motiveras framför allt av den kapitalistiska världens uppträdande mot Sovjet-Ryssland vid olika tillfällen, under det att vi kommunister i Sverige ställa oss och hava hittills haft all anledning att i varje fall gå med på ett raserande av tullsystemet. Att vi så göra, bevisar, tvärt emot vad herrarna vilja göra gällande här i kammaren gentemot oss, att vi taga den hänsyn till förhållandena i varje land, som man ovillkorligen måste taga, och att vi icke äro så fullkomligt verklighetsfrämmande, som herrarna vilja göra gällande.

De som trott, att suspenderingen av spannmålstullarna skulle komma att genomföras vid årets riksdag, hava sannerligen tidigare icke saknat skäl för denna sin uppfattning. Redan i höstas gävo vissa frisinnaede tidningar anslutning till den tanken, att regeringen borde ingripa mot kvarntrusten samt suspendera mjöltullarna, och att regeringen eller regeringspartiet skulle hava intresse av att ingripa, kunde anses synnerligen självklart. De skäl, som kunde anföras för dylika åtgärder voro både många och starka, och de voro flera än de som kunde anföras för ett definitivt avskaffande av spannmålstullarna. För det första prisstegringen på livsmedel, framför allt spannmål — det är onödigt att nämna några siffror — för det andra landets svaga skörd, som ju kunde betecknas som missväxt; emot en skörd av 10 miljoner deciton år 1921 och 9 miljoner

deciton år 1923 beräknades 1924 års skörd till cirka 4 miljoner deciton, och enligt samstämmiga uppgifter har importbehovet av brödsädesspannmål för vårt land beräknats till omkring 6 miljoner deciton. Jordbrukarna hade föga eller intet att sälja, icke ens de spannmålsförsäljande jordbrukarna hade således intresse av tullarna. Dessutom visste man på alla håll, att kvarntrusten har underbetalat svensk spannmål och tagit det tullskydd, som spannmålsproducenterna eljest skulle hava. På grund av dessa omständigheter voro spannmålstullarna enbart att betrakta som finanstullar, vilket måste anses synnerligen orättvist från arbetarpartiernas synpunkt, framför allt därför att de fattiga konsumenterna mera mjöl än de förmögna, och denna brödtull blir därför en dubbelt orättvis beskattning på de fattigastes allra oundgängligaste förnödenhetsartiklar. Tar man hänsyn till först det förhållandet, att tullarna icke drabba efter förstågan, och därtill att spannmålstullarna drabba *tyngst* dem som icke hava så stor bärkraft, torde det vara uppenbart, att en aktion på denna punkt hade varit av större vikt än till exempel, huru riktig jag än anser den vara, en aktion för att avskaffa kaffetullen eller sockerskatten, ty de arbetande folkgrupperna konsumera proportionellt mera mjöl och socker än de förmögna och vice versa. Därtill kommer, att i andra länder åtgärder vidtagas i den riktning, som här är på tal. Så ha t. ex. i Italien genomförts exportförbud och tullfrihet på vissa slag av spannmål genom förordningen den 25 sistlidne december, och tillfällig tullfrihet på vete, havre, råg och vissa slag av majs utsträckts på viss tid. Därjämte har i Litauen åtgärder vidtagits. Svenska konsulatet i Kovno inberättar, att tullfrihet införts på råg och potatis till den 1 juli 1925. Svårigheterna äro icke större än att de kunna övervinnas i en del stater.

Vi komma så fram till denna frågas behandling vid riksdagens början. Det vore kanske dock först anledning att erinra om, att i vårt land hade, som tidningen Socialdemokraten triumferande konstaterade, arbetarklassen eller socialdemokratien större representation än i något annat land i hela världen, och eftersom också socialdemokratien i hela valrörelsen dundrat mot detta slags utplundring, och då vi hade en socialdemokratisk regering, kunde man hava goda skäl att vänta en allvarlig aktion i fråga om spannmålstullarnas suspenderande. Ja, det blev ju också en socialdemokratisk aktion, ehuru den icke, som jag senare skall visa, blev så synnerligen allvarlig. Herr Vennerström har ju nyss räddat sin själ genom att yrka bifall till sin motion, men i övrigt framlyste det icke i hans anförande så synnerligen stor hänförelse för hans egen motion.

Socialdemokraterna lovade i valmanifestet skattebördornas rättvisa fördelning efter ekonomisk bärkraft både kommunalt och statligt. Allt detta ligger socialdemokraterna varmt om hjärtat. »Överallt», heter det i manifestet. »kan samhället, om dess ledning lägges i rätta händer, ingripa till skydd för de värnlösa mot de alltjämt ekonomiskt maktägande.» Detta löftes formulering var, synes det mig, liksom tillkommet för de åtgärder, varom vi nu diskutera. Under riksdagens början kom frågan om spannmålstullarnas avskaffande upp till allvarlig överläggning i olika kretsar. Först motionerna om definitivt avskaffande, som väcktes dels från kommunistiskt och dels från socialdemokratiskt håll, så kommunistisk interpellation den 20 januari, och slutligen den 22 januari motion från socialdemokratiskt håll av herr Örne i första kammaren och herr Vennerström i andra kammaren. Sedan började pressdebatten runt om, och det är ganska anmärkningsvärt, att vid den tidpunkten kunde en sådan tidning som Göteborgs Morgonpost anföra: »att det kunde vara värt vissa offer, icke bara om riksdagen ville sänka inkomstskatten utan även lätta brödbekymmer en smula genom att tillfälligt upphäva spannmålstullarna, vilka genom den felslagna världsskörden förvandlats till ren finanstull. Lantmännen hava intet skäl att med blida ögon se en dylik tull, missväxten har medfört, att

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.

(Forts.)

de själva måste köpa både bröd och utsäde, om man kan få detta några kronor billigare per 100 kg. vore det säkerligen välkommet. Städernas befolkning med de stora familjerna skulle naturligtvis gagnas av att denna indirekta skatt till staten häves för en tid, då brödpriserna äro så onaturligt höga.»

Den kommunistiska interpellationen om regeringens ingripande beträffande spannmålstullarna, väcktes dels för att aktualisera detta spörsmål, dels för att utåt i de kretsar, där ännu regeringens rätt i det avseendet betvivlas, ge klarhet i denna sida av saken. Man kunde i de kretsarna antaga, att regeringens uraktlåtenhet tidigare att ingripa i enlighet med valmanifestets förbindelse berodde på en mening om, att den icke kunde laglikmätigt göra det. Det är ganska intressant att följa gamla riksdagshandlingar när det gäller den punkten. Man finner, att tidigare skulle det i detta parlament hava rests en stark protest emot att man på något vis velat göra spannmålstullarna till rena finanstullar. Så företogs också av riksdagen 1893 en nedsättning i spannmålstullarna på grund av genom missväxt starkt stegrade spannmålspriser, en nedsättning som blev bestående till 1895. Som bekant har ju svensk regering rätt att nedsätta eller borttaga livsmedelstullar liksom att höja beivling. Tidigare har det motionerats om ändring i grundlagen i det stycket, *men just ur den synpunkten att man ville inskränka eller omöjliggöra regeringens möjlighet att kunna beskatta brödfödan*. Jag skall icke närmare gå in på den saken, om denna regeringens rätt, enär jag vet, att regeringen alls icke förnekar denna rätt att ingripa, men jag vill ställa denna reella rätt till ingripande i anknytning till det socialdemokratiska valmanifestet, däri det sades: »Överallt kan samhället, om dess ledning lägges i rätta händer, ingripa till skydd för de värnlösa mot de alltjämt ekonomiskt maktägande». Ställ dessa förhållanden också till arbetsköparnas lockoutproklamation, som kan komma att medföra knappa omständigheter i tusentals arbetarhem, så framträder betydelsen av skydd för de värnlösa mot de ekonomiskt maktägande ännu starkare än förut i ett arbetarparti, som inte tror, att uppstålandet av en paroll skulle kunna ersätta gärningen.

Vi komma så till den socialdemokratiska motionen. Det har i denna påpekats, att man kan icke genom ett godtyckligt ingrepp rubba förhållandena mellan olika näringsgrenar, men tillämpningen av denna uppfattning skulle dock icke få innebära, att en tullsats bibehölles, även för den händelse att dess karaktär på grund av särskilda förhållanden ändrats från att vara en skyddstull till att bli en finanstull. Och man säger vidare där, att problemet kan i varje fall för närvarande uteslutande ses ur statsfinansiell synpunkt, och att det enda verkliga skälet emot kravet vore vissa olägenheter, som alltid följa med täta förändringar i tulltaxan, olägenheter, som man väl ändock kan så att säga bära, eftersom man väckt motionen. Det var den socialdemokratiska uppfattningen den 22 januari 1925. Bevillningsutskottetsbetänkande nr 6 är daterat den 19 februari samma år, där alla socialdemokrater avslagit den socialdemokratiska motionen; bland dessa befinner sig den ene motionären. I bevillningsutskottets betänkande anföres, att inkomstminskningen vid ett biträdande av motionerna, såvitt det kan bedömas, skulle kunna uppskattas till 8 miljoner kronor, och »finner sig utskottet sålunda av statsfinansiella skäl förhindrat att tillstyrka bifall till de föreliggande motionerna». Den 22 januari ansågo motionärerna sig av statsfinansiella skäl böra yrka på en sak, varpå en av dem och tre av hans partikamrater den 19 februari av statsfinansiella skäl yrkade avslag. I avslagsyrkandet äro de alla eniga. Vad hade inträffat? Ja — det har förts på tal i debatten här nyss — i vissa socialdemokratiska tidningar började man förbereda omsvängningen genom att söka sig en syndabock. Man sade, att högerns finansminister hade räknat fel, och att det skulle uppstå

en brist på tjugu miljoner kronor i statsbudgeten. Sedan fördes en press-*Ang. tillfällig tullfrihet* debatt med växlande lycka. Till sist samsades man runt om i hela pressen om att ett överskott skulle uppstå på två miljoner kronor — herr Löfgren sade av *vissa slag av spannmål m. m.* en miljon kronor.

Nu är det klart, att om allfort rundliga summor skola anslås för hovhållning och militarism, så kan icke den minsta lilla början göras till en reducering av tulltaxan ens på vissa punkter — såvida vi icke konsekvent ställa oss på den ståndpunkten: *bort med de indirekta skatterna, som orättvist drabba medborgarna oavsett deras ekonomiska förmåga! Och kan det icke ske på annat sätt, då må skatteprocenten för de direkta skatterna höjas.* Och helt naturligt bör vid en sådan politik beträdande början göras med minskning av sådana tullar, som drabba medborgarnas oundgängligaste behovsartiklar. Nu är det alldeles uppenbart, att socialdemokraterna äro fullt på det klara med, hur tullarna verka. Jag kan i det fallet bara hänvisa till ett par broschyrer, som under valrörelsen utkommit. Jag har här en sådan av herr Sköld, däri han visar oss, att när statskassan får t. ex. 65 miljoner kronor, så få enskilda 115 miljoner kronor. Han visar också, huru tyngande för arbetarhushållen tullbördan är. När man sålunda vet, huru detta verkar, men ändå icke går in för en allvarlig och enhetlig aktion, skulle jag hava lust att påminna om det gamla och visa ordet: »*Den som vet det rätta och icke gör det, honom är det synd.*»

Det är alldeles uppenbart detta, att om det under bättre statsekonomiska förhållanden är rimligt och riktigt och rättvist att kräva minskning i statsmakternas utsugning via tullar av de minst betalningskraftiga, så är det naturligtvis ännu mera av omständigheterna påkallat att kräva en sådan politik under lågkonjunkturer, under tryckta tider, då de fattiga äro ännu fattigare. Naturligtvis blir då skattebetalningen efter förmåga rättvisligen än mera av behovet påkallad. Och förnekar man nu från socialdemokratiskt håll riktigheten därav, då har man gjort gällande, att de rika, de med något tiotal eller hundratusental kronor i årlig inkomst, icke skulle hava större möjligheter att bära kostnaderna för bourgeoisiens statsordning än de allra fattigaste offren för denna statsordning. Jag får då verkligen säga, att där-est en dylik uppfattning föres till togs, då är det icke herr Engberg, som har rätt, när han säger, att det är kommunisterna, som avstått från bruket av sitt förnuft, utan då är det tydligtvis just socialdemokraterna själva, som avstått från detsamma.

Jag skall icke ingå på någon som helst redogörelse för de skatteobjekt, som möjligen må kunna finnas. Jag vill bara hänvisa till vissa socialdemokratiska broschyrer, där denna sak är utredd. Men det vill jag säga, att därför att en suspendering av spannmålstullarna skulle betyda en minskning av åtta miljoner kronor i statsinkomster, så kan det icke vara riktigt att kapitulera för ett sådant skäl. Ty med ett bibehållande av tullsystemet på grund av statsfinansiella skäl komma vi i det mycket oskäligen förhållandet att vi, samtidigt som vi skaffa statskassan vissa inkomster, också fortfarande måste hjälpa kvarn-trusten till att tillskansa sig oerhörda vinster ur det arbetande folkets fickor. Om man bara som exempel tar en ångkvarn, som just för några veckor sedan firade sitt femtioårsjubileum, så finner man, att detta bolag har på ett inbetalt aktiekapital av 300,000 kronor enligt tidningen Socialdemokraten, varifrån jag hämtat uppgiften, gjort en vinst på 6 1/2 miljoner kronor. *Detta innebär, att aktieägarna under en tidsföljd av femtio år haft en årlig vinst av 43 % på sitt en gång inbetalda kapital, varav 23 % varje år kunnat utdelas. Det kan icke vara viktigt, med tanke på den vinst, statskassan skulle kunna göra, att låta kvarn-trusten roffa åt sig fördelar, som avsetts för andra.*

(Forts.)

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Ports.)

Det är ytterligare många synpunkter jag skulle vilja andraga, därest jag icke med hänsyn till den i dag tyngda arbetsordningen anser mig böra fatta mig kort. Jag vill nu bara säga det, att jag på intet vis är missnöjd med regeringen, därför att den icke besvarat interpellationen. Det kan vara riktigt, som det sagts härom, att en förhandsdebatt skulle kunna försämra saken i dag. Men som frågan nu ligger, kan jag ju säga, att den risken kunde vi tagit. Å andra sidan vilja vi ärligen säga ut, att vi vänta icke, att den nuvarande regeringen skulle hava lust att gå in för åtgärder, som icke riksdagen, som icke ens regeringens eget partifolk i riksdagen vill vara med om. Regeringens ställning i det här fallet må vara ursäktad av det socialdemokratiska partiets beskedlighet och må också vara förklarad därav att naturligtvis ingen regering skulle vilja taga ställning till denna sin rätt under pågående riksdag.

Det skulle kunna tilläggas, att när det på grund av arbetsköparnas aktion för närvarande kommit att bli knappa omständigheter i tusentals arbetarfamiljer, i en sådan situation vilja icke socialdemokraterna använda sitt parlamentariska inflytande ens för att omöjliggöra statsmakternas utsugning av de fattigaste genom tull på bröd. Och när förhållandet är sådant, att bourgeoisien icke vill bära högre direkta skatter, som drabba efter vars och ens förmåga, och att detta borgardöme slösar, när det gäller hovhållning och militarism, då är det icke riktigt, att man från socialdemokratiskt håll i en sådan situation ställer sig på den ståndpunkten: vi böra beskatta de fattigas brödföda. Sådant är beskedlighet och undfallenhet, som äro utan motstycke annat än i socialdemokratisk politik historia. Vi måste göra klart för oss, att ett arbetarparti icke kan tjäna mer än en herre. Tjänar det i en sådan här situation bourgeoisiens intressen, böjer det sig för dess krav, så kan det icke tjäna arbetarklassen. Det har givit löften, men var är gärningen eller ens viljan till gärning? Det stod att läsa i en socialdemokratisk tidning under en valrörelse, att »liberalerna», samt och synnerligen vore stora hycklare, ty de lovade i valrörelsen att vara frihandlare, men i riksdagen försvarade de en och annan tull. Jag kan icke se annat, än att när man betraktar socialdemokraternas ståndpunktstagande i fråga om ett definitivt avskaffande av spannmålstullarna, och när man tar hänsyn till att en del av dem i den föreliggande frågan, huruvida åtta miljoner kronor borde uttagas genom direkt skatt eller genom indirekt skatt, sagt, att de vilja taga den direkta skatten, så äro socialdemokraterna enligt sina egna tidningar och enligt sina egna utslungade påståenden hycklare.

Vad oss kommunister beträffar, så vilja vi för vår del — även om man skrämnar aldrig så mycket, att vi »tjäna endast Moskva» — lugnt låta oss bedömas efter våra gärningar. Vår internationella disciplin — motiverad av vår tids stridsställning mellan bourgeoisien och proletariatet — har icke ett ögonblick hindrat oss att ställa våra krav så, som de böra vara med hänsyn till vårt eget lands arbetande folks intressen och önsknings. Jag vågar påstå, att vi med bibehållande av denna vår disciplin aldrig komma i motsatsförhållande därtill. Och jag skulle tro, att man icke i längden på det viset kan lura folk genom att bedriva en sorts valrörelsepolitik och en annan sorts riksdagspolitik. Det är nog riktigt vad den amerikanske presidenten Lincoln en gång sade: »Man kan lura folket en tid, en del av folket all tid men aldrig allt folket all tid.» Och det borde vara otänkbart, att nu, när borgardömet går till attack mot arbetarna, kunna under tal om det statsfinansiella läget i omtanke om de rika lura i arbetarmassorna den uppfattningen, att de ha den betalningsskyldighet för statsfinanserna, som de övre tiotusen icke vilja bära.

Herr talman! Jag skulle naturligtvis ha velat yrka bifall till den socialdemokratiska motionen. Men då jag icke i likhet med den ärade motionären, herr Vennerström, behöver »rädda min själ» genom att ställa ett sådant yrkande, måste jag i alla fall i anledning av vad som inträffat anse mig hava haft rätt

att göra dessa erinringar vid detta tillfälle. Jag kommer naturligtvis, därest det blir möjligt, att rösta för herr Vennerströms motion.

*Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Då jag begärt ordet i denna debatt, är det därför att en ledamot av denna kammare, och just den föregående talaren, herr Herou, med kammarens tillstånd till chefen för finansdepartementet riktat ett par frågor, som hänga mycket nära samman med de nu behandlade motionerna. Herr Herou har frågat, om departementschefen ansåge att regeringen, i anledning av den uppkomna situationen på spannmålsmarknaden, ägde rätt att tillsvidare nedsätta eller borttaga spannmålstullarna, samt, om så vore, huruvida regeringen ämnade i det allmännas intresse snarast möjligt och tillsvidare nedsätta eller borttaga nu gällande tullsatser å spannmål.

Mitt svar kan i frågans nuvarande läge bli mycket kort.

Grundlagarna innefatta intet hinder för Kungl. Maj:t att sänka eller avskaffa en av riksdagen åtagen tullbevillning. Ordalagen i § 60 regeringsformen anses tvärtom förutsätta, att Kungl. Maj:t äger en dylik befogenhet. Vid upprepade tillfällen har Kungl. Maj:t begagnat sig av denna befogenhet. Särskilt under kristiden har Kungl. Maj:t sålunda genom ett flertal författningar medgivit tullfrihet för vissa varor, däribland spannmål.

Emellertid är det självklart, att Kungl. Maj:t endast med största försiktighet kan göra bruk av en dylik befogenhet. En ändring i tullsatserna eller ett upphävande av vissa tullar kan medföra en förskjutning av skattebelastningen i förhållande till vad riksdagen avsett, och riksdagens makt över beskattningen skulle sålunda kunna obehörigen inskränkas. Framför allt torde det få råda alldeles exceptionella förhållanden, för att Kungl. Maj:t skulle anse sig böra på egen hand besluta i nu förevarande frågor, då riksdagen är samlad och dess mening i ärendet kan inhämtas.

Då herr Herou riktade sin interpellation till chefen för finansdepartementet, var spörsmålet redan genom motioner i båda kamrarna förelagt riksdagen till prövning, och från finansministerns sida kunde tidigare icke gärna något annat svar ha lämnats än det, som nu kan formuleras så, att regeringen vid denna frågas avgörande måste tillmäta en väsentlig betydelse åt det beslut, riksdagen kan komma att fatta.

Som tiden nu var långt framskriden samt flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande betänkande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 25 februari e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Ang. tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckta motioner om tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m.; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning, ordet till

Herr **Röing**, som yttrade: I det anförande, som herr Herou höll före middagstrasten, gav han huvudsakligast uttryck åt de känslor, som han, och jag antar hela det kommunistiska partiet hyser för det socialdemokratiska partiet. Vad man nu än må säga om dessa upplysningar, så kan man åtminstone icke påstå annat än att de icke äga nyhetens behag, ty vi känna alla väl till dessa känslor från den kommunistiska dagspressen.

Men i sak yttrade sig herr Herou mycket kort, och jag är övertygad, att den ärade talaren, om han varit medlem av bevillningsutskottet och deltagit i denna frågas behandling inom utskottet, icke gärna skulle kunnat komma till annat resultat än det, vartill bevillningsutskottets samtliga ledamöter kommit.

Jag ber få påpeka för kammarens ledamöter, i vilket läge denna fråga för ögonblicket befinner sig, sedan första kammaren i middags biträdd utskottets hemställan. Det finnes ingen möjlighet för kammaren att kunna biträda det yrkande, som herr Vennerström framställt om bifall till motionen, emedan i motionen föreslås »lämplig jämkning i kvarnskyddet för mjöl av råg och vete»; samt »restitution av tullen å vid tullfrihetens ikraftträdande inom landet befintlig importerad och förtullad omalen spannmål — råg och vete — samt av sådan spannmål vid svenska kvarnar framställt mjöl, resp. efterbeskattning av vid tullfrihetens upphörande inom landet befintlig importerad spannmål och mjöl av utländsk spannmål».

Då det i bevillningsutskottet konstaterats, att det budgetära läget icke medgav ett bifall till motionen, verkställdes ingen utredning rörande det tullskydd riksdagen borde lämna kvarnindustrin, i händelse tullfrihet å omalen spannmål skulle bliva beslutad, lika litet som någon förordning om tullrestitution eller efterbeskattning utarbetades. Det finnes under sådana förhållanden ingen möjlighet — det förstår ju var och en — för kammaren att kunna biträda motionen. Närmast skulle man då tänka sig, att kammaren kunde till bevillningsutskottet återremittera detta betänkande, men då som sagt första kammaren redan fattat beslut i frågan och biträdd utskottets hemställan, skulle ett dylikt beslut om återremiss från andra kammarens sida endast föranleda, att vid nästa sammanträde en anmodan förelåg att andra kammaren måtte fatta beslut i frågan.

Till följd härav förefinnes ingen anledning fortsätta denna debatt, när frågan har kommit i detta läge. Jag är övertygad om, att det stora flertalet av denna kammare livligt beklagar, att de icke kunna biträda motionärernas hemställan. För utskottet gällde det att verkställa tre undersökningar, innan utskottet kunde taga ståndpunkt till förslaget. Den ena undersökningen gällde, huruvida motionärerna hade rätt däri, att inom landet finnes så obetydliga kvantiteter spannmål till avsalu, att skyddstullen å omalen och malen spannmål för tillfället närmast är att betrakta som en finanstull. Denna undersökning utfördes, och som kammaren funnit av det föreliggande utskottsbe-
tänkandet, framgår klart och tydligt, att motionärerna i det hänseendet hade fullständigt rätt. Kammaren skulle lugnt kunnat, om det statsfinansiella läget varit ett annat och de tekniska svårigheterna kunde övervinnas, biträda motionen utan att skada producenterna men däremot gagna befolkningen i sin helhet.

*Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

Den andra undersökningen, som måste göras, var en undersökning av det statsfinansiella läget. — Jag måste ge vissa talare i denna kammare rätt, att innehållet i finansdepartementets promemoria väckte förvåning i utskottet, då i densamma konstaterades, att såvitt man nu kan beräkna överskottet i 1924—1925 års budget torde bliva endast mellan 1 och 2 miljoner kronor. Jag hade vid riksdagens början samma förhoppning som de ärade motionärerna, att då vissa inkomstitlar för budgetåret 1924—1925 visade sig inbringa mer än man beräknat, bland annat komma tullmedlen antagligen att lämna ett överskott av c:a 19 miljoner kronor, så skulle, även om man medräknar den oförutsedda utgiften av 8½ miljoner kronor för mul- och klövsjukan, ett tillräckligt överskott förefinnas för att riksdagen skulle kunna bifalla de föreliggande motionerna. Men sedan promemorian erhållits från finansdepartementet, så kunde naturligtvis ingen med ansvarskänsla inom bevillningsutskottet rösta på annat sätt än som skett. Om jag icke missförstod herr Herou i hans anförande, så ansåg han, att bevillningsutskottet, trots denna promemoria och dess innehåll, skulle kunnat ha biträtt motionen och sedermera genom en annan skatt ha täckt den brist i årets budget, som skulle uppstå genom ett sådant bifall. Och han yttrade sig på så sätt, att jag närmast fick det intrycket, att han ansåg, att bevillningsutskottet genom en höjning av den direkta skatten vore i stånd att täcka den brist i årets budget som skulle uppstå genom ett bifall till motionen. Om jag icke har missuppfattat herr Herou, så får jag upplysa honom om, att det icke är möjligt för riksdagen att fatta ett beslut om höjning av den direkta skatt, som utgår under innevarande budgetår, d. v. s. budgetåret 1924—1925. Ty den inkomst- och förmögenhetsskatt, som är beslutad för detta budgetår, är redan uttaxerad och betald i november månad 1924.

Hade riksdagen icke ansett, att den uppkomna bristen borde täckas från kassafonden, så hade det icke varit möjligt att tillgripa någon annan åtgärd, än att besluta en förhöjning av en annan, indirekt skatt. Nu finnes det i vårt land många indirekta skatter, och även dessa äro mycket tryckande. Ni kan bäst förstå detta, mina damer och herrar, om ni jämföra den direkta beskattningen inkomst- och förmögenhetsskatten, d. v. s. skatten på all inkomst, all förmögenhet, allt kapital inom landet, vilken skatt för detta budgetår beräknas uppgå till 135 miljoner kronor, med de indirekta skatterna, vilka äro avsevärt högre. Så beräknas tullmedlen i år inbringa mellan 140 å 150 miljoner kronor. Tobaken beskattas så mycket, att man kan beräkna att monopolet i år kommer att lämna en vinst på över 60 miljoner kronor. Detta för att nämna ett par exempel. Skulle man nu tillgripa en höjning av en annan indirekt skatt för att täcka en genom bifall till motionerna uppkommen brist i årets budget, så skulle man möjligtvis såsom herr Lövgren i Nyborg fram-

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)

höll, kunna tillgripa samma åtgärd, som man gjort i Sovjet-Ryssland, där man höjt kaffetullen till 72 öre per kg. En dylik tullförhöjning skulle årligen medföra en inkomstökning för staten av cirka 8 miljoner kronor eller det belopp, som ett bifall till motionen i inkomstminskning för detta budgetår skulle medföra. Men jag är övertygad om att en dylik förändring i den indirekta beskattningen skulle både av herr Herou och kammarens övriga kommunister med all kraft bekämpas. Ty herr Herou och hans kommunistiska kamrater här i kammaren ha framlämnat en motion, som bevillningsutskottet ej kommer att behandla förrän fram emot riksdagens slut, i vilken motion de föreslå tullfrihet å kaffe.

Den tredje utredningen gällde restitutionsförfarandet och efterbeskattningen, men blev densamma ej slutförd.

Jag skall i frågans nuvarande läge icke trötta kammaren med något längre anförande utan ber med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härpå anförde:

Herr **Månsson** i Hagaström: Herr talman! Det synes av de uttalanden, som redan äro gjorda i kammaren och icke minst av det anförande, som bevillningsutskottets ärade ordförande nyss höll, som om det inte för alla av de närvarande vore klart, vilken fråga det här rör sig om och vad det här gäller. Det är nog inte klart för många, att Sverige efter det beslut, som kammaren om ett par timmar går att fatta, i reaktion och hårdhet mot de fattiga står bakom situationen i Horthys Ungern och Mussolinis Italien. — Det låter som en paradox, men det är så.

Herr Röing talar här om, att man inte kunde finna några tekniska former för ordnandet av denna sak, om man skulle bifalla motionen. Jag vill i detta sammanhang nämna, att vi i alla tider haft två särskilt hänsynslösa länder före kriget, där de fattigas intressen räknats jämnt lika med noll. Det första, som jag pekar på framför alla andra, är det gamla Ungern och det andra de ost-elbiska junkrarnas regemente. När man nu för ett par, tre veckor sedan började hopa spannmål i Budapest och när mjölet stigit till siffror, som jag skall ta fram inom ett par minuter, då fann Horthy i Ungern på medel. Han, som är beryktad för att vara den svartaste av alla regenter i världen för närvarande, slopade då spannmåls- och mjöltullen och en hel hop andra tullar. Han bekymrade sig icke om några formaliteter, utan han lät dem, som tagit in och hopat spannmål till höga pris för spekulation i densamma, stå sitt kast. Där vankades varken restitution eller något annat. På liknande sätt har Mussolini gjort i Italien; och jag skall också gå in på den saken närmare inom ett par minuter, men innan dess skall jag säga några ord om ställningen i allmänhet.

I det anförande jag hade i förmiddags, berörde jag en hel del förhållanden, som ha åstadkommit dyrtiden. Vi hade ju i förfjöl, år 1923, en sällsynt god skörd. Världsskörden på vete gick då upp, så att den i det närmaste motsvarade en skörd av normal storlek före världskriget, visserligen icke fullt, men det felades endast 3 miljoner ton. Före kriget ansågs 105 miljoner ton vete vara en god skörd, och nämnda år var den 102 miljoner styvt. Mot det året stodo de två närmast föregående årens veteskördar av nära 90 miljoner ton år 1921 och nära 92½ miljoner 1922. Skörden i fjol är ju ännu icke hopsummerad — när jag säger i fjol räknar jag då inte med Argentina och Australien, som slutförde skörden i januari detta år — utan den skörd, som togs i juli, augusti och september i fjol på norra halvklotet. Den kommer säkerligen långt efter förstnämnda år.

Vad rågen beträffar hade man också en god skörd i förfjöl. Den uppgick till 36 miljoner ton i världen, men gick icke på långt när upp till nivån före världs-

kriget; och en förklaring härtill är, att i både Ungern, Ryssland och Tyskland jorden är i fullkomlig vanhävd på många ställen. Tyskland t. ex. frambringar för närvarande ej mer än omkring 70 procent per hektar mot vad det gjorde före världskriget. Vidare är det en hel del andra faktorer, som förklara dessa krigsefterverkningar. Men till dessa krigsefterverkningar kommer en rad andra faktorer, och den förnämsta är att världen i fjol hade en sällsynt otur med skörden. Det plägar annars mest vara så, att de skilda länderna komplettera varandra, så att om det är för mycket torra på ett håll, brukar det vara rikligt med nederbörd i rätt tid på ett annat håll och tvärtom. I fjol har det verkligen varit tämligen klen överallt med skörden. Om vi se på förhållandena här i Europa, så fick man i Tyskland, om jag tar detta land som exempel, 2,42 miljoner ton vete i fjol mot nära 2,9 år 1923. I Danmark fick man 160,000 ton vete i fjol mot 241,000 året förut; det är sålunda icke mindre än 80,000 ton, som äro borta. Sverige hade också bara 187,000 ton mot 300,000 år 1923; och rågen var också svag med 281,000 ton mot det förut mer än dubbla, omkring 594,000 ton år 1923. På samma sätt har den tyska rågen — vilket är särskilt kännbart — varit mycket svag: 5,7 miljoner ton i fjol mot 6,7 miljoner år 1923, alltså en minskning med en miljon ton eller lika stor spannmålskvantitet som Sverige använder för brödföda under ett år. Sammalunda förhåller det sig på andra håll, utom i Frankrike och Italien. Men därtill kommer, att världen varit ganska utsvulten tills ännu för ett par år sedan. I förfjol och i fjol började den så smått att repa sig, industrien började att gå, arbetarna började få arbete, och därmed följde en betydligt ökad konsumtion. Världen är nu också ganska fattig, och när man är fattig äter man mera bröd och förtär mindre fisk och kött och andra dyrbara saker, vilket gör, att den stora konsumtionen av bröd, trots den tämligen rika världsskörden i förfjol, starkt tagit på de befintliga förråden. Detta är orsaken till att Frankrike och Italien, som egentligen inte kunna sägas ha haft avsevärt sämre skördar under de båda sista åren, uppträtt som ivriga köpare på världsmarknaden. Särskilt Italien river för närvarande till sig vete från Australien i en utsträckning, som gör, att frakterna blivit uppdrivna, och att många fartyg, som länge legat inne, hastigt fått ge sig ut på »vetetrade» mellan Italien och kontinenten.

Vad läget på det södra halvklotet beträffar — där man skördat till för två eller tre veckor sedan; man började skörden veckorna före jul och har hållit på till sista veckan i januari — har Argentina icke fått mer än 65 % av förfjols-skörden. Veteskörden uppgick nämligen endast till 23 miljoner quarters i år mot 30,9 miljoner i förfjol. I Argentina rådde nu också under sistlidna december och januari månader svåra väderleksförhållanden, varför bärgningen blev dålig och skörden även av den anledningen sämre.

Man beräknar nu, att världen t. o. m. den sista juli, då spannmålsåret går till ända, behöver utom de synliga förråden omkring 11 miljoner tons spannmål, d. v. s. vad som motsvarar Sveriges brödsädskonsumtion under elva år. Mot detta stå nu förråd, som icke fullt gå upp till denna siffra. Däremot vet man mycket väl, att de amerikanska bankerna och uppköparna ha i lagerhusen och ute hos bönderna stora mängder vete hopade, men i vad mån detta förmår ge det överskott, som behöves för att balansera spannmålsmarknaden, är icke bekant. För att balansera spannmålsmarknaden och för att uppehålla ett stabilt vetepris kräves nämligen någon miljon ton mer än som konsumeras — det skjutes sålunda över till följande år. I annat fall uppkommer en situation sådan som den vi bevittnat i Amerika från och med midsommar förra året och fram till nuvarande tidpunkt; jag skall beröra den saken om en liten stund.

Hur svåra förhållandena äro, kan ni förstå, då ni hör, att till och med ett land som Rumänien, vilket utgöres av väldiga vete- och majsslätter och som plägar utföra spannmål i betydande omfattning, måst tillgripa samma system

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)

som vi tillämpade under världskriget, nämligen med utförselförbud och maximipris för spannmål, mjöl och bröd, med försäljning av mjöl genom särskilda konsortier, och med ransonering genom bagarna på det sättet att dessa endast få köpa vissa mängder i veckan o. s. v. Alldeles som våra silversmugglare på senare tid farit till Norge och Danmark för att komma över silver och sedan därmed göra förtjänster här i landet, har det på grund av att spannmålstillgången hos Rumäniens grannar i år varit så knapp, funnits formliga smugglareligor i spannmål, ehuru »smugglingen» här gått till i form av reguljär handel: man har sökt få så stora spannmålsposter som möjligt över gränserna. Bulgarien och Jugoslavien — länder som i vanliga fall exporterar spannmål till utlandet i stor utsträckning — ha också köpt upp spannmål. Även Italien, som tidigare varit självförsörjande, uppträder nu som ivrig köpare på spannmålsmarknaden. Till och med Kina, som förr i tiden levde tämligen för sig självt och som tog sin spannmål från Mandschuriets veteslätter, har i år funnit frakterna dit så dyra, att man även från dess sida, till råga på olyckan, börjat uppträda som köpare av vete från den amerikanska västkusten. Hela rader av båtlastar med vete ha därifrån undan för undan gått till kvarnarna i Sydkina. Jag har förut i dag nämnt, att de japanska risfälten blivit i viss mån skadade genom jordbävningen och på grund av andra förhållanden. Man har därför i Japan alltmer börjat övergå till brödsädeskonsumtion i stället för riskonsumtion. Även Japans miljoner av människor — för vilka riset förr utgjorde den huvudsakliga födan — uppträda därför nu som köpare på spannmålsmarknaden.

Det hela medverkar sålunda till att skapa en så spänd situation i förevarande avseende, att vi icke haft något liknande på över sextio år.

I Ryssland slutligen finnes det alldeles som i Tyskland och Ungern stora områden jord, som äro mycket vanskötta. Det är ju inte någon förnärmelse att erinra om att redan på tsarens tid bevisade den kommitté, som tillsatts för att undersöka möjligheterna och fördelarna av ett spritförbud, att för den ryske bondens skötsel av jorden användes ett ytterligt litet antal dagsverken: bonden vårdade sig om jorden till den del han själv behövde det och därutöver endast i mycket ringa grad. Det uppges nu från amerikanskt håll, att orsaken till bristen på spannmål i Ryssland närmast är, att bönderna icke godkänna de fastställda maximipriserna och därför icke släppa ifrån sig sin spannmål utan hellre låta den bli liggande; detta skulle vara anledningen till att Rysslands folk icke får den spannmål som den behöver. Från England återigen säges det, att den ryska regeringen visserligen har tillgång till så mycket spannmål den behöver men att den ändå uppträder som köpare av spannmål, därför att man med hänsyn till eventuella händelser önskar hålla sig med stora, runt om i landet fördelade spannmålsreserver. Vad som är sant i det avseendet kan jag inte avgöra.

Jag lovade nyss att nämna några siffror rörande ställningen i Ungern. Den ungerska regeringen har under veckan mellan jul och nyår förra året upphävt spannmåls- och mjöltullarna intill den första maj 1925, en alldeles oerhörd åtgärd i Ungerns historia. Priset på vete uppgick vid tiden för nämnda åtgärd till 622,500 österrikiska kronor för 100 kilogram, eller 32.56 svenska kronor enligt vederbörande växelkurs. Prisökningen berodde delvis, såsom jag förut nämnde, därpå, att kvarnarna och spannmålshandlarna hopat stora lager med spannmål. De betalade bönderna 250,000—300,000 kronor för 100 kilogram vete och begärde själva 400,000—450,000 för samma mängd; för mjölet togo de icke mindre än 10,000 kronor per kilogram. d. v. s. en miljon kronor för 100 kilogram. Vad mjölet beträffar var skillnaden mellan vad man betalade bönderna och vad man själv fordrade omkring 600,000 kronor för 100 kilogram eller omkring 150 %. Nu betvivlas det visserligen i österrikiska tidningar, att enligt den nuvarande organisationen av handeln i Ungern

mjölpriset i fortsättningen kommer att bli av någon verkan. Ett liknande resonemang hör man för övrigt här i Sverige; det invändes ju, att ett upphävande av spannmålstullarna icke skulle komma konsumenterna till godo. Vore detta fallet, skulle emellertid upphävandet väl icke heller vara till någon skada. Den ungerske jordbruksministern påpekade också mycket riktigt, att bönderna, som sålt sin spannmål billigt och i viss utsträckning få köpa dyrt mjöl, icke ha något intresse av att upprätthålla spannmålspekulanternas och kvarnarnas höga pris.

Ang. tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål m. m. (Forts.)

Vad Jugoslavien beträffar, hade man där ännu i början av senaste skördeåret spannmålsexport. Man vet för övrigt, hur spekulanter alltid förmå att göra regeringar beroende av sig, och särskilt den nu sittande jugoslaviska regeringen är naturligtvis ganska lyhörd för dessa synpunkter: den är nu inte precis någon bondevänlig regering! Man släppte ut icke mindre än 110,000 ton vete under de tre första månaderna av skördeåret, d. v. s. augusti, september och oktober föregående år. Det var schweizare, italienare, greker och andra, som drogo dessa spannmåls mängder ur landet.

Mussolini i Italien har genom en förordning av själva juldagen 1924 ytterligare utsträckt Italiens tullfrihet för råg, vete, havre och majs att gälla, till en början, till den 30 juni 1925. Samtidigt har man utfärdat exportförbud för vete, vetemjöl, majs och melingryn. Det är, som ni förstår, en avsevärd skillnad på Mussolini och professor Wohlin! Mussolini upphäver tullar och inför utförsel förbud på mjöl, gryn och spannmål, under det att professor Wohlin och några andra till i bevillningsutskottet vilja, enligt det betänkande som kommer som nästa fråga på dagordningen, i nuvarande situation pumpa ut spannmålen ur landet genom utförselbevis. Därmed har man nått rekordet av allt som förekommit i världen i den vägen.

I Polen råder det liknande förhållanden. Spannmåls- och mjölpriserna ha där stigit så, att man för det första måst öka arbetslönerna med emellan 10 och 36 % och för det andra höja alla tjänstemäns och ämbetsmäns löner med 20 %. Den frågan blir, misstänker jag, aktuell rätt snart här också, om de nuvarande prisen på spannmål skola räcka länge till. Därjämte har man i Polen omkring den 15 januari i år infört utförsel förbud för all spannmål, detta för att förhindra, att spannmålspriset i landet skall nå samma höjd som på världsmarknaden. Icke desto mindre kommer i den fråga, som vi härnäst gå att behandla, en talrik grupp i denna kammare att rösta för att man låter pumpa ut den lilla spannmål vi ha här i landet och såmedelst göra den kvarvarande ännu dyrare. Ni kan därav förstå, vad den svenska politiken är för en politik och vad den svenska riksdagen är för en riksdag!

I Litauen har man genom en förordning av från julafton i fjol upphävt tullarna för råg och potatis intill den 1 juli 1925. Utförseln av matvaror har också förbjudits.

I Tyskland har man ännu icke kommit upp till våra spannmålspris. För närvarande eller den 1 februari 1925 gäller i tyska inlandet, t. ex. i Mannheim, vete 27 guldmark eller 24.30 kronor för 100 kilogram mot 31 kronor i Sverige. Vi ha sålunda ett sju kronor högre pris för 100 kilogram vete än i Tysklands hjärta, där frakterna och prisen överhuvud taget äro högst. Vad rågen beträffar, gällde denna i Mannheim 26 guldmark eller 23.20 kronor för 100 kilogram mot 29 kronor här. Även om man bara ser på det gångna året ha de tyska priserna åkt framåt. De ha stigit i höjden särskilt från i mars månad i fjol. Enligt av Frankfurter Zeitung publicerad prisindex för råg har index från 81 i januari förra året stigit till 149.73, d. v. s. nära 150, i samma månad innevarande år. Index talet har sålunda nära nog fördubblats. Jag har för övrigt just i en tidning i går läst, att de tyska spannmålsprisen sedan i mars förra året åkt upp med omkring 150 procent. Spannmålsprisen voro ju också tämligen låga i fjol våras. Den situation, som upp-

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)

kommit i världen genom en serie olyckliga sammanstötande tillfälligheter, genom dålig skötsel av jorden, genom allmänt förfall av jordbruket i de förut krigförande länderna, genom svaga skördar litet överallt — även Canada har i år haft en mycket svag skörd — har av kapitalet utnyttjats på det mest hänsynslösa sätt. Precis som spelet gick före världskriget, när dansen på gick som värst, i Sodom kring guldkalven, pågår nu denna spannmålshandel nära nog i hela världen. Det kan man se, så snart man öppnar en tidning.

Jag skall bara ge er en liten bild från huvudspannmålslandet Amerika: I Chicago har på börsen sedan den 25 januari i följ, alltså för icke mer än tretton månader sedan, vetepriset stigit med 115 procent. Det var, som jag sade, kort före midsommar, som spekulanterna kastade sig över vetet. Det inträffade, när man märkte, att det pekade hän mot en svag spannmålsskörd i flera av världens länder. Den 6 juni i följ noterade Chicagobörsen 108 cents per bushel, d. v. s. per 27 kg., eller med andra ord 14 kronor 80 öre per 100 kg. När prisen stego, ökades spekulanternas antal, genom att jobbarna till sitt förfogande hade tidningar, som lockade fram spekulanterna, och den 4 juli, sedan det i de stora spannmålsdistrikten en 8—14 dagar rått ogynnsam väderlek och skördeförhållandena varit dåliga både i Canada och i Förenta staterna, steg priset till 117 cents eller 16 kronor 3 öre per deciton. Den 18 juli var priset redan uppe i 127 cents eller 17 kronor 40 öre per 100 kg. Nu började en hel del spekulanter kasta sig än våldsammare än förut över marknaden, och de hjälptes däri av att den amerikanska räntefoten vid den tiden sänktes från 4 till 3 procent. Då debuterade en man, vars namn nu är i var mans mun, nämligen Julius Barnes, numera kallad spannmålskungens av Chicago. Han hade förut varit de förenade amerikanska handelskamrarnas ordförande. Numera utpekas han av den allmänna meningen som en stor jobbare på spannmålsmarknaden, där han alltjämt innehar en ledande ställning. Han stöddes i sina spekulationer ej blott av en köpt press utan även av ett par banker och spekulerade såväl i Winnipeg i Canada som i Chicago i Förenta staterna. Kapital tillhandahölls honom. Han uppträdde, huvudsakligen i början, som bankernas bulvan och lockade genom tidningarna människor att investera kapital på vetemarknaden och att börja spekulera på denna marknad. Härigenom fick han den första augusti priset upp i 133 cents per bushel eller 18 kronor 22 öre per 100 kg. Så kom mellertid skördetiden. Skörden blev icke så dålig, som man ropat ut i tidningspressen, och då blevo en del av spekulanterna vacklande, så att de sålde, men allt som då såldes, köptes upp av bankerna såväl i Förenta staterna som i Canada. Då priset i september för en kort tid gick ned med 8 cents per bushel, eller 1 krona 10 öre per 100 kg., och man väntade, att det skulle gå håll på bubblan, satte bankerna i stället in sina krafter och förstärkte sin ställning genom att utvidga sina förbindelser. De åtaganden, bankerna iklätt sig i förhållande till sina kunder, spekulanter i Europa och på andra håll, uppfylldes helt och hållet korrekt och icke bara detta, utan bankerna skaffade Barnes mer kapital, så att han kunde fortsätta med uppköp av spannmål i spekulativt syfte. Han köpte nu 800,000 ton eller nära Sveriges hela brödsädesförbrukning på ett år och lade det sålunda inköpta förrådet åt sidan för att hålla det till i maj månad 1925. Den 26 september hade priset åter stigit, så att i Chicago noterades 135 cents per bushel och den 3 oktober 146 cents per bushel eller 20 kronor på 100 kg. Den motsatta baissespekulationen hade hoppats på goda skördar i Indien och Australien, men rapporterna därifrån blevo allt mer nedslående och visade icke ens medelgod skörd, varjämte det visade sig, att spannmålsförråden i sistnämnda produktionsområden voro ganska uttömda, så att man där behövde sin spannmål själv. Samtidigt härmed fick man tydliga bevis för att summan av den europeiska och asiatiska skörden skulle bli tämligen låg. Tidningarna, bankerna och Barnes bildade då den alltjämt bestående s. k. »veteringen i Chicago».

Mot denna veterings manipulationer på marknaden satte sig nu engelska, franska och belgiska och även andra spannmålshus till motvärn och försökte leta reda på lager på andra ställen i världen och att undvika att köpa något från Förenta staterna. Men förr eller senare måste de köpa. Deras bortovaro från marknaden bekymrade icke ringen så värst mycket, då ringen inriktat sina spekulationer på den spannmålsbrist, som väntades komma att uppstå i maj månad 1925. Nu började Barnesgruppen i Chicago att draga in även Argentinas spannmålsmarknad inom sin maktsfär, i det att ringen inköpte mycket av skörden i sistnämnda land, därvid ringen erhöll stöd av en massa spannmålsringar och kvarnägare i Buenos Ayres och på andra ställen i Argentina. Som bristen på spannmål var stor i Europa, måste de fem ledande stora europeiska spannmålshusen göra uppköp av spannmål, och detta uppmuntrade spekulanterna och gjorde marknaden ännu styvare. Nu höll Barnes inne icke mindre än 30,000,000 bushels eller 710,000 ton. Vid sina spekulationer hade han förenat sig med Cutten, en förutvarande lagerbokhållare i en spannmålsfirma i New York, som lagt 10,000,000 bushels under sig och som också inträtt i spannmålsringen. Den 5 december hade Barnes och hans medspekulanter fått upp priset i 156 cents per bushel eller 21 kronor 24 öre per 100 kg. Då kom det ett rykte ut, som det skrevs om i tidningarna så mycket före jul, eller att man ämnade pressa upp priset i 200 cents per bushel, d. v. s. 27 kronor 40 öre per deciton. Som jag nämnde för en stund sedan, har det priset redan i går överskridits, i det att i New York noterades i går 205 $\frac{5}{8}$ cents per bushel eller närmare 29 kronor på 100 kg. När nu de stora husen i Europa köpte, då vacklade flera spannmålshandlande i Europa i sin förutvarande hållning och började köpa, så att priset steg. Sedan kom det bestämda uppgifter om skördeutfallet i Argentina, när skörden började på allvar komma igång där vid jultiden. När det visade sig, att landet hade en tämligen svag skörd, började sovjet bli oroligt och kastade sig in på spannmålsmarknaden. Ryssland sände till London en agent, som köpte icke mindre än 14 spannmålslastar manitobavete på en dag, och följden av dessa enorma inköp var, att Chicago noterade 205 cents per bushel för vete, eller 28 kronor 9 öre per deciton, allt under det att det på en enda dag blev en rekordomsättning på Chicagobörsen av icke mindre än 100,000,000 bushel, d. v. s. 2,7 miljoner ton. D. v. s. bra nära den kvantitet brödsäd, svenska folket konsumerar på tre år, omsatt av jobbarhänder på en enda börs i Amerika på tre gånger en fjärdedels timme! (Jag vill minnas det är så länge, som de hålla på på börsen.) Så kommo vetepreisen i Amerika upp till en nivå, som de icke uppnått sedan 1868, när det stora inbördeskriget var slut.

Nu skall man därför icke tro, att läget är så fruktansvärt allvarligt, att det bör föranleda några panikinköp, ty vi få för det första komma ihåg, att Barnes spekulation är baserad på maj månad 1925, och för det andra, att de lager, som amerikanarna ligga inne med och som hållas borta från de synliga veteförråd, som världen för närvarande laborerar med, förmodligen utgöra minst 2,000,000 ton, och två miljoner ton, det är dubbelt så mycket, som världen behöver att balansera vågen med för att stabilisera vetepreisen under ett år. Men det kan i alla fall inte vara något tvivel om, att vi nu ha så fruktansvärda priser på spannmål, att vi icke haft maken under fredstid sedan 1868. Vi ha nu, som noteringen i dag visar, ett pris av 28 kronor 18 öre på New Yorkbörsen. I går var priset här i Stockholm uppe i 31 kronor för vete och 29 kronor för råg. En riksdag, som vägrar att vara med om att vidtaga några åtgärder för att åtminstone visa folket i landet, att riksdagsmännen ha något intresse för folket annat än vid valen, en riksdag, som ställer sig bakom Mussolinis Italien och bakom Horthys Ungern och bakom andra ytterst reaktionära

*Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål.
m. m.
(Forts.)*

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål.
(m. m.)
(Forts.)

stater i Europa, den riksdagen, jag tvekar icke att säga det, vansköter landets politik!

Det sorgligaste i detta skådespel är emellertid icke utskottets avslagsyrkande. Det sorgligaste av alltsammans är den jämmerliga och ynkliga motivering, som presteras av motionärerna. Jag har aldrig i min levnads tid tänkt mig en vänstermotion, skriven på det viset. Jag ber er, när ni komma hem, att taga fram motiveringen. Jag skall icke uppehålla tiden här med att citera den. Jag har så många gånger talat mot de argument, som framförts i denna olyckliga motion, så jag skall icke allt för länge uppehålla mig vid den. Om motionen varit skriven av herr Lindman, skulle jag kunnat förstå, att dess motivering kommit att se ut som den gör, men jag måste säga att, skriven av de personer, som undertecknat densamma är den verkligen obegriplig. Jag skall icke uppehålla mig vid den saken längre.

Herr Röing — jag återvänder till honom — sade, bland annat, också, att enligt hans mening skulle det vara nödvändigt att lägga på en indirekt skatt, om dessa åtta miljoner vore borta. Ha vi icke varit i vida mer förtvivlade förhållanden än nu? Vi behöva därför icke upprepa slöseriet under krigsåren. Vi skola inte heller upprepa resonemangen om det slöseri, som då försiggick. Har det icke funnits utvägar att skaffa pengar under långt värre situationer? När herr Röing erkänner och själv påpekar, att vårt lands samlade direkta skatter på allt, som är arbete, kapital och förmögenhet, däri inberäknat även arbetarnas och de små tjänstemännens arbete, som ju till sista öret beskattas, går till 135,000,000 kronor, men bara tobak och tull går till 200,000,000 kronor om året. Tobaken bryr jag mig nu inte så mycket om. Det spelar ju inte så avgörande roll, om tobaksskatten blir 10,000,000 högre eller ej. Ju högre skatten är, desto bättre blir folkhälsan, desto starkare hjärtan få människorna och desto längre leva de. Men däremot bryr jag mig så mycket mera om tullarna. Tullinkomsterna uppgå till 140,000,000 kronor, alltså drabbar mer skatt här i landet de fattigas och deras barns magar, än vad all skatt på inkomst av arbete och kapital och på förmögenhet uppgår till. Nu menar herr Röing, att det skulle vara nödvändigt att lägga på en ny indirekt skatt. Varför en indirekt skatt? Är regeringen, äro statsmakterna så blottade på möjligheter att åstadkomma 8,000,000 kronor, att man måste tillgripa en sådan utväg för att uppbringa detta belopp?

Sedan kommer därtill en annan sak. Man säger att bristerna i budgeten till stor del uppstått genom att furageringsanslaget för arméns hästar har överskridits. Nu är jag visserligen en stor hästvän, men jag tänker också på ett gammalt bibelspråk, som säger, att man skall inte taga brödet från barnen och kasta det åt hundarna. Och man skall icke heller taga brödet från barnen och kasta det åt arméns hästar, ty arméns hästar kunna vi undvara lättare än vi kunna undvara barnen. Det måste vi väl ändå erkänna! Men, säger jag, om vi skola ha en indirekt skatt, varför då lägga på en så förhatlig indirekt skatt, som verkar så, att när staten får 8,000,000, få de rikaste i landet hundratals miljoner kronor. Varför skola de fattiga i landet ge ut hundratals miljoner kronor för bröd, därför att till underhåll av arméns hästar och för andra statsändamål skall erhållas 8,000,000 kronor? Ni förstå, att det här är en fruktansvärt hjälplös historia! Vad är det egentligen saken gäller? Det är icke fråga om något annat än trakasserier. Fienderna till parlamentarismen och folkstyret känna väl till detta folkstyres svaghet och hjälplöshet. De liksom sparka folkstyret framför sig i rännstenen undan för undan tills det blir så nedsölat, att folket inte vill veta av det. En sådan »spark» har utdelats därigenom, att denna fråga behandlats på sätt skett. Det är på tiden, att svensk vänster av alla fraktioner känner och bekänner sina synder på denna sin förnekelses dag. Det är på tiden, att man gör klart för sig, vem man representerar, att man gör klart

för sig innebörden av partiprogrammet, av valtalen och av vad tidningarna skrev vid valen. Det är på tiden, att man gör klart för sig, om rättvisans gud är den gud, man vill tjäna, eller om man vill tjäna mammon. Man bör träffa sitt val i stället för att halta på båda benen utan att kunna bestämma sig. *Här* är folket, det arbetande, skattebetalande, hederliga folket, som sänt hit er som sina ombudsmän, *där* åter står den borgerliga klicken, som vill bygga sitt välstånd på andras arbete och leva på frukterna av detta arbete. Där är mammon! Här är folket! Gå dit eller gå hit!

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål.
m. m.
(Forts.)

Herr **Vennerström**: Herr talman! Jag är för min del tacksam för att herr Herou å kommunisternas vägnar yrkat bifall till min motion. Men tyvärr har jag erhållit meddelande från talmansbordet, att mitt yrkande om bifall till min motion icke låter sig formellt framställas. Det är nämligen så, att denna motion gällde dels suspension av spannmålstullarna, dels ock därjämte jämkning i kvarnskyddet för mjöl av råg och vete. Och vi hade den uppfattningen, att man inom vederbörande utskott icke skulle ha något att erinra mot de i motionen framförda synpunkterna, att det här gällde en tull som övergått från att vara skyddstull till att bli finansstull. Då emellertid utskottet intagit en annan ståndpunkt, finner jag det för min del formellt omöjligt att vidhålla yrkandet om bifall till motionen sådan den förelåg. Jag nödgas därför återtaga mitt yrkande.

Men jag måste tyvärr på samma gång säga, att med den ställning jag har till själva sakfrågan, befinner jag mig minst sagt i en synnerligen penibel situation, och hela frågan ligger i ett mycket förvirrat läge. Att yrka bifall till den motion som är framlagd, det *kan* jag som sagt av formella skäl icke göra; att yrka bifall till utskottets betänkande, som går på avslag, det *vill* jag icke göra; och att yrka bifall till en reservation, som är blank, är ju tämligen meningslöst. I detta läge måste jag för min del säga det, att det förefaller icke återstå annat än att tyvärr finna sig i att diskussionen får utgöra svar på frågan, så mycket mer som första kammaren redan utan motivering bifallit utskottets avslagsyrkande.

Till min värderade vän herr Herou och hans en timme långa lamentation över socialdemokraternas uselhet och hänvisning till det kommunistiska partiets stora berömlighet vill jag för min del icke säga något alls av något slag; jag lämnar i detta avseende herr Herou utan vidare såsom självskrivnen segrare på valplatsen. Jag vill icke inlåta mig på något bemötande i denna punkt på en dag som denna, då röda rosor framlagts där nere på den främsta platsen i riksdagens andra kammare. Det finns tillfällen, då det inbördes käbblet skulle kunna få vila en liten smula och vika tillbaka för det som för hela arbetarklassen och arbetarrörelsen är av större värde och av mera samlande och enande natur.

Herr **Lövgren** i Nyborg: Herr talman! Herr Herou förklarade i sitt anförande, att frihandeln icke var någon kommunistisk princip, och jag tolkar detta uttalande som ett erkännande av att frihandeln på det kommunistiska programmet är en kommunistisk metod att i all synnerhet komma till användning, då det gäller att komma åt socialdemokraterna.

Herr Herou sade vidare, att »vi kommunister ha bevisat genom vårt ställningstagande — eller i förhållande till den ryska tulltaxan, rättare sagt, att vi kunna fatta en ståndpunkt med hänsyn till livets krav». Med den ryska tulltaxans hjälp hade herr Herou fått för sig att man skulle uppbygga det ryska näringslivet. Då ber jag att få fråga herr Herou, om han tror att man kan uppbygga det ryska näringslivet genom accis på de inhemska tillverkningsgarna, utgående på sådana varor som t. ex. te med 2 rubel 90 kopek pr kg.,

Ang. tillfällig
tullfrihet
å vissa slag
av spannmål.
m. m.
(Forts.)

eller på en artikel som kaffe med 1 rubel 95 kopek pr kg., eller på en artikel som koksalt med 3 kopek pr kg., d. v. s. 5 $\frac{1}{2}$ svenska ören eller ungefär motsvarande det svenska grosshandelspriset på koksalt, eller vidare på bensin — som jag framför allt genom mitt biträdande av bilskatten fått slita ont för under den sista valrörelsen — med 10 kopek pr kg., d. v. s. 19 svenska ören pr kg. Jag måste fråga, om herr Herou tror att det ryska näringslivet kommer att blomstra mycket kraftigare genom att man tager den accisen på de inhemska varorna.

Sedan får jag verkligen säga, efter det att jag studerat den ryska tulltaxan och den accisbeskattning, som där finnes stadgad för det ryska folket, att jag har ytterligt svårt att se, att den plattform, utifrån vilken herr Herou och hans kompanjoner utskälla oss socialdemokrater, fortfarande kan vara hållbar.

Ja, sedan tror jag icke att det är mycket att tillägga beträffande den här debatten. Herr Beskow var synnerligen tillfredsställd över det svar jag hade givit, ett svar som han förklarade vara mycket moderat, än vad som stått i tidningen Socialdemokraten. Jag står icke för rubrikerna i tidningen Socialdemokraten, men jag bör i sanningens intresse upplysa om att jag står i mycket hög grad för texten i tidningen Socialdemokraten. Och jag tror, att, om man skulle granska det som högertidningarna sagt, herr Beskow sagt och ledarna på högern sidan sagt under de sista 3—4 månaderna, så ha rubrikerna i Socialdemokraten icke skjtit så synnerligen högt över målet.

Herr Herou: Herr talman! Herr Vennerström nämnde, att jag i mitt förra anförande skulle ha — jag förstår det var hans mening att säga detta — mest velat göra gällande socialdemokratiens uselhet. Jag konstaterar, att efter den sammanställning som jag gjorde mellan socialdemokratiens vallöften å ena sidan och dess gärningar å den andra, så ha till försvar för de socialdemokratiska gärningarna uppträtt de gamla oppositionsmännen herrar Vennerström och Lövgren. Jag nämnde icke ordet uselhet, herr Vennerström, jag ställde endast upp mot varandra vallöften och gärningarna, och jag krävde i slutet av mitt anförande, att det skulle bli litet överensstämmelse dem emellan. Skulle min framställning av dessa förhållanden framstå på det sättet, att man fått det intrycket att socialdemokraterna äro usla, så kan jag således icke hjälpa det. Men om man icke bör tala om sådana saker nu, så får jag väl lämna herr Vennerströms anförande. Och när jag förstår att kammaren icke är med på att vi i dag vid denna timme gå att undersöka hela Rysslands näringsliv — på vilket plan herr Lövgren tycktes vilja föra in debatten — så vill jag bara säga, att vad herr Lövgren nyss åberopat naturligtvis icke i allt kan motiveras med näringslivets upphjälpande. Men om man nu vill göra gällande att dessa åtgärder i Ryssland skulle vara ett bevis för att där fördes en ännu sämre politik för det arbetande folkets intressen, än vad som här i riksdagen förts, så vill jag bara säga det, att saken ställer sig olika beroende på vilka källor man går till. Jag skulle kunna anföra en annan stor socialdemokrat, nämligen Edo Fimmen, som har en annan uppfattning än herr Lövgren här förfäktar. Han säger på tal om Ryssland, att Europas arbetare kunde vara glada, om de hade den frihet, de möjligheter som Rysslands arbetare ha.

Vidare förekom det i herr statsrådets och chefens för finansdepartementet anförande en liten passus som jag anser mig böra rätta. Det sades där, att vi framställt vår interpellation, *efter* det denna motion förelåg. Jag konstaterar, att det förhåller sig tvärtom så, att interpellationen kom *före* och herr Vennerströms motion kom efteråt.

Nu vill bevillningsutskottets ärade ordförande göra gällande, att om jag varit ledamot av bevillningsutskottet, så hade jag givetvis funnit, jag också,

att det vore omöjligt att gå på annat än avslag, d. v. s. att behålla spannmåls-tullarna. Ja, jag jämställer därmed det sakförhållande, som vi kunnat konstatera allesammans, att en annan ärad ledamot av bevillningsutskottet, herr Fabian Månsson, *betecknade bevillningsutskottets avslagsyrkande som det mest reaktionära i hela världen.* Och skulle jag behöva ge några särskilda anvisningar på, hur man på annat sätt skulle kunna få medel, om det nu icke låter sig göra att för det löpande budgetåret höja de direkta skatterna, så skulle jag vilja hänvisa till möjligheten av en omflyttning, så att man lägger mera på lyxtullarna i stället för på de varor som äro oundgängliga för det arbetande folket.

Ang. tillfällig tullfrihet å vissa slag av spannmål. m. m. (Forts.)

I övrigt var mitt yttrande i den punkten mycket principiellt. Jag yttrade nämligen: nu är det klart, att om alltför orimliga summor skola ansås för hovhållning och militarism, så kan icke den minsta lilla början göras till en reducering av tulltaxan ens på vissa punkter, såvida vi icke konsekvent ställa oss på den ståndpunkten: bort med de indirekta skatterna, som orättvist drabba medborgarna oavsett deras ekonomiska förmåga; och kan det icke ske på annat sätt, så bör skatteprocenten för de direkta skatterna höjas.

Jag har icke några vidare erinringar att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Till avgörande förelåg härefter bevillningsutskottets betänkande, nr 7, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Ang. utförselbevis för råg och vete.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 115 i första kammaren av herr *Alexander Nilsson m. fl.* och nr 155 i andra kammaren av herr *Westman m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen måtte antaga ett såsom bilaga till motionerna fogat förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete av följande lydelse:

Förslag

till

förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

Utförsel till svensk frihamn berättigar icke till erhållande av utförselbevis.

§ 2.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet,

Ang. utförelse-
bevis för råg
och vete.
(Forts.)

eller, i den mån för varor, som nu sagts, inom förenämnda tid av sex månader influtna tullavgifter, efter avdrag av två procent, därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

§ 3.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförelsebevis samt författningens tillämpning i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1925 och gäller till och med den 31 juli 1927.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Wohlin, Johan Nilsson* i Kristianstad, *Boman, Borell, Jönsson* i Boa, *Lithander, Olsson* i Golvvasta och *Bengtsson* i Kullen, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i ämnet avgivna motionerna; samt

av herr *Olsson* i Ramsta.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Nilsson* i Hörby: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag är underrättad om denna frågas utgång i första kammaren och också kan på goda grunder förutse hur utgången skall bli i denna kammare, så vill jag icke underlåta att i alla fall taga kammarens tid i anspråk några få minuter.

Till de krav, som motionärerna framfört och som ligga till grund för bevillningsutskottets yrkande här, har utskottets majoritet ställt sig avstyrkande. Den väsentliga motiveringen innebär ett upprepande av de argument, som funnos i bevillningsutskottets yttrande förra året angående samma ärende. De gå igenom bevillningsutskottets motivering som en röd tråd, om jag så får säga, och äro de vapen med vilka man slår ned motionen.

Bevillningsutskottets första argument för ett avslag å motionärernas hemställan är sålunda ett upprepande av motsvarande betänkande förra året och det heter således med direkt hänvisning till detta: »Vidare anförde utskottet — d. v. s. 1924 års utskott — att utförelsebevisen skulle, i den mån de kunde komma till användning, få karaktär av exportpremier.» Jag får erkänna, att jag icke kan förstå det resonemanget. Och bevillningsutskottets majoritet är nog icke heller riktigt säker på, att detta argument är hållbart. Ty bevillningsutskottets majoritet säger längre fram att det kan hända, att det icke skulle uppstå verklig nytta av utförelsebevisen, »allra helst som det pris de exporterade varorna betingade skulle minskas med transportkostnaderna, samtidigt som importvarornas pris skulle ökas med motsvarande kostnader».

Ja, om vi nu tänka oss det mest markanta fall, som egentligen kunde inträffa och som jag hört återopas man och man emellan, nämligen att om vi förra året antagit förslaget om utförelsebevis, så skulle, menar man, detta ha verkat högst olyckligt under den gångna hösten, i det att en beklaglig export då skulle kommit igång. Jag förstår icke detta resonemang. Ty om den största köparen här i landet, kvarnringen, betalar den svenska spannmålen till samma pris som den importerade här står i, då kan väl ingen export komma i fråga. Och således om någon export hade kommit i fråga under den gångna hösten, så skulle väl förhållandena legat så till, att kvarnringen underbetalat den svenska varan gentemot världsmarknadspriset.

Vidare om jag övergår till den sista argumenteringen, att det inte skulle

göra någon nytta, så vill jag fråga vad anledningen till att vägra oss detta, då vi ha begärt det och begärt det endast försöksvis på två år, kan vara — jag skall icke gå in på kapitlet närmare för att bevisa, att det kan göra någon nytta, utan jag stannar där utskottet stannat och efterlyser sålunda anledningen till dess vägran. Ty det är väl ingen här i denna kammare och överbud ingen här i landet, vilken riktigt satt sig in i denna fråga, som vill påstå, att, i händelse riksdagen behagade bifalla vad motionärerna här begära, en enda människa här i landet skulle få sitt bröd fördyrat med ett öre. Det är väl ingen här, som tror, att en affärsinstitution — i detta fall den svenska kvarnrörelsen — säljer sina mjölprodukter inom landet till ett billigare pris, än vad det yttre marknadsläget tvingar till att sälja dem.

*Ang. utförelse
bevis för råg
och vete.
(Forts.)*

Således är, såvitt jag kan förstå, hela denna fråga en sak emellan producenterna av den svenska spannmålen och förädlarna av denna samma spannmål.

Jag vill erinra om en sak, som torde vara bevillningsutskottets samtliga ledamöter bekant, och det är, att på visst håll, där man särskilt har intresse för dessa förhållanden, där anser man, att det föreliggande industriskyddet är för *lågt*. Industriskyddet i detta fall skall vara skillnaden mellan tullen på spannmål och mjöltullen. Och där handlar man på det sättet att vad man behöver i industrien utöver detta skydd, det tager man från den svenska spannmålen. Nu förutsätter jag, att den gång spannmålstullarna infördes det var statsmakternas mening, att jordbrukarna, spannmålsproducenterna, skulle ha detta skydd odelat och ingalunda att det skulle delas upp och förstärka industriskyddet. Det är för att komma ur denna situation eller komma tillbaka till den utgångsställning och det utgångsförhållande, som faktiskt förefanns den gång spannmålsskyddet infördes, det är därför motionärerna här kommit med sin framställning, det är därför reservanterna ställt sig på motionärernas ståndpunkt.

Jag skall åtminstone denna gång icke bli långrandig — men jag vill icke lova och försäkra, att detta är sista gången ens i kväll jag går upp i denna fråga. Jag kan dock icke underlåta att i alla fall en smula träda i herr Lövgrens i Nyborg fotspår, då herr Lövgren i sitt första anförande sade, att han skulle komma och begära votering i den fråga som låg honom så varmt om hjärtat.

Han motiverade detta därmed, att han ville se, hur många principiella frihandlare, som funnos här i kammaren. Herr Lövgren i Nyborg fick säkert icke fram detta, och jag tvivlar mycket på om herr Lövgren verkligen önskade få fram detta. Vad han önskade var att få fram, vilka som voro frihandlare på precis samma linjer som han själv, d. v. s. när det gällde jordbruksprodukter. Det kan emellertid här i andra kammaren nu i kväll bli tillfälle att få fram hur många som ställa sig på den sidan, att jordbruket skall ha det skydd, som statsmakterna ämnat åt detsamma, och hur många som vilja, att kvarnringen här i landet skall ha detta skydd.

Jag inskränker mig till dessa ord, herr talman, och yrkar bifall till den av herr Wohlin m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Herr Röing: Jag förutsätter, herr talman, att kammaren, då denna fråga nu diskuteras riksdag efter riksdag och några nya skäl för eller emot motionärernas hemställan näppeligen torde kunna framställas samt då frågan, såvitt jag kan förstå, genom första kammarens beslut redan fallit, håller mig räkning för, att jag begränsar mitt anförande till blott några få ord.

Jag har svårt att tro, att den kammare, som nyss till följd av det budgetära läget icke kunde biträda en motion, som skulle möjliggöra förbilligandet av vårt viktigaste livsmedel, brödspannmålen, några minuter därefter skulle giva sin röst till förmån för ett förslag, som realiter icke innebär något annat

Ang. utförelse-
bevis för råg
och vete.
(Forts.)

än att genom exportpremier underlätta och befrämja utförandet till utlandet av detta vårt viktigaste livsmedel, som vi icke ens vid normal skörd tillnärmelsesvis producera i de mängder som landet behöver. Detta beslut skulle dessutom icke bliva till någon nämnvärd nytta för producenterna, men till verklig skada för konsumenterna.

Ni torde, mina damer och herrar, förstå vilken väg riksdagen slår in på, om riksdagen skulle biträda reservationen. Motionärerna utgå från den uppfattningen, att riksdagen bör tillse, att en gren av produktionen erhåller ett sådant pris, att producenterna i fråga helt och hållet kunna utnyttja det av riksdagen en gång beslutade tullskyddet, detta tullskydd, som dock åren 1888 och 1892 infördes *uteslutande* för att skydda den inhemska produktionen i dess konkurrens med en övermäktig utländsk produktion. Motionen innebär icke ett förslag att skydda en produktion från utländsk konkurrens, ty mot en sådan skyddar tullen, utan nu gäller det att skydda en produktion tillfölje rådande förhållanden på den inhemska marknaden. Det är till följd av dessa förhållanden, som man nu söker erhålla riksdagens och statsmakternas hjälp för att kunna helt och fullt utnyttja det en gång beslutade tullskyddet.

Jag tror, att denna kammare har all anledning vidhålla den ståndpunkt, som kammaren vid de sist förflutna riksdagarna intagit, och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Den siste ärade talaren kunde icke förstå, att denna kammare, som nyss hade avslagit den förra motionen, nu skulle vilja bifalla detta förslag. Saken ligger dock helt och hållet annorlunda till i detta fall. Det förra yrkandet avtog kammaren på grund av statsfinansiella skäl, men detta yrkande, som går ut på att man, som den siste ärade talaren sade, skulle ge en »exportpremie», är ju något som icke alls belastar statskassan på samma sätt som det förra förslaget.

Det var ett ord, som den siste ärade talaren lade särskild tonvikt på. Han sade, att nu skulle man bevilja exportpremier på vårt *viktigaste födoämne*. Om det är den ärade talarens uppfattning, att brödspannmålen verkligen är ett av våra viktigaste födoämnen, synes det mig vara fullkomligt logiskt, om han vid något tillfälle ville giva stöd åt de strävanden, som inrikta sig på att söka bevara produktionen av detta vårt viktigaste födoämne inom landet. I föreliggande fall kan man ju göra detta utan att det i nämnvärd mån innebär någon uppoffring för någon enda människa i detta land. Jag har svårt att förstå, att en talare, som gång på gång framför frihandeln såsom det man skall sträva efter på alla områden, vill lägga en sten i vägen, när det svenska jordbruket en gång kan ha möjlighet att begagna sig av den fria handeln även utåt. Jag menar, att jordbrukarna nu borde kunna få det lilla stöd, som ligger i att de icke skola behöva bli pressade på samma vis som eljest sker under nuvarande förhållanden. Att man kan motsätta sig något sådant, det är för mig oförklarligt.

Herr talman, jag har begärt ordet såsom reservant i utskottet. Frågan är ju, såsom utskottets ärade ordförande sade, genomdebatterad vid flera tillfällen och under flera år, så att man kan ju icke avvinna den några nya synpunkter. För övrigt ligger ju frågan något olika till mot i fjol, och jag tror för min del, att det hade varit mera att vinna för jordbrukarna, om detta förslag då hade gått igenom. Men jag kan lika fullt icke se några bärande skäl, varför vi icke i år skulle kunna giva jordbrukarna denna lilla hjälp att söka möta den press, för vilken de dock understundom äro utsatta. Jag tycker det är enbart rimligt, om de, till den kraft och verkan det hava kan, finge begagna den marknad, som möjligen kan stå dem öppen. Från mitt sätt att se saken är detta enbart en gård av rättvisa.

Jag skulle också vilja säga det, att vad som kan bidra till att främja den inhemska sädesodlingen, det är icke enbart ett jordbrukarintresse, utan även, och i hög grad, ett städernas intresse, och det är därför, herr talman, som jag för min del velat vara med om att giva åtminstone detta lilla handtag åt jordbruket.

Jag ber att få yrka bifall till herr Wohlins reservation.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då bevillningsutskottets ärade ordförande i dag liksom sist, då vi diskuterade denna fråga, kom fram med det där talet om att dessa utförselbevis voro exportpremier, så får jag säga, att jag tror icke, att man med fog kan säga, att det är exportpremier, i fall man verkligen går till botten med denna fråga. Det skulle kunna bli exportpremier under en förutsättning, men den förutsättningen inträffar säkert varken under herr Rönings eller min livstid, ty det skulle innebära, att vi skulle ha så stor brödsädesodling här i detta land, att det skulle odlas större kvantiteter brödsäd än folk behöver till brödföda, och det behöva vi icke frukta för. Under vilken annan tänkbar situation som helst kan det icke bli tal om exportpremier.

Vidare sade utskottets ärade ordförande — han står åtminstone för det sedan fjolårets utskottsutlåtande behandlade denna fråga — att dessa utförselbevis icke gjorde oss jordbrukare någon nytta. Näväl, vi ha fått en liten erfarenhet från den nu gångna hösten om hur det kan ställa sig, då skörden misslyckas, såsom varit fallet mångentider i år; kvantitativt blev ju skörden av vete och även av råg liten här i Sverige. Vad inträffade då? Jo, de svenska storkvarnarna tävlade om att köpa upp det där lilla förrådet, som de trodde icke skulle räcka länge. Och varför? Jo, därför att de naturligtvis hade ett stort intresse av att få köpa den mjuka vetesorten inom landet i stället för att köpa importerat mjukt vete, och så inträffade det, att vi faktiskt blevo fullt ut betalda för vårt svenska vete. Vi fingo lika mycket betalt som den importerade varan kostade, om man tager hänsyn till den olika vattenhalten. Att det konststycket kunde gå, ha vi sett. Nå vad är det då, som hindrar något dylikt ett annat år? Jo, det är naturligt, att när kvarnarna räkna på att det har odlats litet mer vete i vårt land än de omedelbart behöva av den mjuka vetesorten att blanda in i det hårda importerade vetet, så slå de ned priset så långt som helst. Utskottets ärade ordförande vet, hur det gick 1921, då priset på svenskt vete gick ned ända till 8 kronor under priset på importerat. Den gången ställde sig det skånska vetet billigare än i Köpenhamn, där man dock icke har någon tull.

Det är alltså klart, att finnes blott denna *möjlighet* till export, så skulle man aldrig från kvarningens sida kunna gå så ytterligt hårt åt de svenska odlarna, då hade man en möjlighet att reglera priset från odlarhåll gentemot kvarnarna, vilket man icke har nu. Denna anordning kan absolut icke kosta staten någonting, ty skulle det inträffa, att någon svensk brödsäd exporterades, ja, så fick så mycket mer importeras. Det är solklart, och staten förlorar alltså intet i inkomster.

Jag förväran mig verkligen över att den förre ordföranden i trustkommittén är så angelägen om att hålla sin skyddande hand över truster och karteller här i landet. Ty det är där, som motsländ mot detta förslag ytterst bottnar. Naturligtvis kan också *det* inverka något, som sades av en talare under förmiddagens debatt, då han själv karakteriserade sig som verklig frihandlare. Det finnes kanske de, som också anse sig vara verkliga frihandlare, fast de råkat komma på en annan sida än han. Nu ville han visa, att den ene frihandlaren är så god som den andre. I den fråga, vi nyss hade att avgöra, gällde det ett temporärt sänkande av tullen. Jag beklagar verkligen, att det icke var möjligt att göra detta just nu. Jag är icke så stel i mina åsikter, då det gäller frihandel

Ang. utförsel-
bevis för råg
och vete.
(Forts.)

eller tull, att jag icke kan rätta mig efter vad läget kräver. Det är solklart, att med ett vetepris så högt som det nuvarande behövs icke tullen, absolut icke; nu täcker priset gott produktionskostnaderna, därom är icke tu tal. Det visar sig nu, att de män, som gingo fram med motionen, i själva verket hyste den tanken, att de ville bryta av den där spetsen, som blev för hög. Men jag undrar, om motionärerna också skulle vara lika angelägna om att träffa anstalter för att, så att säga, bryta udden av ett sådant missförhållande, som ett för lågt pris å dessa produkter skulle innebära. Jag tycker, att det vore logiskt, om vi här i landet inrättade oss så, att vi, när priset på dessa produkter kommer upp så högt, som det nu har gjort, gjorde vad vi kunde för att hålla det nere så mycket som möjligt; men för den händelse priset sjunker långt under produktionspriset, vad skulle herrarna då vilja göra?

Det skulle inte kosta staten någonting om jordbrukarna fingo dessa utförselbevis. Vilja herrarna verkligen på allvar behandla tullfrågan på ett praktiskt sätt försäkras jag, att vi män ur bondeförbundet icke alls skulle vara omöjliga. Här säger man nu bara ensidigt nej till allt vad vi komma med, trots att saken är eller åtminstone lätt kan bli kritisk så länge dessa höga priser äro rådande. All erfarenhet giver vid handen, att när ett pris rusar upp till en så ovanlig höjd, som nu blivit fallet, blir återfallet oftast så mycket starkare, ja, så starkt, att vi kunna komma långt under produktionskostnaderna. Låt oss inrätta oss såsom praktiskt folk. Frågan om brödet till Sveriges folk är ju en mycket viktig fråga, och skulle vi helt och hållet lita på importen och ingenting uträtta, som kan vara av någon betydelse för odlingen inom landet, kanske ni, mina damer och herrar, kunna få se värre historia än den, som upprepas vid detta tillfälle, om börsspelet nämligen verkligen får fatt i denna fråga. Men jag vet alltför väl, att det är att tala för döva öron, när man talar till dem, som en gång redan tagit parti i denna sak. Hända vad hända vill, vi ändra oss icke, vi vidhålla vår uppfattning, det må sedan ekonomiskt gå, hur det vill, är tydligen den regel, som de följa. Men då det i alla fall är en praktisk tanke, som ligger bakom motionen, vågar jag hoppas och tro, att det icke är förmätet, om jag nu yrkar bifall till reservationen.

Herr Westman: Herr talman! Jag skall endast be att få yttra några få ord. Då jag på grund av ett betodlaresammanträde i Linköping i dag hittills icke kunnat deltaga i kammarens förhandlingar, har jag, ehuru motionär, icke kunnat uppträda tidigare i debatten för att försvara den av mig med flera avgivna motionen.

I det förhållandet, att denna fråga varit så ofta före i riksdagen, skulle möjligen kunna utläsas, att denna motion vore en okynnesmotion. Så är emellertid icke förhållandet. Ty när jag väckte motionen låg saken till på följande sätt. Skörden såg ju ut att bliva ganska lovande, och därför kunde man, ansåg jag, riskera att vi jordbrukare icke fingo möjlighet till att avsätta vår spannmål till priser, som kunde täcka våra produktionskostnader. Vi ha under de två senaste åren haft det mycket bekymmersamt inom jordbruket, och dessa reglerande åtgärder med utförselbevis som en säkerhetsåtgärd kunde därför vara fullt berättigade. Jag ansåg därför, att frågan borde dragas inför riksdagen, så att riksdagen skulle bliva i tillfälle att giva jordbruket detta lilla handtag. Vi jordbrukare ha stor anledning befara att samma förhållande upprepas som under tidigare år, då skörden varit god. Detta har varit skälet för motionens framläggande. Nu har ju frågan fallit i första kammaren, och därför skall jag inte nu upptaga kammarens tid med att ytterligare utveckla frågan, utan endast, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen, som innebär bifall till de i ämnet avgivna motionerna.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ännu väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Ang. utförelsebevis för rådg och vete.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ännu väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 84 ja mot 55 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av väckta motioner om ändring av gällande bestämmelser rörande beskattning av äkta makars inkomst, begärdes ordet av

Ang. beskattning av äkta makars inkomst.

Fröken **Wellin**, som yttrade: Herr talman! Med hänsyn till den välvilja, som utskottet behagat visa motionen, och då det dessutom ställts i utsikt, att hela skattefrågan skall komma upp till behandling nästa år, anser jag mig sakna anledning att här upptaga tiden vare sig med att försvara motionen eller att yrka bifall till densamma.

Herr talman! Jag har således intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogs vart efter annat bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1926 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1925 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 12, i anledning av väckta motioner om tillstånd för lasarettsläkaren H. Græve att kvarstå i tjänst utöver inträdd pensionsålder m. m.; och

nr 13, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om understöd åt städerskan Anna Högberg; samt

första lagutskottets utlåtande. nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av dels en internationell konvention av den 4 maj 1910 angående bekämpandet av den vita slavhandeln och dels en internationell konvention av den 30 september 1921 för undertryckande av handeln med kvinnor och barn.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 6.

Ang.
omarbetning
av hyres-
lagstiftningen.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående omarbetning av nu gällande allmänna hyreslagstiftning.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 231, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Samuelsson m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte uti skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en snar och genomgripande omarbetning av nu gällande allmänna hyreslagstiftning, åsyftande framför allt ett bättre tillgodoseende och tryggnade av de mindre bemedlades behov av tjänliga och sunda bostäder i enlighet med vissa i motionen framförda önskemål, samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av de lagförslag, som därav påkallades.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Samuelsson: Herr talman! Jag skall inte vid riksdagsbehandlingen av denna fråga röra upp en längre debatt vid denna tidpunkt. Jag förstår ju väl att en sådan debatt icke vore av någon större betydelse på grund av att utskottet varit enhälligt i sitt ståndpunktstagande till denna fråga.

Emellertid är ju frågan angående en revidering av en allmän hyreslagstiftning icke något nytt spörsmål. Den frågan har under de senaste åren, kan man säga, varit före vid varje riksdag, och vid alla dessa tillfällen ha såväl utskottet, som riksdagen i stort sett ställt sig mycket välvilliga till densamma, ehuru det i huvudsak stannat vid ett välvilligt uttalande. Jag kan inte uraktlåta att i samband med denna frågas behandling påminna något litet om de löften, som avgåvos vid hyresstegringslagens fall vid 1923 års riksdag. Man hörde då i allmänhet från privatkapitalistiskt håll uttalas, att man, därest hyresstegringslagen finge avvecklas, skulle hava att emotse ljusare förhållanden såväl på hyresmarknaden som ock på bostadsmarknaden, och att man skulle bliva i tillfälle konstatera, hurusom man från privatkapitalistiskt håll skulle börja bygga, och alltså bliva vittne till ett uppsving på bostadsmarknaden. En hel del av oss sade redan då, att utvecklingen torde bliva den motsatta. Jag är alldeles övertygad om att man, om man studerar förhållandena sedan 1922, också måste erkänna, att det så långtifrån har blivit några ljusare förhållanden på bostads- och hyresmarknaden, att man i stället kan säga, att man på detta område fortfarande har en skriande nöd, och att, såsom också framhölls av de talare, som då voro uppe i debatten, de ekonomiskt svagaste ställda hårdast skulle drabbas av hyresstegringslagens fall. Detta har gjort, att jag för mitt vidkommande ansett det vara nödvändigt att även i år föra fram denna fråga för att till slut om möjligt få de löften, som jämt ha framkastats vid frågans behandling, förverkligade.

Jag skall inte här upptaga tiden med att draga fram några exempel på hur förhållandena gestaltat sig på hyres- och bostadsmarknaden. Det har man

jämt och ständigt gjort under årens lopp. Första lagutskottet, som även i år erkänt frågans vikt, har ställt sig mycket välvilligt till hela spørsmålet och till de synpunkter, som jag och mina medmotionärer ha upptagit i motionen. Men man har dock även i år ansett det var tillräckligt att konstatera nödvändigheten av att dessa spørsmål vid den ifrågasatta revideringen av vår hyreslagstiftning vinna beaktande. Vi ha i motionen enbart krävt en skrivelse om en snar utredning, så att man snart kan få till stånd en revidering av hyreslagen. Lagutskottet har icke kunnat gå med på motionen därför, att denna utredning redan är igångsatt av Kungl. Maj:t. Jag vill i anledning därav säga, att jag hoppas, att motionen och utskottets uttalande skola medföra, att man snart nog kan vänta, att utredningen blir klar och förslag kan föreläggas till riksdagens avgörande. Jag tror dock inte, att det hade varit ur vägen, att första lagutskottet, om det nu verkligen ömmat för hyresgästernas sak, hade gått med på motionen. Därmed hade man, tror jag, givit saken en rätt så stark spark framåt i vad det gäller forcerandet av denna utredning.

Då jag här har erkänt den välvilliga behandling, som frågan har rönt i riksdagen, kan jag dock icke uraktlåta att påminna om, att lagutskottet inte alltid har intagit denna ställning till hyresgästernas sak. Jag vill erinra om lagutskottets vid 1922 års riksdag avgivna uttalande, som ju var anledningen till att hyreslagen föll. Regeringen försökte vid det tillfället, som bekant, få till stånd en prolongation av hyreslagen. Detta strandade emellertid, mycket beroende därpå, att utskottets uttalande bland annat kraftigt stödde sig på att man ansåg, att hyreslagens fall skulle medföra ett uppsving på byggnadsmarknaden. Detta var nog, som sagt, till stor del anledningen till att man avtog denna prolongation av hyresstegringslagen.

Såsom ytterligare motivering för ett avslag å denna motion har man pekat på de förmåner, som hyresgästerna redan fått, sedan hyresstegringslagen föll, bland annat då, vad som innehålles i övergångsbestämmelserna. Jag vill för mitt vidkommande säga, att dessa övergångsbestämmelser icke ha så ofantligt stor betydelse för hyresgästerna. Den enda förmånen, som man skulle kunna skönja, är införandet av månadsbetalning av hyran i stället för som förut kvartalsinbetalning, ja för att inte säga ännu längre hyresinbetalnings-terminer. Med dessa förmåner förhåller det sig emellertid på det sättet, att de fattiga hyresgästerna överhuvud taget helt enkelt måste ha det så ordnat, enär de ej kunna spara ihop någon större summa på en gång till erläggandet av hyran. Det är för dem nödvändigt att kunna få erlägga sin hyra månadsvis. Detta är i stort sett den förmån, som man vann genom övergångsbestämmelserna, som intogos i lagen vid 1923 års riksdag.

Emellertid vill jag hoppas att de behjärtansvärda synpunkter, som jag och mina medmotionärer upptagit i motionen, och beträffande vilka även utskottet understryker, att de äro mycket behjärtansvärda för hyresgästerna, måtte vinna beaktande i den utredning, som nu är igångsatt. Jag vill även hoppas, att dessa synpunkter inte på något sätt skola fördröja forcerandet av själva utredningsarbetet, utan att man snart nog kan förvänta, att ett förslag förelägges till riksdagens avgörande.

När utskottet, som sagt, varit inne i detaljbehandling av de synpunkter, som vi ha lagt fram på frågan i motionen, skall jag icke vidare gå in därpå. För att erhålla ett riksdagens uttalande om nödvändigheten av ett forcerande av utredningsarbetet, kan jag emellertid, herr talman, inte underlåta att yrka bifall till motionen.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman, mina damer och herrar! Jag hade inte tänkt, att jag skulle behöva taga till orda i denna fråga, därför att jag trodde, att motionären skulle känna sig nöjd med det slut, vartill utskottet

Ang.
omarbetning
av hyres-
lagstiftningen.
(Forts.)

Ang.
omarbetning
av hyres-
lagstiftningen.
(Forts.)

hade kommit. Motionären begär ju inte något annat än att en riksdagsskrivelse måtte komma till stånd för att påskynda den utredning, som pågår i denna fråga. Det brukar ju vara gammal riksdagspraxis, och jag tror god sådan, att man icke onödigtvis besvärar Kungl. Maj:t med skrivelser, och när nu en förberedande utredning har verkställts av en person och detta utredningsresultat ligger hos socialstyrelsen för vidare utredning, så ha vi i utskottet ansett det vara onödigt att komma med förslag om skrivelse. Nu säger motionären här i sitt anförande, att om utskottet hade ömmat för de krav, som man här framfört, så hade utskottet bort gå med på en skrivelse. Jag tror nu, att herr Samuelsson ingalunda gagnar den sak, han säger sig vilja gagna, om han söker att på detta sätt förringa det uttalande, som utskottet här enhälligt gjort. Utskottet har ju enhälligt vid flera tillfällen och även denna gång sagt ifrån, att utskottet anser, att det är av behovet påkallat, att det blir en snar och omfattande revision av hyreslagstiftningen. Under sådana förhållanden ha vi väl de bästa utsikter, att en sådan revision snarast möjligt kommer till stånd. Nu ha vi inte här i kväll någon närvarande på regeringsbänken, men trots detta skulle jag vilja rikta en vädjan till herr justitieministern, att han ser till, att den utredning, som nu pågår hos socialstyrelsen, påskyndas så att vi såvitt möjligt kunna få fram ett förslag i denna fråga till nästkommande riksdag. Nu tror jag visserligen inte, att man med lagstiftning kan hjälpa så mycket på detta område, men i en eller annan detalj kan man ju dock göra det. I övrigt torde det nog även här bli så, som herr Samuelsson sade om de övergångsbestämmelser, vilka tidigare antagits av riksdagen, nämligen att de inte haft så synnerligen stor betydelse. Skola vi verkligen komma till bättre förhållanden på bostadsmarknadens område, så är den första förutsättningen för att detta skall lyckas, att vi få en ökad bostadsproduktion och att vi få denna bostadsproduktion till sådana priser, att det blir möjligt för folk att hyra sig bostad. Jag har velat säga detta för att därmed ge uttryck åt att jag inte tror, att det är tillräckligt med en ny hyreslag, utan även om vi få en sådan, så böra vi inrikta vår uppmärksamhet på att göra vad göras kan för att få en ökad bostadsproduktion.

Ja, herr talman, såsom denna fråga nu ligger och med hänvisning till den motivering, som utskottet presterat för sitt avstyrkande av motionen, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Samuelsson: Jag vill bara säga, att man får inte förvåna sig så mycket över att denna fråga tagits upp i riksdagen år efter år. Alltsedan år 1922, då hyresstegringslagen föll, ha vi ju ständigt fått löften om en snar revision av den allmänna hyreslagstiftningen. Det har skett icke blott i anledning av inom riksdagen väckta motioner utan även i form av interpellationssvar. Sedan dess har ju åtskillig tid förflutit, och då denna fråga verkligen är mycket brännande för hyresgästerna, så kan man som sagt icke förvåna sig över att jämt och ständigt påstötningar ges om forcering av utredningsarbetet. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att i Danmark helt nyligen framlagts ett lagförslag på detta område, vilket i stort sett kan sägas upptaga alla de synpunkter, som den svenska organisationen av hyresgäster för sin del framfört till Kungl. Maj:t. Hade de svenska hyresgästerna att vänta ett sådant lagförslag som det, som nu föreligger i Danmark, så är jag övertygad, att hyresgästernas sak därigenom skulle vara avsevärt förbättrad.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därpå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående begränsning av tiden för kamrarnas sammanträden.

*Ang.
begränsning
av tiden för
kamrarnas
samman-
träden.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till kammarens femte tillfälliga utskott remitterad motion, nr 259, hade herr *Ljunggren* föreslagit, att kammaren måtte för sin del besluta följande tillägg till § 1 i de reglementariska föreskrifterna för riksdagen.

»Sammanträdena böra, såvitt möjligt, så anordnas, att regelbundet avbrott i förhandlingarna inträder efter 3, högst 4 timmars session. Kvällsplenium må icke utsträckas längre än till kl. 12 midnatt.»

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Ljunggren: Herr talman! Jag är övertygad, att de synpunkter, som äro anförda i motionerna nr 259 i andra kammaren och nr 138 i första kammaren, förr eller senare skola vinna beaktande i riksdagen. Då emellertid detta ärende står sist på dagens föredragningslista och jag gissar, att kammarens samtliga ledamöter äro angelägna att kunna komma härifrån vid någorlunda gott humör, så ber jag endast att få yrka bifall till min motion. Jag anser nämligen, att vad som sagts i densamma dock är av beskaffenhet att kunna vara värt ett dylikt yrkande.

Herr Blomquist: Herr talman! Det går ganska lätt att uppdraga teoretiska linjer för lösande av olika problem, men det är icke alltid lika lätt att enligt sådana teoretiska linjer reglera de rent praktiska förhållandena. Så är fallet även med denna motion. Det teoretiska, som den ärade motionären här nedkastat med några rader i motionen, går näppeligen att förena med de praktiska förhållandena.

Utskottet uttalar med rätta, att om riksdagsmännen inte vilja vara kvar här till långt fram på sommaren, så böra de biträda utskottets avslagsyrkande, men vilja de vara här till långt fram på sommaren, så skola de gå med motionären. Det kan enligt utskottets mening icke vara lämpligt, att man inför särskilda lunchraster under förmiddagsplena. Det skulle under sådana omständigheter, om alla riksdagsmännen skulle under en halvtimme eller timme trängas på en gång nere i vårt kafé, bli ganska svårt att få litet till livs. Därför är det alldeles riktigt, som det nu är, att vi börja förmiddagsplena ungefär vid den tidpunkt, då de nu börja, eller vid elvatiden och sedan hålla på till omkring klockan fem.

Beträffande sedan frågan, huruvida vi skola ha en obligatorisk föreskrift, att vi skola sluta plena senast klockan tolv på natten, så anser utskottet även detta vara synnerligen olämpligt. Utskottet ifrågasätter också, om detta icke i viss mån skulle kringskära talmannens initiativ, och vi hysa det fulla förtroendet till vår ärade talman, att han kan pröva denna sak, utan att vi skola behöva draga upp några strikta, obligatoriska bestämmelser därom. Jag vill erinra om lördagens plenum, då en stor och viktig fråga avgjordes långt fram på natten. Plenum slutade då omkring klockan två. Om vi då, i enlighet med vad motionären tänkt sig, skulle hava slutat detta plenum redan klockan tolv, så är det alldeles givet, att en hel del talare hade fått stå över till ett annat

Ang.
begränsning
av tiden för
kammarens
samman-
träden.
(Forts.)

tillfälle. Vi hade sålunda fått ett straffplenium på några timmar, och frågan hade rivits upp på nytt.

Därför kan det ej vara lämpligt att draga upp dylika strikta bestämmelser, utan talmannen bör väl hava full handlingsfrihet. Vi böra i största möjliga utsträckning inskränka oss till det väsentliga; och om det inte är möjligt här som i andra länder att tillämpa tidsbegränsning på en hel del talare, som i onödan taga kammarens tid i anspråk, bör det väl kunna tänkas, att de kunna förmås lägga sina anföranden så, att dessa ej bli för långa och ett plenium kan sluta i rimlig tid.

Det skulle, som sagt, bli endast olägenheter genom det förslag motionären tänkt sig. Själva den sakliga behandlingen av frågorna här i riksdagen kommer icke att lida på, om vi gå tillväga på sätt som hittills skett. I en intervju på nyåret, som en stockholmstidning hade med riksdagens talmän, förklarade dessa, att här intet sakligt fått träda i bakgrunden, utan de hade funnit, att alla frågor blivit sakligt och grundligt prövade, oavsett om vi hållit på några timmar mer eller mindre.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ljunggren: Herr talman! Den föregående ärade talaren påminde om plenium i lördags. Jag vill påpeka, att vid lördagens sammanträde, då vi hade att avgöra en synnerligen viktig fråga, icke mindre än 91 av andra kammarens ledamöter voro frånvarande. Den som den kvällen var med såg ju, hur den ene efter den andre försvann allt efter det timmarna skredo. Det är tydligt och klart, att nattplena ha en god del i detta, att voteringsiffrorna bli sådana som de bli. Det kan väl inte heller bli på annat sätt, då plenium såsom sist avslutas strax efter klockan 2. För övrigt har ju utskottet i sitt betänkande självt påvisat, att ett plenium kan hålla på mycket längre än till den tidpunkten. Under de senaste fem åren hava åtskilliga sammanträden slutat ännu senare: klockan 3.07, klockan 3.34, klockan 4.15, ja, ett sammanträde har t. o. m. hållit på till klockan 4.28, således ända till omkring halv fem på morgonen. Är det verkligen skick och fason att hålla plenium, som räcker så långt fram på morgonen? Det kan gå an för de yngre i kammaren, som hava krafter till överlopps, men det synes mig verkligen som något högst olämpligt att pina de äldre genom att nödga dem sitta kvar till den angivna tiden. Följden blir, skulle jag gissa, att det blir mest yngre kvar, när frågorna skola avgöras.

Det är av den anledningen motionären tänkt sig, att det skulle vara nyttigt för kammarens arbete, att det bleve en tidsbegränsning. Nu säger utskottet, att det är i allmänhet de stora frågorna, som avgöras under utdragna plena, och utskottet yrkar därför avslag på motionen. Vi utgå därifrån, att på grund därav att det är de stora frågorna, som ofta på sen timme avgöras, en ändring borde åstadkommas, så att de stora frågorna bliva avgjorda medan kammarens ledamöter verkligen äro närvarande. Motionären drager således en helt annan slutsats av det anförda förhållandet. Även den stora allmänheten har observerat — jag har sett det i tidningarna de sista dagarna, t. o. m. i huvudstadspressen — hur det tillgår här. För min del tror jag, att de sena nattplena äro orsaken till att vid så många tillfällen bänkarna äro så glest besatta. Alla de ledamöter, som icke äro inne i kammaren, ha visserligen icke gått hem, utan de sitta och läsa tidningar, spela bräde o. s. v. Men icke tror jag, att ett sådant arbetssätt är något att rekommendera. Kammarens värdighet borde, höll jag på att säga, rent av fordra, att var och en är på sin post så långt

det är möjligt och framför allt vid voteringar. Då bör emellertid arbetssättet ordnas, så att det står i mänsklig förmåga att fylla sin plikt.

Det är sådana synpunkter, herr talman, bland andra, som varit avgörande för denna motion. Jag hade ju icke tänkt yttra mig i ärendet utan endast göra pinan kort, då jag förstod att det icke finns någon möjlighet att gentemot ett enhälligt utskott få förslaget igenom, men då en föregående ärad talare pekat på vissa saker, har jag ansett mig böra peka på andra. Jag tror, att detta är en sak, som kammaren måste förr eller senare taga under allvarligt begrundande och behandling. Huru emellertid beslutet än blir, så uttalar jag den förhoppningen, att den som har makten att avgöra här, hur långa plena vi skola ha, måtte taga tillbörlig hänsyn eller rättare så stor hänsyn som möjligt till de önskemål, som här uttalats. Jag vet alldeles säkert, att det är icke bara jag utan många av kammarens ledamöter som tänka på liknande sätt, även om de icke finna lämpligt att just nu uppriva en debatt om denna sak.

Herr talman, jag har ingen anledning frångå mitt yrkande utan yrkar bifall till motionen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag anser mig icke fullt kunna gå med på den siste talarens yrkande om bifall till motionen. Kunde emellertid denna motion föranleda, att det bleve vana här i kammaren, att vi slutade vid tolvtiden på natten, vore säkert ej litet vunnet. Ty i motsats till den talare, som talade för utskottet, tycker jag att det är icke mycket tilltalande, att stora ärenden skola avgöras, då blott hälften av kammarens ledamöter äro närvarande. När vi skola ha våra voteringar på morgonsidan efter debatterna, finner man dem, som äro kvar, sitta och halvsova. Jag tror, att andra kammaren inte vinner i något hänseende på dessa långt utsträckta nattliga plena.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Koningen, nämligen:

från bankoutskottet:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1925 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd; och

nr 44, i anledning av väckta motioner om tillstånd för lasarettsläkaren H. Græve att kvarstå i tjänst utöver inträdd pensionsålder m. m.; samt

från jordbruksutskottet, nr 46, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar.

§ 9.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om ersättning till förre torvingenjören Lars Jönsson för mistad anställning;

Andra kammarens protokoll 1925. Nr 15.

nr 20, i anledning av väckt motion om uppflyttning i högre löneklass av uppsyningsmannen vid Långholmens sinnessjukavdelning R. Okeijn;

nr 21, i anledning av väckt motion angående löneförmånerna för vissa befattningshavare vid centralfängelset i Mariestad; och

nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i kungörelsen den 7 juli 1921 angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter; och

nr 12, i anledning av väckt motion om höjning av tullsatsen för lösa glas till termosflaskor;

bankoutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående vissa åtgärder på grund av riksgäldskontorets avflyttning från riksdagshuset m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 28, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egen- domar;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servi- tutsrätt till sådan mark;

nr 9, i anledning av väckt motion angående statsbidrag till vinterväghåll- ningen;

nr 10, i anledning av väckta motioner angående ändring av bestämmelserna rörande vägsyn;

nr 11, i anledning av väckt motion om ändring i de allmänna grunderna för hushållningssällskapen;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av en kronans fordran mot jägmästaren i Kristinehamns revir Erik Danielsson;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vis- sa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående omorganisation av lantmanna- skolorna.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Persson</i> i Fritorp	under	6 dagar	fr. o. m.	den 27 febr.,
» <i>Hammarlund</i>	»	4 »	»	» 28 »
» <i>Lindley</i>	»	2 »	»	» 26 »
» <i>andre vice talmannen</i>	»	3 »	»	» 26 »
» <i>Bengtsson</i> i Norup	»	2 »	»	» 26 »
» <i>Olsson</i> i Gävle	»	2 »	»	» 27 »
» <i>Gustafson</i> i Vimmerby	»	den 26 febr.,		

herr <i>Magnusson</i> i Tumhult	under 2 dagar fr. o. m. den 27 febr.,
» <i>Gardell</i> i Gans	» 3 » » 26 »
» <i>Olsson</i> i Rödningberg	» 5 » » 26 »
» <i>Lövgren</i> i Nyborg	» 14 » » 27 » och
» <i>Jansson</i> i Falun	» 2 » » 27 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9.38 e. m.

In fidem
Per Cronvall.